זוהר, פרשת ויחי

ספר הזוהר

ספר הזהר, ויקיטקסט, ברישיון CC BY-SA.
geulaquiz.com

דף ריא עמוד ב

אמרו המגיהים, מתוך הלשון ניכר שאינו מספר הזהר (עד דף רטז ע״א ד״ה ויחי יעקב וגו׳ רבי חייא פתח), והאור ניכר מתוך החשך, ולדעתנו כי הוא ממדרש הנעלם ובלשון הקודש היה, והמתחכמים להתהלל שנו שפת אמת והפסידו כוונת והבנת המאמר, כי לא ידעו ולא הבינו לעשות הלשון על מתכונתו, והנה יהיה בעיני כל מעיין כדברי ספר החתום, וכבר היינו משמיטין אותו כי בהעתקה שבא מצפת תוב״ב לא מצאנו אותו, אלא מפני הרואים שלא יתפארו עלינו לאמר כי מלאכתנו חסרה הדפסנו אותו כאשר הוא, ואין כח בידינו לתקן את אשר עותו:

ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה וגו׳ -- אמר רבי יוסי, לבא חמא בנבואה במצרים, דיהון בנוהי בכמה גלוון עד הכא, ועד עדנא דקץ משיחא, ולא מטא לנבואה דויחי אלא במצרים, והיא נבואתא מעלייתא מדאתנביאו (ד״א לא אתנביאו) דכוותה, ולא מטא להו שום איניש מן בני נביאה אלא הוא ומשה, במשה כתיב (שמות לג) כי לא יראני האדם וחי, ביעקב כתיב ויחי יעקב, ויחי, נבואתה דנחתא מאספקלריא (מאירתא) דנהרא.

בעא למימר (חפץ ההוא הוה בעינוהי) נבואן דגלותא דערען לבנוהי בארעא דכנען, ובכל ארעא דאתותב בה, מארעא דמצרים הוה תביר לביה, דכתיב (בראשית מב) כי יש שבר במצרים, ועל דא מטא ויחי יעקב במצרים, ולא הוה חדי, כי בארעא

דף ריב עמוד א

ההיא ספיקן דעמין ספרין דכורסי יקרא, ולא מטא להון שום איניש לא מן עלאה ולא מן תתאה, אלא ח״י, ורזא דא כי לא יראני האדם וחי, כמה הוא רזא עלאה בדא קרא, ואנן חברייא תמיהין עלייהו, על ויחי דדכיר עמיה יעקב, הוה ליה למימר קמי ישראל, ישראל מנין, דכתיב (ירמיה ב) קדש ישראל ליהו״ה ראשית וגו׳, (שמות ד) בני בכורי ישראל.

רבי אלעזר בריה דרבי שמעון אמר, וכי לא אמר קרא (בראשית כה) **וימכור את בכורתו ליעקב**? אמר רבי שמעון אבוה, בעידנא דהוו ישראל קשיטין וזכאין ועבדין זכו, ולא הוו רתיתין ישראל אלא יעקב לחודיה, בדיל טבאן דעבדין הוה למעבד להו טבאן סגיאין דא בדא. מדחבו ואתגליאו על חוביהון ועל עובדיהון בישין, לא הוו סבלין יתיה, דלא יהויין בעלמא בקושטא על חוביהון, ועל דא אתי מכילתא דרחמי ודינא לחוד, וישראל יהבית יתהון בארעא גלותהון, יאות בעי ברי, אבל איניש מסתכל וינדע יתיה יעקב דמתלף עם ויחי, קדש. ועל דנא רזא אמרין יעקב בחר יתיה ספירא בכורסי יקרא.

רבי שמעון פתח ואמר, (ישעיה נז) ואת דכא ושפל רוח להחיות רוח שפלים ולהחיות לב נדכאים, לב נדכאים דא יעקב, כמה דאת אמר תחות מן דרגא נחיתת עלוהי נביאין ברכאן במצרים.

תנא אמר רבי אבא, לבא חמא, דיעקב דהוה במצרים לית נבואתיה מעליותא, (ס״א דארעא סניאה) ארעא סגיאה. תא חזי לא זכי לברך לחד מבנוהי, ולא הוה בידיה רוחא לברך אלא במצרים, כד בריך יתהון כל חד וחד ברזא, ורזא (בראשית מב) וירא יעקב כי יש שבר במצרים, ויאמר יעקב לבניו למה תתראו, תא חזי דלא אתייהיבת נבואתא אלא לתבירי לבא, כמה דאת אמר (שם) רדו שמה ושברו לנו משם ונחיה ולא נמות.

אמר רבי יוסי, תחות כרסי יקרא קדישא יעקב ספיר, דאיהי מכילתא דדינא לסטריה אתא, אמר (שם לב) לא יעקב יאמר עוד שמך כי אם ישראל, כי שרית עם אלהי״ם ועם אנשים ותוכל, את משכח דיעקב חזא לסטריה מכילתא דדינא, ויזרח לו השמש כאשר עבר את פנואל וגו׳, ורזא דמלה (ירמיה ו) אוי לנו כי פנה היום כי ינטו צללי ערב.

רבי שמעון אמר כד אתגליאו מן ירושלם, ואעדיאו תדירא, וסאיב מסנאה ית היכלא, בעדנא ההיא לא סובלת מלכותא לישראל על חוביהון, אלא ישראל בגין דהיא מתרי גיסא רחמי ודינא, ומלה דלא יעקב יאמר עוד שמך כי אם ישראל, כד אתפריש בסביריה, ישראל יעקב עלאה דא מן דא, ובגינהון הוה חוטרא דמשה גליפא מתרין סטרוי משמיה קדישא, חד רחמי בדינא וחד דינא בדינא, ורזא (במדבר כג) לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל, מדאנן בגלותא דחיקן בין שנאי, ואסתליקת מטרוניתא מן מלכא ואתרחיקת מניה, הוא ישרי שכינתא ביננא ויפרקיננא, ורזא (ישעיה מד) כה אמר יהו״ה מלך ישראל וגואלו יהו״ה צבאות. ויחי חי, (שם סו) כה אמר יהו״ה השמים כסאי והארץ הדום רגלי.

בנין עלאה שת״י, רגלי חי, לי׳ רבתא י׳ לח׳ זעירתא, ח׳ לתי״ו, וי׳ לו׳, ו׳ לד׳, הדא הוא דנפיק מעלאה, תחות כרסיה יקרא מאבן טבא בארץ מצרים, היינו דכתיב (שם יט) ונגף יהו״ה את מצרים וגו׳, י״ב פרישא, (שם כו) כי טל אורות טלך א׳ בגין פרישא, ובגין דא מתחלף כחדא, ב׳ פרישא גלותא, א׳ פרישא קדמייתא.

תא חזי מאי דכתיב, (שם ב) **בית יעקב לכו ונלכה באור יהו״ה**, בגלותא אתוון דאתגזר עליהון על חוביהון, בקושטא בדינא הוו, באורייתא תקנתא, ותפקון מן חמרא טינא דהיא גלותא, ותהכו לנהרא דיהו״ה, א׳ ר״ל בארץ, אתצפי אתא בתיגנא דסיפרא דאורייתא, ואנא אתפלג בארץ, בארץ את משכח בתיגנא דספרא דאורייתא, ר״ץ מתלפין כחדא גלותא, מאי גלותא דמצראי ארבע

דף ריב עמוד ב

מאה שנין הוה אמר לאברהם דיהא גלותא לבנוהי במצראי, וכי הוית מניתא יתהון מאתן ותשעין שנין הוו.

תא חזי **וימת יוסף בן מאה ועשר שנים**. רבי שמעון פתח ואמר, (ישעיה ו) **הנה העלמה הרה ויולדת בן וקראת שמו עמנואל** -- עדוי ולידה דאתמלי לגלוואן ועקתן סגיאין ועדן בישין, ואף על גב דיהו באלין, מטרוניתא אזדעזעת ואתרחקת מן בעלה, ותהא עמנא בגלותא, בן מאה ועשר הוה גלופא דאתוסף, יתרעי למימר והוה עבר מן גלותא מאה ועשר שנין, ומאתן ותשעין, הוי ארבע מאה שנין, ולא אתמני גלותא דיעקב אלא מדמית יוסף.

ויהיו ימי יעקב שני חייו שבע שנים וארבעים ומאת שנה -- הכא רזא בגלותא במניינא, תקונתא יהון בנייא דאתגליין במכילתא דדינא, תלתא גלוון קדמאה דמצראי דאתמתל בשבע שנין, רבי חייא פתח ואמר, (שיר ב) השבעתי אתכם בנות ירושלם בצבאות או באילות וגו׳, רבי שמעון אמר מהכא, (ירמיה לא) מרחוק יהו״ה נראה לי ואהבת עולם אהבתיך וגו׳, הכא רזא בגלותא, תקנתא יהון בנוהי דישראל משתרי גלייא, ויתרעי למימר יהון בניא קדישא דאתגלוון על חוביהון בדינא שנין סגיאין יהא (ויקרא כו) שבע כחטאתיכם, (בראשית ד) כי שבעתים יוקם קין בגלותא קדמאה דמצראי דהיא זעירא, תניינא גלותא דשופטים דאתמתל לארבעים שנין, בשבע דאינהו סגיאי מניה, תליתאי גלותא דאנן ביה אריכא, דאתמתל למאה שנין לארבעין, והיינו דגלי עלאה, דאמר (דניאל יב) ומעת הוסר התמיד ולתת שקוץ שומם וגו׳:

ויקרבו ימי ישראל למות -- רבי חזקיה אמר, חמא דא עקתא דגלותא דהוה ערען לבנוהי, קריבא אנפשיה ודחיקת למימת, לא אשתאר חי, כד הוה נחית מדרגין בדיל חוביהון דישראל, לא נחית עמהון בגלותא, זכאה חולקהון, דאי לא נחית עמהון בגלותא אשתארן ביני עממיא, ואת אמרת (ישעיה נ) מדוע באתי ואין איש קראתי ואין עונה, ואין עונה דא ישראל, באתי ואין איש דא שכינה, הקצור קצרה ידי מפדות, ואם אין בי כח להציל, הן בגערתי אחריב ים אשים נהרות מדבר, קב״ה יהב חולקא לישראל דלא ישלוט רברבנא אחרא בהון, נחתו לגלותא שכינתא עמהון, והוא רחיק ממטרוניתא:

ויקרא לבנו ליוסף ויאמר לו, אם נא מצאתי חן בעיניך -- חקר ית בנוהי כלהון, ואמר להון עקתן סגיאין ובישין רברבין חמית למיעל, לדריכון אשכחן רחמי עלאי, ואי אתון בעאן למיפק מכל עקתא, קיימו לי והבו ביננא עלמא, ותעבדון קשוט ודינא, ותהוי לאבהתכון, ופקידי בכל דר ודר דייתי בתריכון, ואי אתון בעאן למעבד הכי, תפקון מכל עקתא דייתי עליכון.

רבי שמעון אמר, (עמוס ה) **והציגו בשער משפט אולי יחנן יהו״ה אלה״י צבאות שארית יוסף**, ואי תעבדון הכי לא תקברון חד מן ברי, אלא אתי תתובון לארעכון בשלמא, הדא הוא דכתיב (בראשית כד) שים נא ידך תחת ירכי, מהו ידך, פתח ואמר (תהלים מה) חגור חרבך על ירך גבור הודך והדרך, סייפא דקאי בה חסד ואמת, תרין ספירן דלא שבקין דא לדא, ועל דא אמר (שם פט) חסד ואמת יקדמו פניך, (איכה ד) פני יהו״ה חלקם, דאתקריאו בנוהי ישראל כלהון, ואי הוו טבאן בנוהי ועבידו מה דקיימו, לא מית חד מבנייהו במצראי, דכל טב וטב דגזיר שמא על אינשא לא הוי אלא על דיהון טבין, ואי לא לא, כמה דאמר דוד (מלכים א ב) למען יקים יהו״ה את דברו אשר דבר עלי לאמר, אם ישמרו בניך את דרכם ללכת לפני באמת, ואי לא לא.

תא חזי, כמה הוא עדיף רוחא דאבא מרוחא דברא, דרוחא דאבא הוא רוחא דברא, רוחא מרוחא סלקא, ואי סייעת אוירא אחרא ברוחא לא נפיק שלים,

דף ריג עמוד א

דהא חסיר הוא בהאי אוירא, והיינו (ירמיה ב) פרא למוד מדבר באות נפשה שאפה רוח.

תנא רב המנונא סבא אזל לקפוטקייא, עאל לקמייהו רב ייסא סבא, אמר לון במאי עסקיתו, ווי ליה ווי לנפשיה, אי אשתלף רוחא דמסאבא דאשתכח עמיה, ואורית ליה לבריה, והאי איהו דקב״ה לית ליה חולקא, שביק ליה חולקא שביק ליה לשיצאה ליה לעלמא דאתי, אמר ליה מנא לך הא, אמר ליה הכא אוליפנא, דהאי ירותא בישתא אחסנון כלהו בנוי אי לא יתובון, דהא לית מלה קיימא קמי תשובה, ואנא הכי אוליפנא, דהא אסוותא דא יהבו לי זמנא חדא דהוינא רשים באנפאי, ויומא חד הוינא אזיל בארחא, וערענא בחד זכאה, ועל ידוי אתעבר מנאי ההוא רשימא, אמרנא ליה מה שמך, אמר לי, אלעזר, וקרינא ליה אלעזר אחרא, אמרנא ליה בריך רחמנא דחמינא לך, זכאה חולקך בעלמא דין ובעלמא דאתי:

ויאמר השבעה לי וגו׳. רבי חזקיה פתח ואמר, (ישעיה סב) **נשבע יהו״ה בימינו ובזרוע עזו** -- קיים קב״ה דיפוק לישראל מן גלותא דלהון, ודא קיים להון קיים דלא ישבוק לון בארע שנאיהון, (בראשית לב) ויאמר שלחני כי עלה השחר, ויאמר לא אשלחך כי אם ברכתני, מאן ברכתני, יהב לון גלותא וקיים לון דיפקון מניה.

תנא זמין קב״ה לבריהון דישראל, דיהון כל חד וחד תחות כרסיה, ויהון מעליין מכל עלאי, בגין דא תשכח וא״ו אריכא, קיים קב״ה לשלמותא דו׳ דרא, ובגין שתא וישתחו ישראל על ראש המטה, סגיד ישראל דליתי משיחא בסוף מניינא דא, ותשרי שכינתא עמהון:

ויהי אחרי הדברים האלה ויאמר ליוסף הנה אביך חולה וגו׳ -- מתניתין, אמר רבי חזקיה, לא אתא קרא לאשמועינן דעבד, אלא אתא קרא לאתיא מה דיהוי בסוף גלותא, כל אלין לסוף מניינא דאתמני, צבי למימר דייתי משיחא ויימא ליה אבוך דבשמיא בהיל וסבר אפך, ספין לקצא דמשיחא, יהא רעוא מן אלהא דשמיא, דיסב בריה דאסגיאו בגלותא, ומדאתנשיאו בהו, דנשי יתהון קב״ה בחוביהון בקושטא.

כד אתא רבי אבא אמר, לאו לדרשא קא אתינא, חשוב רזא דמלתא (שם ל) יוסף יהו״ה לי בן אחר כדפרישנא לעיל, האי שמיה קדישא ביוסף יה״ו יאמר, הא אבוך מארי עלמא דאתי למעבד טבא לבריה, דיפקון מן גלותא דלהון, ואי את לא רעי בקושטך, רבועא יהו״ה אחד יעבד יתך, וידעי דתיתוב מטרוניתא לאתרא, דאבהתנא אינון רתיכין דלעילא, (שם יז) ויעל אלהי״ם מעל אברהם, אבהן שוקי עלמא, (מיכה ז) תתן אמת ליעקב, חסד לאברהם, תנא דייתי משיחא.

רבי יוסי פתח ואמר, (זכריה ד) והיה יום אחד הוא יודע ליהו״ה, לא יום ולא לילה, והיה לעת ערב יהיה אור, רוצה למימר, תרין מערעין בישין דאתן לבנוהי למהוי בגלותא בארע שנאיהון, ולא יסתכי בהון כמה שנין סגיאין, על חוביהון בקושטא, הכא יזנח יתהון בארע שנאיהון, ויסב בנייהו דארע להון בישין אלין, וידבר להון לארע טב, לפירושא דקרא.

והוה תרי רברבן סגיאין מעלייאן, הוה מטרקן תחות כרסי יקרא, דאפטרופא דישראל מכילתא חמישאה, בדיל דיהון בגלותא כל עידנא הדין, וארע דנשי יתהון בארע שנאיהון, והוא תרין מכילתן בתרין ספין, נפק חדא ומליל לקבל רבון עלמא, ויהיב ליה רשו דימלל כל מאן דבעי, וחזי בישראל מן גיסא חדא למגזר בהון בישראל דיפקון מן גלותא, בדיל אבהתהון, ומן גיסא אחרינא רעא למגזר עליהון בדיל חוביהון, דאמרו עלייהו בישא סגיאה, הנך ד׳ מכילתן, ולא הוה בהון מכילתא חמישאה אפטרופא דישראל, ומלילו כל דרעו.

דף ריג עמוד ב

עד דמטא לוותהון מכילתא חמישאה, והוה בכורסי יקרא מן שמא קדישא, ואמר על בנוהי דישראל טב, ולא הוו רתיין תרין מכילתן קמייתא למללא קמיה, בדיל מכילתא חמישאה דאתמתל ללילא, ונפק לנהורא דלהון, ועל דא פתח והיה יום אחד הוא יודע ליהו״ה לא יום ולא לילה, והיה לעת ערב יהיה אור.

תנינא (בראשית א) **ויקרא אלהי״ם לאור יום ולחשך קרא לילה** והתם אמר **וחשך על פני תהום**, וקשיא דידיה אדידיה, אתא רבי אלעזר לרבי שמעון אבוי, ואמר ליה אבא מארי מאי דא, אמר ליה מבראשית עד ו׳ דורות ברא יהו״ה אחד, צבי למימר ו׳ דשמיה יהב ביה רוח חכמה, עד הכא לא הוה מנדע מהו חשך, קם רבי אלעזר ונשק ידוי דאבוי.

קם רבי אבא ושאל מאי חשך, אסתחרו חבריא ולא מטו מאי דשאלו, עבדו עובדא, ומטא קלא מן קדם רבון עלמא, בהאי קרא (איוב י) ארץ עיפתה וגו׳ צלמות ולא סדרים, ותופע כמו אופל, גיהנם מקמי דאתברי עלמא הוה גניז לרשיעיא, ווי להון לחייביא דיחון כד יעביד אלהא ית אלין, (ישעיה ס) כי הנה החשך יכסה ארץ וערפל לאומים, ועליך יזרח יהו״ה וכבודו עליך יראה, זכאה חולקהון דישראל, דקב״ה לא ברא להון דא, (תהלים קמד) אשרי העם שככה לו, אשרי העם שיהו״ה אלהי״ו:

ויגד ליעקב ויאמר הנה בנך יוסף בא אליך -- רבי יוסי אמר, מלאכא הוא, דהוה עתיד למימר טב על בני ישראל, כד יתובון לקב״ה בכל עקתהון, כד ייתי קצא דמשיחא, בכל עקתא דתיתי עליהון, יימרון למכילתא בריך אתי לותך ויתפרקון טבאי, זכאה חולקהון דישראל דאתקריאו בנוי דקב״ה, דאינון כמלאכייא, (איוב לח) ויריעו כל בני אלהי״ם יהו״ה מאי, תא חזי מנין שקרא קב״ה ליעקב אל, את בעלאה ואנא אהא בתתאה, מאי קא מיירי, (בראשית יז) ויעל אלהי״ם מעל אברהם, אבהתן אינון רתיכאן דקב״ה, תנא (מיכה ז) תתן אמת ליעקב חסד לאברהם, הא תרין ספירן בתרין רתיכן רברבן עלאין,

תליתאה יצחק מאי, (בראשית לא) וישבע יעקב בפחד אביו יצחק, ובגין פחד יצחק דהוה ספירה, וקב״ה דהוא כרסי יקרא רתיכא עלאה, וספירה דיצחק היא מעלאה, מפרשא יתיר מכל סגניא אבהתך, הדא הוא דכתיב וישבע יעקב בפחד אביו יצחק.

רבי אבא פתח ואמר, (שם) אלה״י אברהם ואלהי נחור ישפטו בינינו, אלהי אביהם, וישבע יעקב בפחד אביו יצחק, מהאי קרא את יכיל למנדע דא, ויתחזק ישראל וישב על המטה, ורזא דקרא (דניאל יב) בעת ההיא יעמוד מיכאל השר הגדול העומד על בני עמך, והיתה עת צרה, רבי שמעון אמר, דא גבורת ידא דמיכאל רברבא, כמה ליה הוה, מקדמת דנא סגיד, למאן הוה סגיד, סגיד לערסא, הוה ערסא פתיחא פניה, למהולתא הוה סגיד, דהא הות חביבא מיניה.

כי חלל יהודה קדש יהו״ה, אשר אהב ובעל בת אל נכר (מלאכי ב), כד אסתלק זיויה מניה על חוביהון, לא הוה ליה למיקם קמיה, ואתרכת מטרוניתא מן מלכא, בדיל דלא יכלא לשבקא לה לברהא בין עמין למקטלהון, והוה בארעא קדישא הוא, בהא דיהון עמין נוכראין מן עמיה, סכי למימר, עאל שכינתא ביניהון בגלותא, ועדנא דלא הוה בארעא, והיא בארע עממין, בזיוא דישראל, אסתמרו עממיא די בסחרניהון.

תאנא אמר רבי יוסי, תרין רברבין הוו תחות כרסי יקרא קדישא, והא בשמיה חד מאני בערסא, דהוה שדי אגוזיה דהיכלא, והא אנן בגלותא, לא אשתאר ביני אלא דא דביני דזיניה, והוא חתוך מן שמיה דקב״ה, הדא הוא דכתיב (שמות כג) הנה אנכי שולח מלאך לפניך לשמרך וגו׳, לא למללא הכי אלא בעלמא דאתי, כד פרישנא בסטרין, והוא צורין בארחא, אנא שרינא שכינתא ביניכון למאריהון בגלותא, והיא נטרת יתכון, עד

דף ריד עמוד א

דתיתי יתכון לארעכון, כמה דהויתון מקדמת דנא, אשר הכינותי מותבן מקדמת דנא, דא שכינתא מן מטטרו״ן, ואתרכת מטרוניתא מן מלכא, עד דתיתוב לאתרהא.

ורזא (דברים ג) כי רק עוג מלך הבשן נשאר מיתר הרפאים, הנה ערשו ערש ברזל הלא הוא ברבת בני עמון, כדפרישנא באתריה, וארחא דאתמתל בגלותא, נטר יתהון בגלותא, על עקתא דתיתי עליכון, עד דייתי וייעול יתכון לארעא דקיים לאבהתכון דאתנטרת.

רבי שמעון פתח ואמר, (רות ג) **ליני הלילה, והיה בבקר אם יגאלך טוב יגאל** -- אמר רבי יוסי, שליט רחמי על דינא, (בראשית א) וירא אלהי״ם את האור כי טוב, טוב ואור שוין, דהוא מבועוי דנחלין, דנפק מנהון ימא ונחלא דבעלמא.

תנא אמר רבי שמעון, זמנא חדא סליקנא ונחיתנא לאנהרא במבועי דנחלין, וסליק בתראי רבי אבא, אמר לי במאי עסקיתו, אמרית ליה בהאי קרא (קהלת א) דכל הנחלים הולכים אל הים והים איננו מלא, מזיויה אתבריאו כל רברבייא דמן עלמא, ומן זיויה אתנביעו כל נחלייא, נחלייא הוו אינון להאי קרא דמאיכי בהאי גלותא, דהא חשוכא כמפלא, חיבתא דאמא עביד להו, ואי לאו נחלא עביד ברתיה, רברבא תנייתא הוא, הוא תחות קדישא, דגני אגנים דהיכלא, דהא רברבא דישראל דאתמני עליהון בכל עידן דהות מטרוניתא עם מלכא, הוה נפיק ועאל קדמיהון מטטרו״ן, והוא קביל פולחנהון לקב״ה כנורא, כד אתבטיל נורא ואתגליאו, אסתלק זיוה ואסתלקא מטרוניתא מן מלכא, הא לא הוה שלים עד דייתי גיסא אחרא דלא הוה בגלותא מניתא, ושמהן דאתקריאת יד, היא מבועא לכלא, ותשכח יד יהו״ה, (ישעיה נט) הן לא קצרה יד יהו״ה, דלא אדכר ידא אלא בשמא דחד.

אתא רבי אלעזר ושאל לרבי שמעון אבוי, ובכה ואמר ליה, גלי לי האי רזא אבא מארי, אמר ליה בהאי קרא אתגלי לך, (שמות י״ז) כי יד על כס יה מלחמה ליהו״ה, שליט רחמי על דינא, צבי למימר, יהא רעוא דיהא לעלמא באתר גבורת יד יהו״ה רבתא, קרבא דהות במצרים, ואי לאו הוו בדיני וייתי משיחא ייתי, ייתי בחדתו בידא רבתא, ויגח קרבא בעמלק, (שם י״ג) בחוזק יד הוציאנו יהו״ה ממצרים, וכד ייתי שמא דיד בתוקפא ידא לחודיה, הוא בעדנא דיגיח קרבא בעמלק, ויתי משיחא, רבי אלעזר מסייע, (זכריה יד) ויצא יהו״ה ונלחם בגוים ההם כיום הלחמו ביום קרב, כ״ס בגין יהו״ה.

תא חזי כמה היא ידא רבתא דלא מטא להאי ידא עלאה, לאבהן רברבא, לא אגנים, ובדא ידא נפקו ממצרים, בגין דמשויין שוין, שוין מני ד׳ לד׳, שוין דא דרע שמא דידא רבתא, דיפוק מן אינון שוין באתוותהון, דמנייניהון כמנייניהון, דקבלא תרין יד, תרין כיצד, לא אתמנעו דא מן דא ולא שוין, ולא שוין אתפרש תרין אלין בריך הוא, דבאתווהון סייעאן יד בעלה ה׳ תרין לאב, מניניהון מתפרש, מאלין אתבריאו שמיא וארעא ודעמיה.

ואינון ספירה קדמאה דהיא כתרא עלאה, (משלי טו) בכל מקום עיני יהו״ה צופות רעים וטובים, הם מסייעתן לשמא, חד ו׳ דעבד כמה אתוון בארעא דמצרים:

מצד ימין העגול עליון העגול:

יוד ו׳ לוא״ו לד׳ י״ד לו״ו ו״ו לדל״ת דל״ת ללמ״ד למ״ד לתי״ו:

דל״ת ד׳ לד׳ ל״ל ל״ת א׳ ללמ״ד, ל׳ למ״ם, מ׳ לד׳, ד׳ לת׳ ה׳ ל׳:

שדי יהו״ה:

י״ד:

מרכבה דאבהן ישראל:

דף ריד עמוד ב

ויאמר יעקב אל יוסף אל שדי נראה אלי בלוז בארץ כנען -- רבי אבא אמר, לוז דא ירושלם עלאה, דאשראה שכינתא בינהא, אמר יעקב עלאה לתתא הב לי ברכתא, דהוא בעי לאנפיש יתכון אנא, ולמיתן ית ארעא לבניכון, לוז זו ירושלם עלאה, קב״ה הב רברבא דהווין ברכה דא על ידיה בארעא רבייא, אבל ברא לארעא אחרא לא יהא ברכתא.

רבי אלעזר פתח ואמר, (משלי כז) מברך רעהו בקול גדול בבקר השכם קללה תחשב לו, קב״ה קרא לישראל אחים ורעים, מאי ברכתא יהב לון, דיהון האי עמא דכיא תחות ידיה, ולמהוי עליהון נטיר, זכאה חולקהון דהאי עמא דכיא דהוא עליהון, דאקרי בעלאה בנים חביבים יתיר מעלאה, כתיב (דברים יד) בנים אתם ליהו״ה, מאי כלא, בדיל דא, מאי הוא, בדיל דאשתלים שמא בחותמא דלהון דאינון גזירין.

תא חזי באנפוי דאינשא שמא דקב״ה, וחסרא יו״ד מניה, ולא אשתלים, אתא אברהם וחבב לקב״ה, ואמר ליה בך אשתלים שמא ואתגזר ואשתלים שמא ביו״ד דמילה, באנפוי דאנשא שי״ן דשד״י וד׳, חסר יו״ד, אשתלים ביו״ד דמילה, וכדין אקרון בנים ליהו״ה, בנין קדישין, וכד מסאבין ליה להאי את קיימא קדישא, ועאיל ליה לרשו אחרא, סליק מניה האי קדושא דחותמא, והוא כמה דחריב עלמא, וסאיב חותמא דאשתלים ביה שמא דקב״ה, והא הוא חריב עלמא.

רבי אבא הוה אזיל מקפוטקיא, והוה עמיה רבי יוסי, עד דהוו אזלי חמו חד בר נש דהוה אתי ורשימא חד באנפוי, (וכו׳ כדאיתא בפ׳ אחרי מות ע״ה ב), אבל ווי לון לחייביא דימותון בלא תשובה, דלא יעדי מניה רשימא לא בעלמא דין ולא בעלמא דאתי:

ויאמר אלי הנני מפרך והרביתיך. רבי אבא פתח ואמר, האי קרא (ישעיה כט) **לא עתה יבוש יעקב ולא עתה פניו יחורו** -- וכי איניש דאמר טב לבר נש כוותיה, אי לא ישלים מה דאמר אפוהי מתביישן, על אחת כמה וכמה מן עלאי לבר נש, דאי לא מייתי כל טב דאמר על בנוהי, אנפוהי מתביישן, אמר קב״ה ליה אנא ישראל עלאה, דאנא מפשינך ואסגינך, האי ברכתא דיהיב לי ואתן ית ארעא הדא לבריכון, לא הוה בארעא, לא הוה עמהון, כד ייתי קיצא דמשיחא וישתלים, אמר קב״ה לא עתה יבוש יעקב, כען (לא) אנפוי דיעקב דלעילא לא מתביישן, מדאמר להון אתן, ארי עד כען לא הוו בידיה והוו אנפוהי מתביישן, כען דיליה מסתייע מן קדם מארי שמיא וארעא, כמה דאמרינן, אגחנא דעמלק, כד ישתלים קיצא לא יהא אלא בתקוף ידא, כמה דהוית ביום קרב, (זכריה יד) ויצא יהו״ה ונלחם בגוים ההם, דידיה ולא אחרא:

ועתה שני בניך הנולדים לך-- דא ישראל לתתא, דאתריהון בגלותא, בנוי דקב״ה דאתיילידו ביני עממיא, תנא אמר רבי יוסי, ישראל כד יהון בארעא קדישא, דישראל דר בארעא, כד ייתי משיחא יהון עם אחוהון דילוון בתריהון, דלא אתקרי גלות אלא למאן דאיהו דר בארעא נוכראה, אינון אתקריין גליין, (ויקרא כו) וזכרתי את בריתי יעקוב, וא״ו יתירה, תיתי וא״ו דאסתלקת כד אתחריב ביתא, ותהא סיועא ליעקב, כד יהא דא ויהא לברא קדישא ארעא אחסנת עלם, ויהון בנוהי בארעהון דדארו מקדמת דנא בארעהון, זכאה חולקהון.

כען בריא דהוה ערען להון, תהון אזלין רברבין דאתגליאו מן לבר לארעא ואתנשיאו, ואנפישו, ויימא יעקב עלאה לתתא, ברי דילך דאינון לבר לארעא, דאתיילידו בגלותא בכל ארעא וארעא, עד דאנא איעול למצראי ואעביד להון דינא

דף רטו עמוד א

על חוביהון, לאו אנא מסקית ברך דאתבריאו בגלותא לבר לארעא בארעא, ואף על גב דאינון סגיאין, ואתנשיאו דיליה, כד חזיתי דא גלותא דלהון, ואסיתי לכיביהון ושמעית קליהון.

ראובן (בראשית כט) כי ראה יהו״ה את עניי, שמעון כי שמע יהו״ה כי שנואה אנכי, וחשיב בלבך כאילו יהויין קדמי אינון, ומדנתוב ממצראי מלמעבד דינא, נסיק יתהון מארע גלותא, רבי אבא אמר מהכא, (ישעיה סו) והביאו את כל אחיכם מכל הגוים מנחה ליהו״ה, צבי למימר כד יהא קב״ה בדינא במצראי, בעדנא ההיא ייתון כל עממיא מנחה, כד שמעו שמועה דקב״ה, היינו (שם ב) ונהרו אליו כל הגוים.

תנא אמר רבי שמעון, עתיד קב״ה למיעבד לכל זכאה וזכאה חופה בירושלם, (ירמיה לג) קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה, כד תיתוב מטרוניתא למלכא ועביד לה ארוסין, הדא הוא דכתיב (שיר ג) צאינה וראינה וגו׳ ביום חתונתו וביום שמחת לבו, ביום חתונתו זה מתן תורה, וביום שמחת לבו זה בנין בית המקדש, שיבנה במהרה בימינו:

ומולדתך אשר הולדת אחריהם לך יהיו-- דא ישראל לתתא לאבהן, דאינון רתיכין, תהא שמהתהון ברזא דאתיילידו, לבתר דנן על שמא דאחיהון יהון מקריבין באחסנא דלהון, תאנא אמר רבי שמעון, ומולדתך דא ירושלם דלתתא, (ויקרא יח) מולדת בית, בפרשת עריות, ירושלם לתתא גוברין דאתיילידו דא ירושלם, בתר דנא דיתובון עלמא מארי שמיא בירושלם, כד גיורין לא אתקרון אלא על שמהן דהוא בר ישראל, ולא יתקרון כד אבהתהון גיורא מקפוטקיא, אלא בהא ישראל, לך יהיו, צבי למימר על שמיהון דישראל יתקרון, על שם אחיהון יקראו בנחלתם, וכד תבו לא יתחסנון אלין עם ישראל בארעא, ויסב כל שבטא ושבטא דידיה, וגוברין מנהון כל חדא לפום מנייניה:

ואני בבאי מפדן מתה עלי רחל בדרך וגו׳. רבי אבא פתח, (ירמיה לא) **כה אמר יהו״ה קול ברמה נשמע וגו׳** -- מה כתיב בתריה, **כה אמר יהו״ה מנעי קולך מבכי ועיניך מדמעה כי יש שכר לפעולתך וגו׳ ושבו בנים לגבולם** -- לא אמר ״וישובו״ אלא ״ושבו״-- כבר שבו. תא חזי אמר רבי אלעזר, בשעתא דיהא דינא על טורא, תתעטר מטרוניתא על טורא, והיא סברת דבניהון אבדין בדינא, ורזא (ישעיה נד) רני עקרה לא ילדה פצחי רנה וצהלי וגו׳, תנא סגיין יהון בני כרסייא מן דידה, הדא הוא דכתיב כי רבים בני שוממה מבני בעולה, ותיתוב מטרוניתא לבעלה, (זכריה יד) ביום ההוא יהיה יהו״ה אחד ושמו אחד, מן קדמת דנא תימא מטרוניתא לקב״ה, בנייא דילי אן, יימא לה בדינא, היא תסבר דאבדין בדינא, ובכה על דינא לבניא דידה, כי ארי סגי אית לך למיסב מני בדילהון דהות עמהון, והא תבו מארעא דשנאה.

וכי לא הוה ידע יוסף דמתה אמיה, תמן הוה עמה כד מתה, אלא יאמר ישראל עלאה, כד ניתי מפורקניהון דישראל, תתער מטרוניתא ותתער כנסת ישראל, ותגח קרבא עם עממין, וימותון מנהון, ויתקרבון בזעיר למיתי ארעא, יימר לה קב״ה כד היא בכה, לא תדחלי אגרא להון לבניי דמיתין על שמי, אחרנין הא תבו, אינון יתובון לחיי מיתייא, מתה עלי רחל, מתה על ייחוד שמא דקב״ה, ועל דא אתמר, בעוד כברת ארץ לבא, דמיתו על ייחוד שמא דקב״ה לבר לארעא, בארעא דא לא ימות חד מנהון.

תנא אמר רבי אבא, עתידין ישראל לאגחא קרבא בארחא דאפרת, וימותון עמא סגיא מנהון, ובתר כן לחיי מיתיא יקומון, ויתיר שולטנא יהא להון דמיתין בארחא הדין מכל דיהא קדמיהון בירושלם, ולמה אתקרי שמא דאתרא קדישא

דף רטו עמוד ב

דאתרא הדין לחם, בדיל דהוא מן שמא דקב״ה ביה, דימותון תמן על שמיה י״ד, דימותון תמן על שמיה י״ה, לחם בגלותא, בדיל דהוא מן שמיה דקב״ה:

וירא ישראל את בני יוסף ויאמר מי אלה. רבי אבא פתח, (ישעיה מט) **ואמרת בלבבך מי ילד לי את אלה** -- מאי קא מיירי, ישראל לתתא חזי דייתון בנוהי דישראל קדמיה, כד ייתון (שם י״א) מעילם ומשנער ומחמת ומאיי הים, ויתכנשו כלהו ויהון סגיאין, תימא שכינתא, מאן אינון כלהון, ולא בהון פסול מבני נוכראה, יימרון ליה, אנחנא כלנא מברך, ולית בנא נוכראה, בעידן דיתפרשון דא מן דא, וכרת להון כחדא, ויתגיירון, יתובון גיורין עם ישראל ויהון כחדא, תנא קשים גרים לישראל כספחת בעור החי לארעהון.

כתיב (שם יד) **כי ירחם יהו״ה את יעקב ובחר עוד בישראל, ונלוה הגר עליהם ונספחו על בית יעקב** -- כד יתובון לארעהון בריא, ויהויין רחימו בהון, (זכריה יד) יהיה יהו״ה אחד ושמו אחד, יתלוון גיורין עם ישראל, ויהוויין להון כעומקא בבשריהון, וכל כך למה, ת״ש אמר רבי שמעון, על תחומין

דארעא דכל חד יהא רעוא למידר בארעא דישראל, ותסתער דיורין, כתיב (ישעיה נד) ויתדותיך חזקי, צבי למימר סיכיא דהויין עמך מעקרא אתקיף יתהון, וסייע יתהון יתיר משאר עממין, כביכול דאת סכי לאתתקפא יתהון כל עממיא אחרא ידיהון, ויהון סגיאין:

ויאמר יוסף אל אביו בני הם אשר נתן לי אלהי״ם בזה -- רבי שמעון תאני מהכא, (דברים ד) וזאת התורה אשר שם משה לפני בני ישראל, יאמר ישראל לתתא, כד ישראל עליהון לעילא, בני אינון דיהב לי קב״ה אורייתא, כמה דתהון ונימוסיהון קשיטין, בנימוסי אורייתא דלהון אתקריאת זה, הדא הוא דכתיב (שמות טו) זה אלי ואנוהו, ובכל עדן דלא הוה דוד ממלל תחות גדפי שכינתא דא מלתא, אלא אתנבי מה דליהוי אתקרינא זאת.

רב נחמן אמר מהכא, (תהלים כז) אם תחנה עלי מחנה לא יירא לבי וגו׳ בזאת אני בוטח, זאת דא אורייתא, ותהא לייתי משיחא, ובגין דא (שיר ב) וקול התור נשמע בארצנו, על מה אתמתלת אורייתא, לגוזלא, מה גוזלא קליה ערב, אף פתגמי אורייתא קליה ערב, ודא קלא יהא לייתי משיחא ליומא דדינא.

תנא הנצנים נראו בארץ עת הזמיר הגיע וקול התור נשמע בארצנו, הנצנים דא אבהתן, דמרכבה דמן עלמא יקומון ויתחזו, עת הזמיר הגיע, תושבחתא דישבחון ליואי כד יתובון לפולחניהון כדבקדמיתא, וקול התור, אשר נתן לי אלהי״ם בזה, פתגמי דאורייתא דאינון ערבין כקלא דתורא, דא ז״ה, וזא״ת תור שוין, מאי קא מירי, ורזא דמלתא, בעדנא דלא תהויין תחות גדפי שכינתא, א׳ דלזאת נחית, והוא מתחות לכלא, וסליקת ה׳ דזה אלי ואנוהו, מדחרב ביתא, דהא לא יכלא לדור בין מסאבא בין עממין נוכראין, דה״א קדישא חתוכא מן שמא, ה״א אל״ף ה״א, עדיפת בקדושה, א׳ עדיפת לאתוון, כד יתובון ישראל לארעהון, ה״א קדישא דהוא חתוכא מן שמא דקב״ה תיתוב בזה, ויפוק מניינא תקנתא.

רבי אבא פתח ואמר, (ישעיה מ) **מי מדד בשעלו מים ושמים בזרת תכן** זה תור שוין כביכול הוא ז׳ לר׳, ר׳ לת׳, ו׳ לה׳, זרתא דקב״ה בשית מאה ושבעין שנין, מהכא מן שמיא ועד ארעא, כיצד תו״ר זרת, ו״ה ה״ו תר״ז, אתקדמת ה׳ לו׳, ואתקדמת ו׳ לת׳, ת׳ לר׳, ר׳ לז׳, (שמות כח) רבוע יהיה כפול זרת ארכו וזרת רחבו כפול:

ויאמר קחם נא אלי ואברכם -- יאמר מדהוו בפתגמי אורייתא מתעסקין, והוא דא מכילתא בין חכימייהו אברכינון, ורזא (בראשית לב) ויאמר אליו מה שמך, ויאמר

דף רטז עמוד א

למה זה תשאל לשמי, ויאמר יעקב, מניינא דא למניינא קדמיתא דקמיה כדפרישנא באתריה, ורזא אחרא וישאל יעקב וגו׳, ויאמר למה זה תשאל לשמי ויברך אותו שם, הא לא עתיד אלא בזכותא דזה לבריכון, ורזא סגיאה תנינא באתרה דהאי קרא, אבל לא אתינא לקמן דלא לאשמועינן האי קרא, דאמרנא מקמיה דאמינא לך דאתקריאת אורייתא זה, כתיב (שופטים ה) זה סיני מפני יהו״ה אלה״י ישראל, כד אתייהיבת אורייתא על ידא דמשה, (שמות לב) כי זה משה האיש, (שם טו) זה אלי ואנוהו, אורייתא הוה נחתת מן קמי אלהא דישראל:

ועיני ישראל כבדו מזקן וגו׳ -- (דא) ובגין דא לא את משכח דכוותיה, וכד יהון בגלותא כל זמנא חרובא הדין סיבו, לא יכלין למחזי אפי שכינתא, עד דתיתי רוחא אחרא בהון, מקדמת דנא אסתאיבו בארע עממיא, ולא הוו בנימוסי אורייתא, כמה דיהון כהיל למיהך, ותבו עדנא סגי ביני נכראין, דרא בתר דרא, ואפילו מן ארחיהון, כד יתובון אפי שכינתא לארעהון, בקדמיתא לא יכלין למחמי אפי שכינתא, עד דיהיב קב״ה רוחא דיליה להון.

רבי חייא פתח, (יחזקאל לו) ואת רוחי אתן בקרבכם לבתר ועשיתי את אשר בחוקי תלכו ומשפטי תשמרו ועשיתם, מן בתר דיהב רוחי בכון וקדושה, בנימוסי תהכון ותתהכון, לא יוכל לראות, רבי אבא פתח ואמר, (משלי טז) באור פני מלך חיים ורצונו כעב מלקוש, כד יסברון אפי שכינתא דקב״ה, ויתעסקון דאינון רתיתין מנהון חיוון דעלמא, תא חזי לא תשכח בהני קראי כלהון לישנא אלא לאיניש, (תהלים עא) גם לשוני כל היום תהגה צדקתך, ולא את משכח בהני קראי בקב״ה, ובגין כך יתובון לארעהון, ויהב קב״ה רוח חכמתא בהון, לישנא דלהון תהויין תדיר. (עד כאן קטע של ספק):

ויחי יעקב וגו׳ רבי חייא פתח ואמר, (ישעיה ס כא) **ועמך כלם צדיקים לעולם יירשו ארץ וגו׳** -- זכאין אינון ישראל יתיר מכל עמין עכו״ם, דקב״ה קרא לון צדיקים, לאחסין לון ירותת עלמין בעלמא דאתי, לאתענגא בההוא עלמא, כמה דכתיב (שם נח יד) אז תתענג על יהו״ה, מאי טעמא, בגין דמתדבקין בגופא דמלכא, דכתיב (דברים ד ד) ואתם הדבקים ביהו״ה אלהיכ״ם חיים כלכם היום.

רבי יצחק פתח ואמר, **ועמך כלם צדיקים לעולם יירשו ארץ**, האי קרא רזא עלאה איהו בין מחצדי חקלא, דהא ברזא דאגדתא תני רבי שמעון, דאחסנת ירותא עלאה דההיא ארץ, לית מאן דירית לה בר ההוא דאקרי צדיק, (ס״א דהאי ארץ, ולית מאן דירית לה בר ההוא דאקרי צדיק, דהא צדיק ירית למטרוניתא ודאי), דהא מטרוניתא ביה אתדבקת לאתבסמא, וצדיק ירית למטרוניתא ודאי. אוף הכא בחביבותא דקב״ה לישראל, אמר ועמך כלם

צדיקים, ובגין כך לעולם יירשו ארץ, אתחזון לירית למטרוניתא, מאי טעמא אקרון צדיקים, ומאי טעמא ירתין למטרוניתא, בגין דאתגזרו, כמה דתנינן כל מאן דאתגזר ועייל בהאי (ס״א ברית קדישא, ועאל בהאי) אחסנא, ונטיר להאי ברית, עאל ואתדבק בגופא דמלכא, ועאל בהאי צדיק, ובגיני כך אקרון צדיקים, ועל דא לעולם יירשו ארץ, מאי ארץ, דא ארץ החיים. אהדר ואמר נצר מטעי מעשה ידי להתפאר, נצר מטעי, ענפא מאינון ענפין דנטע קב״ה כד ברא עלמא, דכתיב (בראשית ב ח) ויטע יהו״ה אלהי״ם גן בעדן מקדם, והאי ארץ חד מנייהו, בגיני כך נצר מטעי מעשה ידי להתפאר.

דבר אחר: **ועמך כלם צדיקים**-- דא יעקב ובנוי דנחתו למצרים בין עם קשי קדל, ואשתכחו כלהו זכאין, ובגין כך כתיב לעולם

דף רטז עמוד ב

יירשו ארץ, דמתמן סליקו לירית ארעא קדישא.

ויחי יעקב בארץ מצרים -- אמאי פרשתא דא סתימא, רבי יעקב אמר, בשעתא דמית יעקב, אסתימו עיניהון דישראל, רבי יהודה אמר, דכדין נחתו לגלותא ואשתעבידו בהון. רבי שמעון אמר, מה כתיב לעילא וישב ישראל בארץ מצרים בארץ גשן ויאחזו בה, ויפרו וירבו מאד, וכתיב ויחי יעקב, דלא אתחזי לאפרשא בין דא לדא, מה אינון קיימי בתפנוקין דמלכין, וקבילו ענוגא וכסופין לגרמייהו, אוף יעקב נמי קיים בתפנוקי מלכין, בענוגא וכסופא לגרמיה, לא אתפרש דא מן דא, והכא אקרי ויחי, דהא כל יומוי לא אקרי ויחי, בגין דכל יומוי בצערא הוו בצערא אשתכחן, עליה כתיב (איוב ג כו) לא שלותי ולא שקטתי ולא נחתי ויבא רגז, אבל בתר דנחת למצרים אקרי ויחי, חמא לבריה מלכא, חמא לכל בנוי זכאין צדיקים, וכלהו בתענוגי ותפנוקי עלמא, והוא יתיב ביניהון כחמר טב דיתיב על דורדייה, כדין אקרי ויחי יעקב, ולא פריש בין ויפרו וירבו מאד לויחי יעקב, והכי אתחזי.

שבע עשרה שנה -- מאי טעמא שבע עשרה שנה, אלא אמר רבי שמעון, כל יומוי דיעקב בצערא הוו, בצערא אעבר לון בקדמיתא, כיון דחמא ליוסף והוה קאים קמיה, כד יעקב מסתכל ביוסף הוה אשתלים בנפשיה כאילו חמא לאמיה דיוסף, דשפירו דיוסף דמי לשפירו דרחל, והוה דמי בגרמיה כמה דלא אעבר עליה צערא ביומוי. וכד יוסף אתפרש מניה, כדין אתקיים, לא שלותי ולא שקטתי ולא נחתי ויבא רגז, דדא קשיא ליה ליעקב מכל מה דעבר, ובזמנא דאתפרש יוסף מניה מה כתיב, (בראשית לז ב) יוסף בן שבע עשרה שנה היה רועה וגו׳, וכל יומין דיעקב לא הוה ליה צערא כהאי, והוה בכי כל יומא לאינון שבע עשרה שנה דיוסף, מאי קאתיבו ליה, (שם מו ד) ויוסף ישית ידו על עיניך, הא לך שבע עשרה שנה אחרנין, בענוגין ותפנוקין והנאות וכסופין, הדא הוא דכתיב ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה וגו׳, תנא כל אינון שנין שכינתא יקרא דקב״ה עמיה אשתכחא, ובגין כך חיים אקרון.

תא חזי כתיב, (שם מה כז) ותחי רוח יעקב אביהם, אתחזי דהא בקדמיתא מית הוה ההוא רוחא דיליה, ולא הוה מתכוין לקבלא רוחא אחרא, דהא רוחא דלעילא לא שריא בריקניא, אמר רבי יוסי, שכינתא לא שריא אלא באתר שלים, ולא באתר חסר ולא באתר פגים, ולא באתר עציב, אלא באתר דאתכוון באתר חדו, ובגין כך כל אינון שנין דיוסף אתפרש מאבוי ויעקב הוה עציב, לא שריא ביה שכינתא.

תנא אמר רבי אלעזר אמר רבי אבא, כתיב (תהלים ק ב) עבדו את יהו״ה בשמחה באו לפניו ברננה, לאפקא דלית פולחנא דקב״ה אלא מגו חדוה, דאמר רבי אלעזר לית שכינתא שריא מגו עצבות, דכתיב (מ״ב ג טו) ועתה קחו לי מנגן, והיה כנגן המנגן, מנגן מנגן תלת זימני אמאי, בגין לאתערא רוחא משלימותא דכלא, דהוא רוח שלימא.

אמר רבי אבא, תמן תנינן, מארבע סטרין כלא אשתכח, וכל שרשין דעלאין ותתאין בהו אחידן. ותנא דא עייל ודא נפיק, דא סתים ודא פריש, אתאחד חד בחברתה, ואינון אבהן דכלא.

רבי שמעון אמר, (דברים י טז) רק באבותיך חשק יהו״ה כתיב, באבותיך ממש, תלתא, ומשמע דכתיב רק, רק ממש, ומאלין מתפרשן ומתאחדן כל שאר אחרנין, וסלקין שמא לאתעטרא. תנא אמר רבי יוסי, מן יומא דאסתליק רבי שמעון מן מערתא, מלין (אלין) לא אתכסיין מן חברייא, ורזין עלאין הוו מסתכלן, ואתגליין ביניהו כאלו אתייהיבו ההיא שעתא בטורא דסיני, בתר דשכיב, כתיב (בראשית ח ב) ויסכרו מעיינות

דף ריז עמוד א

תהום וארובות השמים, והוו חברייא מרחשן מלי ולא מתקיימי בהו.

דיומא חד הוה יתיב רבי יהודה אפתחא דטבריה, וחמא תרי גמלי דסלקי קטפירא, מעלוי דכתפין, נפל מטולא דקטפירא, ואתו צפרי, ועד לא מטו עלייהו אתבקעו, לבתר אתו כמה צפרין והוו אזלי עלייהו, ושרו (נ״א ושדיאו) לון בטרטישא ולא מתבקעין, והוו צווחין לון ולא הוו מתפרשן, שמעו חד קלא, עטרא דעטרין, בקדרין שריא, למריה לבר. עד דהוה יתיב, עבר חד גברא אשגח בהו, אמר לא קיים דא, הא דכתיב (בראשית טו יא) וירד העיט על הפגרים וישב אותם אברם, אמר רבי יהודה, והא עבידנא ולא מתפרשן, אהדר רישיה ההוא גברא, ואמר עד לא מריט דא רישיה דמריה, ועד לא גליש למטרוניתא, רהט אבתריה תלת מלין ולא אמר ליה, חלש דעתיה דרבי יהודה.

יומא חד אדמוך תחות אילנא, וחמא בחלמיה ארבע גדפין מתתקנן, וסליק רבי שמעון עלייהו, וספר תורה עמיה, ולא שביק כל ספרי רזין עלאין ואגדתא, דלא סליק לון בהדיה, וסליק להון (ס״א וסליקן ליה) לרקיעא, וחמא דמתכסיא מינא ולא אתגליא. כד אתער, אמר ודאי מדשכיב רבי שמעון חכמתא אסתלק מארעא, ווי לדרא דהאי אבנא טבא דהוו מתחזן (ס״א דמתאחדן) מניה, וסמכין עליה עלאין ותתאין, אתאביד מנייהו. אתא לגביה דרבי אבא סח ליה, סליק רבי אבא ידוי על רישיה ובכה ואמר, רבי שמעון ריחייא דטחנין מניה מנא טבא כל יומא, ולקטין ליה, כמה דכתיב (במדבר יא לב) הממעיט אסף עשרה חמרים, והשתא ריחייא ומנא אסתלקו, ולא אשתאר בעלמא מיניה, בר כמה דכתיב (שמות טז לג) קח צנצנת אחת ותן שמה מלא העומר מן והנח אותו לפני יהו״ה למשמרת, ואלו באתגלייא לא כתיב, אלא למשמרת, לאצנעותא, השתא מאן יכיל לגלאה רזין ומאן ינדע לון. לחיש ליה לרבי יהודה בלחישו, (אמר ליה ר״א) ודאי ההוא גברא דחמית אליהו הוה, ולא בעא לגלאה רזין, בגין דתנדע שבחא דרבי שמעון דהוה ביומוי, ויבכון דרא עלוי, אמר ליה, די למבכי בכיה עליה. רבי יהודה הוה בכי כל יומא עלוי, דהא אערע עמיה באדרא קדישא דרבי שמעון ושאר חברייא, אמר ליה ווי דלא אסתלקנא ההוא יומא עם אינון תלתא דאסתלקו, ולא לחמי דרא דא דהא אתהפך.

אמר ליה, רבי אימא לי, כתיב (שמות כח ה) **והם יקחו את הזהב ואת התכלת ואת הארגמן ואת תולעת השני ואת השש**, ואילו כסף לא כתיב, והא כתיב זהב וכסף, אמר ליה, והכי נמי נחשת, דכסף ונחשת בחושבנא הוו, והכא לא, אלא אי לא דגלי בוצינא קדישא באתריה, לא אצטריכנא לגלאה.

פתח ואמר (חגי ב ח) **לי הכסף ולי הזהב נאם יהו״ה**, היינו דכתיב (תהלים קטו טז) השמים שמים ליהו״ה, בכמה אתר אסתכלנא באלין מאני דקודשא, דכתיב (ויקרא טז ד) בגדי קדש הם, וכתיב (שמות כח ד) ועשו בגדי קדש, מאי קדושה הכא. אלא הכי תנינן, קדושה אינון בכל אתר, וכתיב בגדי קדש הם, ועשית בגדי קדש, כגוונא דלעילא. דתניא כהן גדול לעילא, כהן גדול לתתא, לבושין דיקר לעילא, לבושין דיקר לתתא. ומה דלא אמר כסף ונחשת, לאתר אחרא אסתליקו, דכתיב (שם כז יז) כל עמודי החצר סביב מחושקים כסף וגו׳, וכתיב ואדניהם נחשת, דאינון מאני שמושא לאשתמשא משכנא בהו, אבל הכא באלין לבושין דיקר, לא בעי לאשתמשא בהו בר נש אחרא, בר מכהנא רבא דרבו משח קודשא על רישיה, דכתיב (שם כח ב) ועשית בגדי קדש לאהרן אחיך לכבוד ולתפארת, דבאינון לבושין דמי לגוונא דלעילא:

תניא, **ויקרבו ימי ישראל למות** -- אמר רבי יהודה, ווי לעלמא דהא בני נשא לא חמאן ולא שמען, ולא

דף ריז עמוד ב

ידעין, דהא כל יומא ויומא קלא דכרוזא אשתמע במאתן וחמשין עלמי. תנא עלמא חדא אשתמודע לעילא, וכד כרוזא נפיק, ההוא עלמא מזדעזעא ומתחלחלא, נפקי תרין צפרין, דאסתלקו מההוא עלמא, דמדוריהון תחות אילנא דחיזו דחיי ומותא ביה. נפקא חד צפורא לסטר דרומא, וחד צפורא לסטר צפונא, וחד צפורא כד נהיר יממא, וחד כד אתחשך יממא, כל חד וחד קרי ומכרזא מה דשמעין מההוא כרוזא, לבתר בעו לאסתלקא לאתרייהו, ומשתמטי רגלייהו בנוקבא דתהומא רבא, ומתלכדן בגויה עד דאתפליג ליליא, כד אתפליג ליליא, כרוזא קרי (קהלת ט יב) וכצפרים האחוזות בפח, כהם יוקשים בני האדם.

אמר רבי יהודה, בשעתא דמתלכדן רגלוי דבני נשא, ויומוי אתקריבו, ההוא יומא אתקרי יום יהו״ה לאתבא רוחיה ליה, תנא בההיא שעתא פקדא ההוא כתרא קדישא על רוחיה, ומאן איהו, דכתיב (תהלים צ י) ימי שנותינו בהם שבעים שנה, והיא כתרא שביעאה דכלא. ואם מסטרא דגבורה קאתי, כתיב ואם בגבורות שמנים שנה, דכתרא דגבורה תמינאה הוי, מכאן ולהלאה לית אתר לאתמשך, כמה דאת אמר ורהבם עמל ואון, באתר דלא הוי יסודא, בניינא לא אתקיים.

אמר רבי יהודה, זכאין אינון צדיקיא, כד קב״ה בעא לאתבא רוחיה ליה ולשאבא ההוא רוחא בגויה, דתניא בשעתא דקב״ה בעא לאתבא רוחיה ליה, אי זכאה הוא ההוא רוחא, מה כתיב (קהלת יב ז) והרוח תשוב אל האלהי״ם אשר נתנה. ואי לא אשתכח זכאה, ווי להוא רוחא דבעי לאסתאה בנורא

דדליק, ולאתתקנא, בגין לאשתאבא בגופא דמלכא, ואי לא אתתקנת, ווי להוא רוחא דמתגלגלא כאבנא בקוספיתא, דכתיב (ש״א כה כט) ואת נפש אויביך יקלענה בתוך כף הקלע. תניא אי ההוא רוחא זכי, כמה טבין גניזין ליה בההוא עלמא, דכתיב (ישעיה סד ג) עין לא ראתה אלהי״ם זולתך יעשה למחכה לו.

אמר רבי יוסי, כד ההוא בר נש אתקריבו יומוי, תלתין יומין מכריזי עלוי בעלמא, ואפילו צפרי שמיא מכריזין עלוי, ואי זכאה הוא תלתין יומין מכריזין עלוי בין צדיקיא בגינתא דעדן. תנא כל אינון תלתין יומין, נשמתיה נפקת מניה בכל ליליא, וסלקת וחמאת דוכתה בההוא עלמא, וההוא בר נש לא ידע ולא אשגח ולא שליט בנשמתיה כל אינון תלתין יומין כמה דהוה בקדמיתא, דכתיב (קהלת ח ח) אין אדם שליט ברוח לכלא את הרוח וגו׳. אמר רבי יהודה, מכד שראן אינון תלתין יומין, צולמא דבר נש אתחשך, ודיוקנא דאתחזי בארעא אתמנעת.

רבי יצחק הוה יתיב יומא חד אפתחא דרבי יהודה והוה עציב, נפיק רבי יהודה אשכחיה לתרעיה דהוה יתיב ועציב, אמר ליה מאן יומא דין משאר יומין, אמר ליה אתינא לגבך למבעי מינך תלת מלין, חד דכד תימא מלי דאורייתא ותדכר מאינון מלין דאנא אמינא, דתימא לון משמי בגין לאדכרא שמי, וחד דתזכי ליוסף ברי באורייתא, וחד דתיזיל לקברי כל ז׳ יומין ותבעי בעותיך עלי. אמר ליה מנין לך, אמר ליה הא נשמתי אסתלקת מיני בכל ליליא, ולא אנהיר לי בחלמא כמה דהוה בקדמיתא, ועוד דכד אנא מצלינא ומטינא לשומע תפלה, אשגחנא בצולמא דילי בכותלא ולא חמינא ליה, ואמינא דהואיל דצולמא אתעבר ולא אתחזי. דהא כרוזא נפיק וכריז, דכתיב (תהלים לט ז) אך בצלם יתהלך איש, כל זמנא דצולמא דבר נש לא יתעבר מניה יתהלך איש, ורוחיה אתקיימא בגויה, אתעבר צולמא דבר נש ולא אתחזי, אתעבר מהאי עלמא, אמר ליה ומהכא, דכתיב (איוב ח ט) כי צל ימינו עלי ארץ, אמר ליה כל אלין מלין דאת בעי עבידנא, אבל בעינא מינך

דף ריח עמוד א

דבההוא עלמא תבריר דוכתאי גבך, כמה דהוינא בהאי עלמא, בכה רבי יצחק, ואמר במטו מינך דלא תתפרש מנאי כל אלין יומין.

אזלו לגביה דרבי שמעון, אשכחוהו דהוה לעי באורייתא, זקיף עינוי רבי שמעון וחמא לרבי יצחק, וחמא למלאך המות דרהיט קמיה ורקיד קמיה, קם רבי שמעון אחיד בידיה דרבי יצחק, אמר גוזרנא מאן דרגיל למיעל יעול, ומאן דלא רגיל למיעאל לא ייעול, עאלו רבי יצחק ורבי יהודה, קטיר מלאך המות לבר, אשגח רבי שמעון וחמא דעד כען לא מטא עדנא, דהא עד תמניא שעתי דיומא הוה זמנא, אותביה קמי רבי שמעון והוה לעי ליה באורייתא, אמר רבי שמעון לרבי אלעזר בריה, תיב אפתחא, ומה דתחמי לא תשתעי בהדיה, ואי יבעי למיעאל הכא אומי אומאה דלא ליעול.

אמר רבי שמעון לרבי יצחק, חמית דיוקנא דאבוך יומא דא או לא, דהא תנינן בשעתא דבר נש אסתלק מעלמא, אבוי וקריבוי משתכחין תמן עמיה, וחמא לון ואשתמודע לון, וכל אינון דהוה מדוריה גבייהו בההוא עלמא בדרגא חד, כלהו מתכנשי ומשתכחי עמיה, ואזלין עם נשמתיה עד אתר דתשרי באתריה, אמר עד כען לא חמינא. אדהכי קם רבי שמעון ואמר, מארי דעלמא אשתמודע רבי יצחק לגבן, ומאינון שבעה עיינין דהכא הוא, הא אחידנא ביה והב לי, נפק קלא ואמר כורסייא (ס״א טסיסה) דמאריה, קריבא בגדפוי דרבי שמעון, הא דידך הוא, ועמך תייתיה בזמנא דתיעול למשרי בכורסיך, אמר רבי שמעון ודאי. אדהכי חמא רבי אלעזר דהוה אסתליק מלאך המות, ואמר לית קופטרא דטיפסא באתר דרבי שמעון בן יוחאי שכיח, אמר רבי שמעון לרבי אלעזר בריה, עול הכא ואחיד ביה ברבי יצחק דהא חמינא ביה דמסתפי, עאל רבי אלעזר ואחיד ביה, ורבי שמעון אהדר אנפיה ולעי באורייתא.

ניים רבי יצחק וחמא לאבוי, אמר ליה ברי זכאה חולקך בעלמא דין ובעלמא דאתי, דהא בין טרפי אילנא דחיי דגנתא דעדן אתיהיב (ס״א את יתיב), אילנא רבא ותקיף בתרין עלמין רבי שמעון בן יוחאי הוא, דהא הוא אחיד לך בענפוי, זכאה חולקך ברי. אמר ליה אבא ומה אנא התם, אמר ליה תלת יומין הוו דחפו אדרא דמשכבך, ותקינו לך כוין פתיחן לאנהרא לך מארבע סטרין דעלמא, ואנא חמינא דוכתך וחדינא, דאמינא זכאה חולקך ברי, בר דעד כען ברך לא זכי באורייתא, והא השתא הוי זמינין למיתי גבך תריסר צדיקיא דחברייא, ועד דהוינא נפקי, אתער קלא בכלהו עלמין, מאן חברין (ס״א שבילין) דקיימין הכא, אתעטרו בגיניה דרבי שמעון, שאלתא שאיל ואתייהיב ליה.

ולא דא בלחודוי, דהא שבעין דוכתי מתעטרן הכא דיליה, וכל דוכתא ודוכתא פתחין פתיחן לשבעין עלמין, וכל עלמא ועלמא אתפתח לשבעין רהיטין, וכל רהיטא ורהיטא אתפתח לשבעין כתרין עלאין, ומתמן אתפתחו ארחין לעתיקא סתימאה דכלא, למחמי בההוא נעימותא עלאה, דנהרא ומהניא לכלא, כמה דאת אמר (תהלים כז ד) לחזות בנועם יהו״ה ולבקר בהיכלו, מהו ולבקר בהיכלו, היינו דכתיב (במדבר יב ז) בכל ביתי נאמן הוא. אמר ליה,

אבא, כמה זמנא יהיבו לי בהאי עלמא, אמר ליה לית לי רשותא, ולא מודעי ליה לבר נש, אבל בהלולא רבא דרבי שמעון תהא מתקן פתוריה, כמה דאת אמר (שיר ג יא) צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה בעטרה שעטרה לו אמו ביום חתונתו וביום שמחת לבו.

אדהכי אתער רבי יצחק, והוה חייך ואנפוי נהירין, חמא רבי שמעון ואסתכל באנפוי, אמר ליה מלה חדתא שמעתא, אמר ליה ודאי, סח ליה, ואשתטח קמיה דרבי שמעון.

תאנא, מההוא יומא הוה

דף ריח עמוד ב

רבי יצחק אחיד לבריה בידיה ולעי ליה באורייתא ולא הוה שבקיה, כד הוה עאל קמיה דרבי שמעון אותביה לבריה לבר, ויתיב קמיה דרבי שמעון, והוה קרי קמיה (ישעיה לח יד) יהו״ה עשקה לי ערבני.

תנא, בההוא יומא תקיפא ודחילו דבר נש, כד מטי זמניה לאסתלקא מעלמא, ארבע סטרין דעלמא קיימין בדינא תקיפא, ומתערין דינין מארבע סטרי עלמא, וארבע קשורין נצאן וקטטותא אשתכח בינייהו, ובעיין לאתפרשא כל חד לסטרוי, כרוזא נפיק ומכרזא בההוא עלמא, ואשתמע במאתן ושבעין עלמין, אי זכאה הוא כלהו עלמין חדאן לקדמותיה, ואי לאו ווי להההוא בר נש ולחולקיה.

תנא בההוא זמנא דכרוזא כריז, כדין נפק חד שלהובא מסטר צפון, ואזלא ואתוקד בנהר דינור, ומתפרשא לארבע סטרי עלמא, ואוקיד נשמתהון דחייביא, ונפק ההוא שלהובא וסלקא ונחתא בעלמא. וההוא שלהובא מטא בגדפוי דתרנגולא אוכמא, ובטש בגדפוי וקרי בפתחא בין תרעי, זמנא קדמאה קרי ואמר, (מלאכי ג יט) כי הנה היום בא בוער כתנור וגו׳, זמנא תניינא קרי ואמר, (עמוס ד יג) כי הנה יוצר הרים ובורא רוח ומגיד לאדם מה שחו, וההיא שעתא יתיב בר נש בעובדוי דסהדין קמיה, והוא אודי עלייהו, זמנא תליתאה כד בעיין לאפקא נשמתיה מניה, קרי תרנגולא ואמר, (ירמיה י ז) מי לא ייראך מלך הגוים כי לך יאתה וגו׳.

אמר רבי יוסי, תרנגולא אוכמא למאי נפקא, אמר ליה רבי יהודה, כל מה דעבד קב״ה בארעא כלהו רמיז בחכמה, בר דבני נשא לא ידעי, הה״ד (תהלים קד כה) מה רבו מעשיך יהו״ה כלם בחכמה עשית מלאה הארץ קנינך, ומשום דאתעבידו בחכמה כלהו רמיזין בחכמה, ותרנגולא אוכמא, תנינן לית דינא שריא אלא באתר דהוא זיניה, ואוכמא מסטרא דדינא קאתי, ובגין כך בפלגות ליליא ממש, כד רוחא דסטרא דצפון אתער, חד שלהובא נפיק ובטש תחות גדפוי דתרנגולא וקרי, וכל שכן בתרנגולא אוכמא דאתכוון יתיר מאחרא. אוף הכא בשעתא דדינא דבר נש יתער, שארי וקרי ליה, ולית דידע ליה בר ההוא בר נש דשכיב, דתנינן בשעתא דבר נש שכיב, ודינא שריא עליה לנפקא מהאי עלמא, אתוסף רוחא עלאה ביה מה דלא הוה ביומוי, וכיון דשריא עלוי ואתדבק ביה, חמי מה דלא זכה ביומוי, משום דאתוסף ביה ההוא רוחא, וכד אתוסף ביה וחמא כדין נפיק מהאי עלמא, הה״ד (שם כט) תוסף רוחם יגועון ואל עפרם ישובון, כדין כתיב (שמות לג כ) כי לא יראני האדם וחי, בחייהון לא זכאן במיתתהון זכאן.

תאנא, בשעתא דבר נש מית, אתיהיב ליה רשותא למחמי, וחמי גביה קריבוי וחברוי מההוא עלמא ואשתמודע להו, וכלהו גליפין בדיוקניהון כמה דהוו בהאי עלמא, אי זכאה ההוא בר נש כלהו חדאן קמיה ומקדמי ליה שלם, ואי זכאה לא הוי, לא אשתמודען גביה, בר מאינון חייביא דטרדין לון בכל יומא בגיהנם, וכלהו עציבין ופתחין בווי ומסיימין בווי, וסליק עינוי וחמא לון כטיסא דמסתלקא מן נורא, אוף הכי הוא פתח ווי.

תניא בשעתא דנפק נשמתיה דבר נש, אזלין כלהו קריבוי וחברוי דההוא עלמא עם נשמתיה, ומחזיין ליה אתרא דעדונא ואתרא דעונשא, אי זכאה הוי חמי דוכתיה, וסליק ויתיב ואתעדן בעדונא עלאה דההוא עלמא, ואי לא הוי זכאה, אשתארת ההיא נשמתא בהאי עלמא עד דאטמיר גופא בארעא, כיון דאטמר כמה גרדינין דנמוסין אחדן ביה עד דמטא לדומ״ה ועאלין ליה במדורוי דגיהנם. אמר רבי יהודה, כל שבעה יומין, נשמתא אזלא מביתיה לקבריה ומקבריה לביתיה, ואתאבלת עלוי

דף ריט עמוד א

דגופא, דכתיב (איוב יד כב) אך בשרו עליו יכאב ונפשו עליו תאבל, אזלא ויתבא בביתיה, חמי לכלהו עציבין ומתאבלא.

תנא בתר שבעה יומין גופא הוי כמה דהוה, ונשמתיה עאלת לדוכתה, עאלת למערתא דכפלתא, חמאת מה דחמאת, ועאלת לאתר דעאלת, עד דמטת לגן עדן, וערעת לכרובים ושנן דחרבא די בגן עדן דלתתא, אי זכאה היא דתיעול עאלת.

תאנא ארבע סמכין זמינין, וחד דיוקנא דגופא בידייהו, מתלבשא ביה בחדוותא, ויתיבת בההוא מדורא דגן עדן דלתתא עד זמנא דאתגזר עלה לבתר כרוזא קרי. ועמודא דתלת גווני אזדמן, וההוא עמודא אתקרי מכון הר ציון, דכתיב (ישעיה ד ה) וברא יהו״ה על כל מכון הר ציון ועל מקראיה ענן יומם ועשן וגו׳, סלקא בההוא עמודא לפתחא דצדק, דציון וירושלם ביה. אי זכי לסלקא יתיר טב חולקיה ועדביה, לאתדבקא בגו גופא דמלכא, ואי לא זכי לסלקא יתיר, כתיב (שם ג) והיה הנשאר בציון והנותר בירושלם קדוש יאמר לו, ואי זכי לסלקא יתיר זכאה הוא דזכי ליקרא דמלכא, ולאתעדנא בעדונא עלאה, דלעילא מאתר דאקרי שמים, דכתיב (שם נח יד) אז תתענג על יהו״ה, על יהו״ה דייקא, זכאה חולקיה דמאן דזכי לחסד דא, דכתיב (תהלים קח ה) כי גדול מעל שמים חסדך. וכי על השמים הוא, והא כתיב (שם נז יא) כי גדול עד שמים חסדך, אמר רבי יוסי, אית חסד ואית חסד, חסד עלאה וחסד תתאה, חסד עלאה מעל שמים הוא, חסד תתאה הוא דכתיב (ישעיה נה ג) חסדי דוד הנאמנים, ובהני כתיב עד שמים.

תניא אמר רבי יצחק, כתיב (תהלים קיג ט) אם הבנים שמחה הללויה, אימא ידיעא, הבנים מאן אינון, אמר רבי שמעון, הא תנינן תרין בנין אית לקב״ה, חד דכר וחד נוקבא, דכר יהביה ליעקב, דכתיב (שמות ד כב) בני בכורי ישראל, וכתיב (ישעיה מט ג) ישראל אשר בך אתפאר, בת יהבה לאברהם, דכתיב (בראשית כד א) ויהו״ה ברך את אברהם בכל, בת היתה לו לאברהם ובכל שמה. ואימא רביעא עלייהו דינקא להו, ועל האי כתיב (דברים כב ו) לא תקח האם על הבנים, ותנינן לא יסגי בר נש חובוי לתתא, בגין דיסתלק אמא מעל בנין, וכתיב (ויקרא יח ז) אמך היא לא תגלה ערותה, ווי למאן דגלי ערייתא.

וכד תייבין בני עלמא ואסגין בזכותא קמי קב״ה, ואימא תבת וכסיא על בנין, כדין אתקרי תשובה, מאי תשובה, דא תשובה דאימא דתבת בקיומהא, וכדין כתיב (תהלים קיג ט) אם הבנים שמחה, אם הבנים ודאי, ועל דא לא לפטור איניש מפריה ורביה עד דאוליד בן ובת.

תניא אמר רבי יצחק, כתיב (תהלים כז ד) לחזות בנעם יהו״ה ולבקר בהיכלו, תיאובתא דצדיקיא למחמי דא (ז״ח ל״ג נעם ה׳), ואת אמרת על יהו״ה, אמר רבי שמעון, כלא חד, משמע דכתיב נעם יהו״ה, דאתיא מעתיקא קדישא להאי שמים, ותיאובתא דצדיקיא כך הוא ודאי, ועל השמים כתיב, אז תתענג על יהו״ה, זכאה חולקיה מאן דזכי, ודאי זעירין אינון.

תנינן אמר רבי שמעון, כתיב (שיר א ו) בני אמי נחרו בי שמוני נוטרה את הכרמים, בני אמי, כמה דכתיב (איכה ב א) השליך משמים ארץ, דכד בעא קב״ה לחרבא ביתיה דלתתא, ולאגלאה ישראל ביני עממיא, אעבר קב״ה מקמיה להאי ארץ ואתרחקא מניה, כדכתיב (שמות ב ד) ותתצב אחותו מרחוק, וכד האי ארץ אתרחקא משמים דלעילא, האי ארץ דלתתא אתחרבא, וישראל אתפזרו ביני עממיא, אמרה כנסת ישראל מאן גרים לי האי, ומאן עביד לי האי, בני אמי דנחרו בי ואתרחקו מני, בני אמי ודאי.

רבי יוסי הוה אזיל בארחא, והוה עמיה רבי חייא בר רב, עד דהוו אזלי, אמר רבי יוסי לרבי חייא, חמיתא מה דאנא חמית, אמר ליה, חמינא גברא חד בנהרא, וציפרא חד על

דף ריט עמוד ב

רישיה, ועלעא בפומיה דציפרא, ואכלא ורפסא ברגלוי, וההוא גבר רמי קלין וצווח, ולא ידענא מאי קאמר, אמר נקרב גביה ונשמע, אמר מסתפינא למקרב, אמר ליה, וכי בר נש הוא באתר דא, אלא רמיזא דחכמתא דרמיז לן קב״ה, קריבו גביה, שמעו דהוה אמר עטרא עטרא תרין בנין שריין לבר (ס״א שריאו לברא), לא נח ולא נייחא, עד דצפרא בקיסרא רמיו.

בכה רבי יוסי ואמר, היינו דתנינן בני אמי נחרו בי וגו׳, מאי טעמא בגין דכרמי שלי לא נטרתי, אמר ודאי גלותא אתמשך, ועל דא (ס״א די) צפרי שמיא לא אעדיאו, עד די שלטנותא דעמין עעכו״ם יעדיאו מן עלמא, ואימתי עד דימטי יומא, דקב״ה אתער דינוי בעלמא, דכתיב (זכריה יד ז) והיה יום אחד הוא יודע ליהו״ה לא יום ולא לילה. עד דהוו אזלין, שמעו חד קלא דהוה אמר, אוקידא דקופטירא מטא בדינוי, נפק חד שלהובא ואוקיד להההוא צפורא, אמר ודאי כמה דכתיב, (דניאל ז יא) ויהיבת ליקידת אשא.

אמר רבי יוסי, לא אגלי קב״ה לישראל אלא בזמנא דלא אשתכח מהימנותא בינייהו, כד אתמנע מהימנותא בינייהו, כביכול הכי אשתכח בכלא, דכתיב (ישעיה כח יח) וכפר בריתכם את מות. אמר רבי חייא, מאי דכתיב (שם כה ח) בלע המות לנצח, אמר ליה, כד יתער קב״ה ימינא דיליה, אתמנע מותא מן עלמא, ולא יתער האי ימינא, אלא כד יתערון ישראל בימינא דקב״ה, ומאי ניהו תורה, דכתיב בה (דברים לג ב) מימינו אש דת למו, בההוא זמנא (תהלים קיח טו) ימין יהו״ה עושה חיל וגו׳, לא אמות כי אחיה ואספר מעשי יה.

תנא ההוא זכאה דקב״ה אתרעי ביה, וכרוזא קרי עליה תלתין יומין ביני צדיקייא בגנתא דעדן, כלהו צדיקיא חדאן, כלהו צדיקייא אתיין ומעטרן דוכתיה דההוא צדיקא, עד דייתי למידר דיוריה בינייהו. ואי חייבא הוא, כרוזא קרי עליה בגיהנם תלתין יומין (עליה), וכלהו חייביא כלהו עציבין, כלהו פתחין ווי, דהא דינא חדתא אתער השתא בגיניה דפלניא, כמה גרדינין דנמוסין מזדמנין לקבליה ולאקדמא ליה ווי, אוי לרשע אוי לשכנו, וכלהו פתחין ואמרין (ישעיה ג יא) אוי לרשע רע כי גמול ידיו יעשה לו, מאי (טעמא) גמול ידיו, אמר רבי יצחק, לאכללא (לאפקא) מאן דזני בידוי, לאפקא ולחבלא זרעיה בריקניא. דהא תנינן, כל מאן דאפיק זרעיה בריקניא אקרי רע, ולא חמי אפי שכינתא, דכתיב (תהלים ה ה) כי לא אל חפץ רשע אתה לא יגורך רע, וכתיב (בראשית לח ז) ויהי ער בכור יהודה רע, אוף הכא אוי לרשע רע, ווי לההוא חייבא דאיהו רע, דעבד גרמיה רע, כי גמול ידיו יעשה לו, לאכללא מאן דזני בידוי לאפקא ולחבלא זרעיה בריקניא, ולהאי טרדין בההוא עלמא יתיר מכלא.

תא חזי, דהא כתיב אוי לרשע רע, כיון דכתיב אוי לרשע, אמאי רע, אלא כמה דאמינא, דעבד גרמיה רע, וכתיב לא יגורך רע, וכלהו סלקין והאי לא סליק, ואי תימא שאר חייבין דקטלו בני נשא, ת״ח כלהו סלקין והוא לא סליק, מאי טעמא, אינון קטילו בני נשא אחרא, והאי קטיל בנוי ממש, אושיד דמין סגיאין. תא חזי, בשאר חייבי עלמא לא כתיב וירע בעיני יהו״ה, וכאן כתיב וירע בעיני יהו״ה אשר עשה, מאי טעמא, משום דכתיב ושחת ארצה, תנן, אמר רבי יהודה, לית לך חובא בעלמא דלא אית ליה תשובה בר מהאי, ולית לך חייביא דלא חמאן אפי שכינתא בר מהאי, דכתיב לא יגורך רע כלל.

אמר רבי יצחק, זכאין אינון צדיקייא בעלמא דין ובעלמא דאתי, עלייהו כתיב (ישעיה ס כא) ועמך כלם צדיקים לעולם יירשו ארץ, מאי לעולם יירשו ארץ, אמר רבי יהודה, כמה דכתיב (תהלים קטז ט) אתהלך לפני יהו״ה בארצות החיים:

(ויחי יעקב) בגווייהו, על דא לבעי ליה לבר נש דלא לאתערבא צולמא דיליה צולמא דעכו״ם, בגין דהאי קדישא והאי מסאבא.

דף רכ עמוד א

תא חזי מה בין ישראל לעמין עכו״ם, דישראל כד אשתכח בר נש מית, הוא מסאב לכל גופא, וביתא מסאבא, וגופא דגוי עוע״ז לא מסאיב לאחרא, וגופיה (נ״א וביתא) לא מסאבא כד איהו מית, מאי טעמא, ישראל בשעתא דאיהו מית כל קדושי דמאריה מתעברן מניה, וכיון דאתעבר מניה האי צולמא קדישא, אתעבר מניה האי רוח קודשא, ואשתאר גופא מסאבא, אבל עכו״ם עובד ע״ז לית הכי, דבחיו מסאב בכל סטרין, צולמא דיליה מסאבא, ורוחא דיליה מסאבא, ובגין דסואבותי אלין שריין בגויה אסיר למקרב לגביה, כיון דמית נפקי כל אלין מסאבותא, ואשתאר גופא בלא מסאבותא לסואבא. ואף על גב דגופא דלהון מסאב בין בחייהון ובין במיתתהון, אבל בחייהון דכל אינון מסאבין משתכחי לגבייהו, אית לון חילא לסואבא לאחריני, במיתתהון דנפקי כל אינון מסאבין מנייהו, לא יכלין לסאבא, ודישראל יכיל לסאבא לאחריני, בגין דכל קדישין נפקין מניה, ושרא עליה סטרא אחרא.

תא חזי, האי צלם קדישא, כד אזיל בר נש ואתרבי, ואתעביד מהאי פרצופא דיוקנא דיליה, אתעביד צולמא אחרא, ומתחברן כחדא, ודא נטיל לדא, בשעתא דאשתכחו תרין צולמין, נטיר הוא בר נש, וגופא דיליה בקיומא, ורוחיה שריא בגויה, בשעתא דקריבו יומוי מתעברן מניה, ודא סליק לדא, ואשתאר בר נש בלא נטירו, כדין (שיר ב יז) עד שיפוח היום ונסו הצללים, תרי.

תא חזי, כד אתער דינא בעלמא, דקב״ה יתיב על כורסי דדינא למידן עלמא, בעי בר נש לאתערא (בדינא) תשובה דייתוב מחיובא (נ״א מחובוי), דהא ההוא יומא פתקין כתיבו, ומשתכחי כלהו באחמתא הא כתיבין, אי זכי בר נש דייתוב קמי מאריה, קרעין פתקין דעליה. לבתר קב״ה זמין קמיה דבר נש יומא דכפורי, יומא דתשובה, אי תב מחטאוי טב, ואי לא פקיד מלכא למחתם פתקין, ווי דהא תשובה בעיא לאסתלקא מניה, אי זכי בתשובה ולאו שלימתא כדקא יאות, תליין ליה עד ההוא יומא בתראה דעצרת דהוא תמינאה לחג, ואי עבד תשובה שלימתא לקמי מאריה אתקרעו, ואי לא זכי, אינון פתקין נפקין מבי מלכא, ואתמסרן בידוי דסנטירא, ודינא מתעביד, ופתקין לא מהדרן תו לבי מלכא. וכדין צולמין אתעברו מניה ולא משתכחין עמיה, כיון דמתעברן מניה, הא ודאי טופסקא דמלכא יעבר עליה, ויטעום כסא דמותא, ובההוא ליליא דחגא בתראה, סנטירין זמינין ופתקין נטלין, בתר דנטלי לון, צולמין מתעברן ולא משתכחין (נ״א ואי משתכחין גריען, יעבר עלוי מרעין וכו׳) בהו ידי, ואי משתכחין בהו ידי, (יעדי) דינא גריעא, או יעבר עלוי דינא, ומרעין בישין בגריעותא דלהון, והא אוקימנא להא.

ובספרי קדמאי אמרי יתיר, כד רישא אגרע וישתכח גופא, בריה או אנתתיה ישתכחו והוא יסתלק, והני מלה, כד לא אהדר כל ההוא זמנא בתיובתא, אבל אי אהדר, טעמא דמותא יטעם ויתסי, ואי גופא לא אתחזי וישתכח רישא, אינון סלקין והוא אתקיים, והני מלה כד בריה זעירא ברשותיה. ואי ידוי

פגימו, עבידתא דידוי פגימין, רגלוי, מרעין רדפין עליה, ערק צולמא ואהדר ערק ואהדר, עליה כתיב (דברים כח סז) בבקר תאמר מי יתן ערב, והאי כד נהרא סיהרא, וליליא אתתקן בנהורא. אבל זכאי חסידי, בכל יומא ויומא מסתכלי בלבייהו כאלו ההוא יומא מסתלקי מעלמא, ועבדין תיאבותא שלימתא קמי מאריהון, ולא יצטרכון למלה אחרא, זכאה חולקהון בעלמא דין ובעלמא דאתי.

תא חזי, (ישעיה מג ז) **כל הנקרא בשמי**, כמה עלאין עובדי מלכא קדישא, דהא באינון עובדי (נ״א ברייו) דאיהו עביד לתתא, קטיר לון במלין עלאין דלעילא, וכד נטלין לון לתתא ועבדי בהו עובדא, אתער ההוא. עובדא דלעילא דקטיר בה, כגון אזובא עץ ארז, והא אוקימנא

דף רכ עמוד ב

מלי. ואית מנייהו דאחידן בשמא קדישא, כגון לולב ואתרוג הדס וערבה, דכלהו אחידן בשמא קדישא לעילא, ועל דא תנינן לאחדא לון ולמעבד בהו עובדא, בגין לאתערא חדוה להההוא דאחיד ביה. ועל דא תנינן במלין ועובדא בעיין לאחזאה מלה, בגין לאתערא מלה אחרא, הדא הוא דכתיב כל הנקרא בשמי ולכבודי (בראתיו) לאתערא יקרי, בראתיו לייחדא לי, יצרתיו למעבד ביה עובדא (נ״א חילא), אף עשיתיו לאתערא ביה חילא דלעילא.

דבר אחר: **כל הנקרא בשמי** -- היינו דכתיב (ויקרא כג מ) פרי עץ הדר, ולכבודי בראתיו, היינו כפות תמרים, יצרתיו, היינו וענף עץ עבות, אף עשיתיו, היינו וערבי נחל.

ותקונא דהאי דאמר קרא, (שם) ולקחתם לכם ביום הראשון דייקא, דהוא חמישאה על עשור, אבל ביום הראשון, ההוא יום ראשון מאן הוא, אלא יום דנפיק ראשון, לנטלא (ד״א לכלא) במבועי דמיין נביעין, ואנן בעיין לאמשכא ליה לעלמא. מתל למלכא דקטר בני נשא בקטרוי, אתת אמיה מטרוניתא ואפיקת לון לחירות, ומלכא אשגח ליקרא דילה ויהב לון בידהא, אשכחת לון כייפין וצחין, אמרת הא אפיקת לון לחירו, אייתי לון מיכלא ומשתייא. כך הא יום הכפורים אפיק לכלא לחירו, ואנן כפני מזונא קאימנא וצחינן למשתיא, היא אעטרת למלכא בעטרוי, בהאי יומא ידענא דהא מיין נביעין עמה שריין, שאילנא למשתייא למאן דאפיק לן לחירו, ועל דא קרינן ליה יום ראשון, דא בספרא דאגדתא ושפיר הוא. אבל בהאי יומא אברהם שירותא דכלא, אי בענני יקר הוא שירותא, אי במיא הוא שירותא, דאברהם שארי למחפר בירי דמיא.

פרי עץ הדר-- דא בירא דיצחק, דיצחק אהדר ליה לקב״ה, וקרא ליה עץ הדר, פרי דהאי עץ הדר ידיעא, כפות תמרים, דכתיב (תהלים צב יג) צדיק כתמר יפרח, ולא אשתכח בינייהו פרודא, ועל דא לא כתיב וכפות, אלא כפות, בגין דלא סליק דא בלא דא, ובהאי אתמליא האי באר, מבאר מים עלאין נביעין, ההוא אתמלי בקדמיתא, ומניה אתמלייא בירא, עד דאיהו נביעו לכלא. **וענף עץ עבות**-- דא ענפא דאילנא רברבא, דאתקיף ואשתרשא בשרשוי, אתעביד אילנא עלאה על כלא, דאחיד בכל סטרין, ענף דאיהו עץ עבות, עץ דאחיד לאבות, דהא מהאי נטיל יסודא דעלמא, ואתמליא לארקא בבירא, האי הוא עלמא ארקא דשקיותא.

וערבי נחל-- תרי, אינון תרין נחלין דמייא אתכניש בהו, לארקא לצדיק. דבר אחר: **וערבי נחל**-- אלין אינון גבורן דאחידן ביה ביצחק, דאתיין מסטרא דההוא נחל עלאה, ולא מסטרא דאבא, בגין כך צלא יאי ולא בסימא לפירין ולא עביד פירין, וערבי נחל, תרין קיימין דגופא קיימא עלייהו, אבל וערבי נחל ודאי כמה דאתמר, ואלין אינון כלהו לארקא מייא לבירא.

[שייך כאן מה שנמצא בהשמטות הזוהר סימן נג]

דבר אחר: **ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר**-- דא אברהם, כפת תמרים דא יצחק, וענף עץ עבות דא יעקב, וערבי נחל אלין אינון תרין דרגין דאמרן, ומאן דמתני האי, בגין דעץ עבות דא יעקב דאחיד לכל סטרין, ודאי דא יעקב. אבל הא אוקימנא פרי עץ הדר דא בירא דיצחק, דא גבורה תתאה, כפת תמרים, כפת חסר, קשורא דאתקשר בבירא, כמה דאת אמר (דניאל ג כא) כפיתו בסרבליהון, בגין דאלין לא סלקין דא בלא דא, וענף עץ עבות, ענפא הוא עלאה דאתעביד עץ עבות, ואחיד לכל סטרא כמה דאתמר, ערבי נחל דא יצחק בכל סטרי, דאחידן בסטרא דנחלא ולא בסטרא דאבא, דתנינן אף על גב דבהאי נחל דינא לא אשתכח ביה, דינין מתערין מניה.

ורב המנונא סבא פריש, וערבי נחל אינון תרין קיימין דקאמרן, דמייא נפקי מנייהו, ושפיר, אבל תא חזי, הא חזינן דתרין דרגין אלין דקיימי על דרגא דצדיק, איבא וכנישו רברבא (ס״א דברכאן) נפקי מנייהו, וערבי נחל לא נפקי מנייהו איבא ולא טעמא ולא ריחא, והא אוקימנא וכלא שפיר. ועל דא אתרוג

דף רכא עמוד א

בשמאלא לקביל לבא, לולב בימינא כפת בכלא וקטיר בכלא, דהא צדיק כפות הוא בכל סטרין וקטיר בכלא, ודא הוא קשורא דמהימנותא.

ובספרא דאגדתא שפיר קאמר, דכל אלין אושפיזין דזמינין עמא קדישא בהאי יומא, דבעיין לאשכחא להו כיון דזמין לון, ובהו בעי בר נש למלכא בעותיה, זכאין אינון ישראל דידעין ארחוי דמלכא קדישא, וידעין ארחוי דאורייתא למהך באורח קשוט, למזכי בהו בעלמא דין ובעלמא דאתי. ביומא דא נפקי ישראל בסימנין רשימין מגו מלכא, בגין דאינון נצחין דינא, ומאי סימנין, אינון סימני מהימנותא חותמא דמלכא עלאה. לתרי בני נשא דעאלו קדם מלכא לדינא, ולא ידעי עלמא מאן מנייהו נצח, נפק חד לגיון מבי מלכא, שאילו לו, אמר לון מאן דיפוק ובידוי סימנין דמלכא הוא נצח. כך כולי עלמא עאלין לדינא קדם מלכא עלאה, ודאין לון מיומא דר״ה ויום הכפורים עד חמש סרי יומין לירחא, ובין כך אשתכחו ישראל זכאין כלהו בתיובתא, טרחין בסכה ולולב ואתרוג, ולא ידעי מאן נצח דינא, מלאכי עלאי שאלו מאן נצח דינא, קב״ה אמר לון אינון דמפקי בידייהו סימנין דילי אינון נצחין דינא.

בהאי יומא נפקי ישראל ברשימו דמלכא, בתושבחתא דהלילא, עאלין בסכה, אתרוג בשמאלא לולב בימינא, חמאן כלהו דישראל רשימין ברשימין דמלכא קדישא, פתחי ואמרי (תהלים קמד טו) אשרי העם שככה לו, אשרי העם שיהו״ה אלהי״ו. עד כאן חדוותא דכלא, חדוותא דאושפיזין, ואפילו אומות העולם חדאן בחדוותא ומתברכין מנה, ועל דא קרבנין בכל יומא עלייהו, לאטלא עלייהו שלם ויתברכון מינן, מכאן ולהלאה יומא חד דמלכא עלאה דחדי בהו בישראל, דכתיב (במדבר כט לה) ביום השמיני עצרת תהיה לכם, דהא יומא דא מן מלכא בלחודוי, חדוותא דיליה בישראל, למלכא דזמין אושפיזין וכו׳.

רבי שמעון פתח ואמר, (שיר ב א) **אני חבצלת השרון שושנת העמקים** -- כמה חביבה כנסת ישראל קמי קב״ה, דקב״ה משבח לה, והיא משבחת ליה תדיר, וכמה משבחין ומזמרין אזמינת ליה תדיר לקב״ה, זכאה חולקיהון דישראל דאחידן ביה בעדבא דחולקא קדישא, כמה דכתיב (דברים לב ט) כי חלק יהו״ה עמו וגו׳. אני חבצלת השרון, דא כנסת ישראל דקיימא בשפירו דנוי בגנתא דעדן, השרון, דהיא שרה ומשבחת למלכא עלאה, דבר אחר אני חבצלת השרון, דבעיא לאתשקאה משקיו דנחלא עמיקא, מבועא דנחלין, כמה דאת אמר (ישעיה לה ז) והיה השרב לאגם, (שם לג ט) (והיה השרון כערבה). שושנת העמקים, דקיימא בעמיקתא דכלא, מאן אינון עמקים, כמה דאת אמר (תהלים קל א) ממעמקים קראתיך יהו״ה, חבצלת השרון, חבצלת, מההוא אתר דשקיו דנחלין נפקין ולא פסקין לעלמין, שושנת העמקים, שושנה מההוא אתר דאקרי עמיקא דכלא סתים מכל סטרין.

תא חזי בקדמיתא ירוקא כחבצלת, דטרפין דילה ירוקין, לבתר שושנת, סומקא בגוונין חוורין, שושנה בשית טרפין, שושנת דאשתניאת מגוונא לגוונא ושניאת גוונהא. שושנת, בקדמיתא חבצלת, בעדנא דבעיא לאזדווגא ביה במלכא אקרי חבצלת, בתר דאתדבקת ביה במלכא באינון נשיקין אקרי שושנת, בגין דכתיב (שיר ה יג) שפתותיו שושנים, שושנת העמקים, דהיא משנייא גוונהא זמנין לטב וזמנין לביש, זמנין לרחמי זמנא לדינא.

ותרא האשה כי טוב העץ למאכל וכי תאוה הוא לעינים (בראשית ג ו) -- תא חזי, דהא בני נשא לא מסתכלין, ולא ידעין ולא משגיחין, בשעתא דברא קב״ה לאדם, ואוקיר ליה ביקירו עלאה, בעא מניה לאתדבקא ביה, בגין דישתכח יחידאי ובלבא יחידאי, ובאתר דדבקותא יחידאי דלא

דף רכא עמוד ב

אשתני ולא מתהפך לעלמין, בההוא קשורא יחודא, דכלא ביה אתקשר, הה״ד (בראשית ב ט) ועץ החיים בתוך הגן.

לבתר סטו מארחא דמהימנותא, ושבקו אילנא יחידאי עלאה מכל אילנין, ואתו לאתדבקא באתר דמשתני ומתהפך מגוונא לגוונא, ומטב לביש ומביש לטב, ונחתי מעילא לתתא, ואתדבקו לתתא בשנויין סגיאין, ושבקו אילנא יחידאה עלאה מכל אילנין, הה״ד (קהלת ז כט) אשר עשה האלהי״ם את האדם ישר וגו׳ ודאי, כדין אתהפך לבייהו בההוא סטרא ממש, זמנין לטב זמנין לביש, זמנין לרחמי זמנין לדינא, בהאי מלה דאתדבקו בה, ודאי (שם) בקשו חשבונות רבים, ואתדבקו בהו. אמר ליה קב״ה, אדם, שבקת חיי ואתדבקת במותא, חיי דכתיב ועץ החיים בתוך הגן, דאקרי חיים, דמאן דאחיד ביה לא טעים מותא לעלמין, אתדבקת באילנא אחרא, הא ודאי מותא הוא לקבלך, הה״ד (משלי ה ה) רגליה יורדות מות, וכתיב (קהלת ז כו) ומוצא אני מר ממות את האשה, ודאי באתר דמותא אתדבק, ושבק אתר דחיי, בגין כך אתגזר עליה ועל כל עלמא מותא. אי הוא חטא, כל עלמא מה חטאו, אי תימא דכל עלמא אכלי מאילנא דא ואתרמי מכלא, לאו הכי, אלא בשעתא דאדם קאים על רגלוי, חמו ליה בריין כלהו, ודחילו מקמיה, והוו נטלין אבתריה כעבדין בתר מלכא, והוא אמר לון אנא ואתון (תהלים צה ו) באו נשתחוה ונכרעה וגו׳, ואזלו כלהו אבתריה.

כיון דחמו דאדם סגיד להאי אתר ואתדבק ביה, כלהו אתמשכו אבתריה, וגרים מותא לכל עלמא, וכדין אשתני אדם לכמה גוונין, זמנין דינא זמנין רחמי, זמנין מותא זמנין חיי, ולא קאים בקיומא תדיר בחד מנייהו, בגין דההוא אתר גרים ליה. ועל דא אקרי חרב המתהפכת, המתהפכת, מסטרא דא לסטרא דא, מטב לביש מרחמי לדינא משלם לקרבא, מתהפכת היא בכלא טב ורע, דכתיב (בראשית ב ט) ועץ הדעת טוב ורע, ומלכא עלאה לרחמא על עובדוי, אוכח ליה ואמר ליה ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו וגו׳ והוא לא קביל מניה, ואתמשך בתר אתתיה, ואתתרך לעלמין, דהא אתתא לאתר דא סלקא ולא יתיר, ואתתא גרים מותא לכלא.

תא חזי, לעלמא דאתי כתיב (ישעיה סה כב) כי כימי העץ ימי עמי, כימי העץ ההוא דאשתמודעא, ביה זמנא כתיב (שם כה ח) בלע המות לנצח ומחה יהו״ה אלהי״ם דמעה מעל כל פנים וחרפת עמו יסיר מעל כל הארץ וגו׳: ----------

ויקרבו ימי ישראל למות -- תאנא א״ר חייא, כתיב ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה, התם בקיומיה יעקב, והכא במיתתיה ישראל, דכתיב ויקרבו ימי ישראל למות, א״ר יוסי הכי הוא ודאי, דהא לא כתיב ויקרב יום ישראל למות, אלא ימי, וכי בכמה יומי מית בר נש, והא בשעתא חדא ברגעא חדא מית ונפיק מעלמא.

אלא הכי תאנא, כד קב״ה בעי לאתבא רוחיה ליה, כל אינון יומין דקאים בר נש בהאי עלמא אתפקדן קמיה, ועאלין בחושבנא, וכד אתקריבו קמיה למיעל בחושבנא מית בר נש, ואתיב קב״ה רוחיה ליה, ההוא הבל דאפיק ונפח ביה אותביה לגביה, זכאה חולקיה דההוא בר נש דיומוי אתקריבו גבי מלכא בלא כסופא, ולא דחי יומא מנייהו לבר, דישתכח בההוא יומא דאתעביד ביה חובא, בגין כך כתיב בצדיקיא קריבא, (והיך יקרבון) משום דקריבו יומוי קמי מלכא בלא כסופא. ווי לרשיעיא דלא כתיב בהו קריבא, והיך יקרבון יומוי קמי מלכא, דהא כל יומוי בחובי עלמא אשתכחו, ובגיני כך לא יקרבון קמי מלכא, ולא יתמנון קמיה, ולא ידכרו לעילא, אלא אינון שציאן מגווייהו, עלייהו כתיב (משלי ד יט) דרך רשעים כאפלה, לא ידעו במה יכשלו.

דף רכב עמוד א

והכא ויקרבו ימי ישראל, ודאי בלא כסופא בשלימותא בחדוותא שלים, ובגיני כך ימי ישראל, דהוה שלים יתיר ישראל מיעקב, ואי תימא והא כתיב (בראשית כה כד) ויעקב איש תם, שלים, שלים הוה ולא שלים בדרגא עלאה כישראל.

תניא אמר רבי יוסי, בשעתא דיומוי דבר נש אתפקדן קמי מלכא, אית זכאה דאתפקדן יומוי ורחיקין מקמי מלכא, ואית זכאה דכד מתפקדן יומוי קריבין וסמיכין למלכא ולא מתרחקין, בלא כסופא עאלין וקריבין למלכא, זכאה חולקהון, הה״ד ויקרבו ימי ישראל למות.

ויקרא לבנו ליוסף -- אמר רבי יצחק, וכי שאר שבטין לאו בנוי אינון, אלא אמר רבי אבא, יוסף בנו הוה יתיר מכלהו, דתנינן בשעתא דאנתתיה דפוטיפר דחקת ליה ליוסף, מה כתיב (שם לט יא) ויבא הביתה לעשות מלאכתו ואין איש מאנשי הבית, האי קרא הכי מבעי ליה ואין איש בבית, מהו מאנשי הבית, אלא לאכללא דיוקנא דיעקב דהוה תמן ואשתכח תמן, ובגיני כך מאנשי הבית, אבל איש אחרא הוה תמן, כיון דסליק יוסף עינוי וחמא דיוקנא דאבוי, יתיב בקיומיה ותב לאחורא.

תא חזי מה כתיב, (שם ח) **וימאן ויאמר אל אשת אדניו** -- אמר ליה קב״ה את אמרת וימאן ויאמר, חייך וימאן ויאמר אחרא ייתי לברכא לבנך ויתברכון ביה, הה״ד וימאן אביו ויאמר ידעתי בני ידעתי, כיון דאמר ידעתי בני, אמאי אמר ידעתי אחרא, אלא אמר ידעתי בני, בזמנא דקיימת בגופך דאת ברי, כד חמית דיוקנא דילי ותבת בקיומך, ובגיני כך כתיב ידעתי בני, ידעתי על מה דאמרת דדא הוא בוכרא, גם הוא יהיה לעם וגם הוא יגדל, והכא בגין כך כתיב ויקרא לבנו ליוסף, לבנו ליוסף ממש. דבר אחר: **ויקרא לבנו ליוסף**-- דבדיוקנא חד הוו מתחזיין, דכל מאן דחמי ליוסף הוה אסהיד דבריה דיעקב הוה, רבי יוסי אמר כלא הכי הוא, ועוד דיוסף זן ליה ולבנוי בסבותיה, ובגיני כך בנו ממש יתיר מכלהו.

ויקרא לבנו ליוסף -- אמאי ליוסף ולא לאחרא, משום דרשותא הוה בידיה לסלקיה מתמן. רבי יוסי אמר, כיון דיעקב הוה ידע דבנוי ישתעבדון בגלותא תמן במצרים, אמאי לא אתקבר תמן בגין דיגין זכותיה על בנוי, אמאי בעא לאסתלקא מתמן, והא כתיב (תהלים קג יג) כרחם אב על בנים, אן הוא רחמנותא. אלא הכי תאנא, בשעתא דהוה נחית יעקב למצרים הוה דחיל, הוה אמר דילמא ח״ו ישתצון בני ביני עממיא, ודילמא קב״ה יסלק שכינתיה מיני כקדמיתא, מה כתיב (בראשית לה י) ויאמר אלהי״ם לישראל וגו׳ אל תירא מרדה מצרימה כי לגוי גדול אשימך שם, ומה דאמרת דילמא אסלק שכינתי מבינך, אנכי ארד עמך מצרימה, אמר עוד דחילנא דילמא אתקבר תמן ולא אזכה עם אבהתי, אמר ליה ואנכי אעלך גם עלה, אעלך ממצרים, גם

עלה לאתקברא בקברא דאבהתך. בגיני כך בעא לסלקא גרמיה ממצרים, חד דלא יעבדון מניה דחלא, דהא חמא דקב״ה זמין לאתפרעא מדחליהון, וחד דחמא דשכינתא ישוי מדוריה בין בנוי בגלותא, וחד בגין דיהא גופיה דייר בין גופייהו דאבהתוי לאתכללא בינייהו, ולא יתמני עם חייביא דמצראי. ותנינן גופא דיעקב אתמשיך משופרוי דאדם הראשון, והוה דיוקניה דיעקב דיוקנא עלאה קדישא, דיוקנא דכורסיא קדישא, ולא בעא לאתקברא ביני חייביא, ורזא דמלה דבאבהן לית פרודא כלל, ועל דא כתיב ושכבתי עם אבותי.

ויקרא לבנו ליוסף -- בנו בחד דיוקנא דאנפין, בגין דברעותא דרוחא ולבא אוליד ליה יתיר מכלהו, תא חזי מה כתיב, (שם ל טו) המעט קחתך את אישי, דכל רעותא דיעקב ברחל הוה, ובגין כך

דף רכב עמוד ב

ויקרא לבנו יוסף.

תאנא רבי שמעון פתח ואמר, (דברים כט כח) **הנסתרות ליהו״ה אלהינ״ו וגו׳** -- הנסתרות ליהו״ה אלהינ״ו, תא חזי כמה אית ליה לבר נש לאזדהרא מחובוי, ולאסתכלא דלא יעבר על רעותיה דמאריה, דתנינן כל מה דבר נש עביד בהאי עלמא בספרא כתיבו אינון עובדין, ועאלין בחושבנא קמי מלכא קדישא, וכלא אתגלייא קמיה, הה״ד (ירמיה כג כד) אם יסתר איש במסתרים ואני לא אראנו נאם יהו״ה, אי הכי היך לא יסתמר בר נש מלמיחב קמיה דמאריה, ותנינן אפילו ההוא (מאן) מה דחשיב בר נש ואסתלק ברעותיה, כלא אשתכח קמי קב״ה ולא אתאביד מניה. תא חזי, בההוא ליליא דעאלת לאה לגביה דיעקב, ויהבת ליה אינון סימנין דיהב יעקב לרחל, סליק ברעותיה דאיהי רחל, ושמש שמושא בה, וההיא טפה קדמיתא דיעקב הות, דכתיב (בראשית מט ג) כחי וראשית אוני, וסבר דאיהי רחל. קב״ה דאיהו גלי עמיקתא ומסתרתא וידע מה בחשוכא, סליק ההוא רעותא לאתריה, ובכירותא דראובן אסתלק ליוסף, מאי טעמא משום דהא דרחל הות ההיא טפה קדמיתא דנפקת מיעקב, ובגין דהות דילה ההוא בכירותא ממש דראובן ירית יוסף, ורחל ירתה להההוא דילה, ובגין כך רזא דמלה, לא אסתלק ראובן בשמא כשאר שבטין, אלא ראובן, כלומר חמו בר, ראו בן סתם, והאי בן לא אתידע שמיה, ועל דא לא קריא לאה בני בהאי שמא, ולא אקרי ראו בני, דהא לאה ידעת עובדא. ותנינן גלי קמי קב״ה דיעקב לאו רעותיה למיחב קמיה בהאי, ולא אסתכל ברעותא באתתא אחרא בההיא שעתא כשאר חייבי עלמא, ועל כך כתיב (שם לה כב) ויהיו בני יעקב שנים עשר, דהא בנייהו דשאר חייבי עלמא דעבדין ההוא עובדא בשמא אחרא אקרון, והא ידיעא מלה דא לגבי חבריא, ובגיני כך ויקרא לבנו ליוסף, בנו ממש, משירותא וסיומא (ד״א ל״ג בריה) בנו הוה.

תאנא א״ר יוסי, במה אומי ליה יעקב ליוסף, דכתיב שים נא ידך תחת ירכי, אלא בההוא את קיימא דהוה רשים בבשריה, דדא חשיבותא דאבהן יתיר מכלא, והאי ברית רזא דיוסף איהו. אמר רבי שמעון, באברהם וביעקב כתיב שים נא ידך תחת ירכי, תחות ירכי, כלומר בההוא אתר דרמיזא בשמא קדישא, ואפיק זרעא קדישא מהימנא לעלמא, ביצחק לא כתיב, דנפיק מניה עשו. תו מאי טעמא הכא שים נא ידך תחת ירכי אל נא תקברני במצרים, אלא אמר ליה יעקב ליוסף, בהאי רשימא קדישא אומי לי, דאפיק זרעא קדישא מהימנא לעלמא, ואתנטיר ולא אסתאב לעלמין, דלא יתקבר בין אינון מסאבין דלא נטרו ליה לעלמין, דכתיב בהו (יחזקאל כג כ) אשר בשר חמורים בשרם וזרמת סוסים זרמתם. ואי תימא הא יוסף דנטיר ליה על כלא, אמאי אתקבר בינייהו, אלא תנינן כתיב (שם א ג) היה היה דבר ה׳ אל יחזקאל בן בוזי הכהן בארץ כשדים על נהר כבר, והא תנינן דשכינתא לא שריא אלא בארעא דישראל, אמאי הכא שכינתא, אלא על נהר כבר כתיב, וכתיב ותהי עליו שם יד יהו״ה, אוף הכא יוסף במיא אתרמי ארונא דיליה, אמר קב״ה, אי יוסף יסתלק מהכא גלותא לא יתקיים, אלא תהא קבורתיה באתר דלא יסתאב, ויסבלון בני ישראל גלותא.

תאנא אמר רבי יוסי, חמא יעקב דהא בכלא אתתקן לכרסיא קדישא באבהן (ד״א כאבהן), אמר, אי הכא יתקבר, היך גופא דא אחידא באבהתא, ואפילו מערתא דאתקבר תמן אקרי כפילתא, בגין דכל מלה דכפילתא הוא תרין וחד, אוף מערתא תרין וחד. ותא חזי, אבהתא זכו לאתקברא תמן אינון וזווגייהו, יעקב

דף רכג עמוד א

הוא ולאה, מאי טעמא רחל לא, והא כתיב (בראשית כט לא) ורחל עקרה, דאיהי עיקרא דביתא, אלא לאה זכתה ביה לאפקא שית שבטין, מגזעא קדישא בעלמא יתיר, ובגיני כך אתייהבת עמיה לזווגא במערתא.

א״ר יהודה, לאה כל יומהא הות בפרשת אורחין קיימא, ובכת בגיניה דיעקב כד שמעת דאיהו צדיקא, וצלותא אקדמת ליה, והיינו דכתיב (שם יז) ועיני לאה רכות, כמה דאוקימנא דמקדמת ויתבת בפרשת אורחין למשאל, רחל לא נפקת לאורחין לעלמא, בגיני כך זכתה לאה לאתקברא עמיה, ורחל קיימת קבורתה בפרשת אורחין ואתקברת תמן, הדא הוא דכתיב ואני בבאי מפדן מתה עלי רחל, מהו עלי, עלי ודאי, כלומר בגיני, בארץ כנען בדרך, בגיני מיתת בדרך, דלא נפקת בגיני לעלמין כאחתה, בגין כך לאה דנפקת ובכת בפרשת אורחין בגיניה דיעקב זכתה לאתקברא עמיה, רחל דלא בעאת למיפק ולמשאל בהדיה, בגין כך קבורתה בפרשת אורחין.

ורזא דמלה הא אוקימנא ואתמר, דא באתגליא ודא באתכסיא. ותא חזי, דתניא דמעין סגיאין שדיאת ההיא צדקת לאה בגין למהוי חולקיה דיעקב, ולא בההוא רשע דעשו, והיינו דתנינן, כל בר נש דאושיד דמעין קמיה דקב״ה, אף על גב דאתגזר עליה עונשא, יתקרע, ולא יכיל ההוא עונשא לשלטאה ביה, מנלן מלאה, דהא לאה אתגזר למהוי חולקא דעשו, והיא בבעותא אקדימת ליה ליעקב, ולא אתייהיבת ליה לעשו.

אמר רבי חייא, **ושכבתי עם אבותי וגו׳**. רבי יצחק פתח ואמר, (קהלת א ג) **מה יתרון לאדם בכל עמלו שיעמול תחת השמש** -- בכמה אתר אתמר דאסתכלנא במלוי דשלמה, ואתחזי מלוי סתימין, אבל כלהו מלי דשלמה כלהו אקרון בחכמתא. דתניא כתיב ותרב חכמת שלמה, ביומוי דשלמה מלכא קיימא סיהרא באשלמותא, והיינו דכתיב (מ״א ה י) ותרב חכמת שלמה מחכמת כל בני קדם, תמן תנינן מאן אינון בני קדם, הא אוקמוה, אבל חכמת בני קדם, היא חכמתא דירתו מאברהם, דתניא כתיב (בראשית כה ה) ויתן אברהם את כל אשר לו ליצחק, מאי את כל אשר לו, דא חכמתא עלאה דהוה ידע בשמא קדישא דקב״ה, ומשמע את כל אשר לו, דהוה דיליה, כדתנינן בההיא בת דהות ליה לאברהם ובכל שמה.

ולבני הפילגשים אשר לאברהם נתן אברהם מתנות וגו׳, דיהב להו מילין ידיעאן בכתרין תתאין, ובאן אתר אשרי לון, אל ארץ קדם, ומתמן ירתו בני קדם חכמתא, והיינו דכתיב מחכמת כל בני קדם.

תאנא יומא חד הוה אתי רבי שמעון מקפוטקיא ללוד, והוה עמיה רבי אבא ורבי יהודה, רבי אבא הוה לאי והוה רהיט אבתריה דרבי שמעון דהוה רכיב, אמר רבי אבא ודאי (הושע יא יא) אחרי יהו״ה ילכו כאריה ישאג, נחת רבי שמעון, אמר ליה ודאי כתיב (דברים ט ט) ואשב בהר ארבעים יום וארבעים לילה, ודאי חכמתא לא מתיישבא אלא כד בר נש יתיב ולא אזיל אלא קאים בקיומיה, והא אוקימנא מלי על מה כתיב ואשב, השתא בנייחא תלייא מילתא, יתבו.

אמר רבי אבא, כתיב ותרב חכמת שלמה מחכמת כל בני קדם ומכל חכמת מצרים, מאי היא חכמת שלמה, ומאי היא חכמת מצרים, ומאי היא חכמת כל בני קדם, אמר ליה תא חזי, בכמה אתר אוקמוה בההוא שמא דסיהרא, כד אתברכא מכלא כתיב ותרב, ביומוי דשלמה דאתרביאת ואתברכת וקיימא באשלמותא.

ותנינן אלף טורין מתרברבין קמה, וכלהו נשיבא חד הוו לקמה, אלף נהרין סגיאין לה, ובגמיעא חדא גמעא לון, טופרהא מאחדא לאלף ושבעין עיבר.

דף רכג עמוד ב

ידהא אחידן לארבע ועשרין (וחמש) אלף עיבר, לית דנפיק מינה להאי סטר ולית דנפיק מינה לסטר אחרא, כמה וכמה אלף תריסין מתאחדין בשערהא.

חד עולימא דאורכיה מרישא דעלמא לסייפי דעלמא נפיק בין רגלהא, בשתין פולסי דנורא מתלבש בגוונין, דא אתמנא על תתאי (מתחות) מארבע סטרהא, דא איהו נער דאחיד שית מאה ותלת עשר מפתחן עלאין מסטרא דאימא, וכלהו מפתחן עלאין בשננא דחרבא דחגיר בחרציה תליין. ההוא נער קרון ליה חנוך בן ירד באינון ברייתי, דכתיב (משלי כב ו) חנוך לנער על פי דרכו, ואי תימא מתניתין היא ולא ברייתא, במתניתא דילן אוקימנא מילי והא אתמר, וכלא מלתא חדא אסתכלו (נ״א אשתכללו).

תחותיה תטלל חיות ברא, דתניא (נ״א דתא חזי) כמה דישראל קדישא עלאה אקרי בן לאמיה, דכתיב (שם ד ג) כי בן הייתי לאבי רך ויחיד לפני אמי, וכתיב (שמות ד כב) בני בכורי ישראל, הכי נמי לתתא דא אקרי נער לאמיה, דכתיב (הושע יא א) כי נער ישראל ואוהבהו. ובכמה גוונין אקרי בן ירד והא אוקימנא, אבל תא חזי בן ירד ממש, דתנינן עשר ירידות ירדה שכינה לארעא, וכלהו אוקמוה חברייא ואתמר, ותחות האי כמה חיותא קיימין דאקרון חיות ברא ממש.

תחות אינון חיוותא מתאחדן שערהא דסיהרא דאקרון ככביא דשרביטא, דשרביט ממש. מארי דמארין, מארי דמתקלא, מארי דקשיו, מארי דחוצפא, וכלהו אקרון מארי (נ״א שערי) דארגוונא, ידהא ורגלהא אחידן בהאי, כאריה (קדישא) תקיפא דאחיד על טרפיה, ועל דא כתיב (מיכה ה ז) וטרף ואין

מציל. טופרהא, כל אינון דאדכרין חובי בני נשא, וכתבין ורשמין חובייהו בתקיפו דדינא קשיא, ועל דא כתיב (ירמיה יז א) חטאת יהודה כתובה בעט ברזל בצפורן שמיר, מהו שמיר, ההוא דרשים ונקיב אבנא ופסיק לה לכל סטרא. זוהמא דטופרהא, כל אינון דלא מתדבקין בגופא דמלכא, וינקין מסטרא דמסאבותא, כד שארי סיהרא בפגימו.

ובגין דשלמה מלכא ירתא לסיהרא בשלימותא, בעי לירתא לה בפגימותא, ועל דא אשתדל למידע בדעתא (ברעותא) דרוחין ושדין, למירת סיהרא בכל סטרא, וביומוי דשלמה מלכא בכלא אתנהיר סיהרא, הדא הוא דכתיב (מ״א ה י) **ותרב חכמת שלמה**-- ״ותרב״ דייקא. **מחכמת כל בני קדם** -- רזא עלאה הוא, כמה דכתיב (בראשית לו לא) ואלה המלכים אשר מלכו בארץ אדום וגו׳, ואלין אקרון בני קדם, דכלהו לא אתקיימו, בר מהאי דכלילא דכר ונוקבא דאקרי הדר, דכתיב (שם לו) וימלוך תחתיו הדר וגו׳. ותאנא דאף על גב דאתקיימת (נ״א דאתנהירת סיהרא), לא אתנהירת באשלמותא עד דאתא שלמה דאתחזי לקבלהא, כמה דאוקימנא דבגין כך אמיה בת שבע הות. **ומכל חכמת מצרים**-- דא חכמה תתאה, דאקרי שפחה דבתר ריחיא, וכלא אתכלילת בהאי חכמה דשלמה, חכמת בני קדם וחכמת מצרים. אמר רבי אבא, בריך רחמנא דשאילנא קמך מלה דא, דהא בכל הני מילי (מלה דא) זכינא, אמר רבי שמעון, מלין אלין הא אוקימנא לון והא אתמרו.

תאנא (קהלת א ג) מה יתרון לאדם בכל עמלו, יכול אף עמלה דאורייתא, תלמוד לומר שיעמול תחת השמש (כתיב), שאני עמלה דאורייתא דלעילא מן שמשא הוא, רבי חייא אמר, אף עמלה דאורייתא דאיהו עמל בגיניהון דבני נשא או בגין יקרא דיליה, האי תחת השמש כתיב, דהא לא סליק לעילא, תניא אמר רבי אלעזר, אפילו אי בר נש קיים אלף שנין, ההוא יומא דאסתלק מעלמא, דמי ליה כאילו לא אתקיים בר יומא חד:

ושכבתי עם אבותי -- זכאה חולקהון דאבהתא דקב״ה עביד לון רתיכא קדישא לעילא, ואתרעי בהו לאתעטרא עמהון, הדא הוא דכתיב (דברים י טו) רק באבותיך חשק יהו״ה וגו׳, אמר רבי

דף רכד עמוד א

אלעזר, יעקב הוה ידע דהא עטורא דיליה באבהתיה הוא, דהא עטורא דאבהן עמיה הוא, והוא עמהון, ועל דא באתוון גליפין תנינן, ש תלת קשרין, תרין קשרין חד מהאי סטרא וחד מהאי סטרא, וחד דכליל לון, ודא הוא דתנינן (שמות כו כח) והבריח התיכון בתוך הקרשים מבריח מן הקצה אל הקצה, וההוא קשרא דבאמצעיתא אחיד להאי סטרא ולהאי סטרא, ועל האי כתיב ושכבתי עם אבותי ודאי.

ושכבתי עם אבותי וגו׳. רבי יהודה פתח ואמר, (ישעיה מב יח) **החרשים שמעו והעורים הביטו לראות**. ״החרשים שמעו״-- אלין בני נשא דלא צייתין למלולי אורייתא, ולא פקחין אודנייהו למשמע לפקודי דמאריהון, והעורים, דלא מסתכלין למנדע על מה אינון קיימין, דהא בכל יומא ויומא כרוזא נפיק וקרי, ולית מאן דישגח. דתניא אינון יומין דבר נש, כד אתברי בההוא יומא דנפק לעלמא, כלהו קיימין בקיומייהו, ואזלין וטאסין בעלמא, נחתין ואזהרן לבר נש כל יומא ויומא בלחודוי, וכד ההוא יומא אתי ואזהר ליה, ובר נש עביד בההוא יומא חובא קמי מאריה, ההוא יומא סליק בכסופא, ואסהיד סהדותא, וקאים בלחודוי לבר. ותאנא, בתר דקאים בלחודוי, יתיב עד דבר נש עביד מניה תשובה, זכה תב ההוא יומא לאתריה, לא זכה, ההוא יומא נחית ואשתתף בהוא רוחא דלבר, ותב לביתיה, ואתתקן בדיוקניה דההוא בר נש ממש, בגין לאבאשא ליה, ודייר עמיה בביתא. ואית דדיורא לטב אי הוא זכי, ואי לאו דיוריה עמיה לביש, בין כך ובין כך אתפקדן אינון יומין וחסרים, ולא עאלין במניינא דאינון דאשתארו, ווי להההוא בר נש דגרע יומוי קמי מלכא קדישא, ולא שביק לעילא יומין לאתעטרא בהו בההוא עלמא, ולאתקרבא בהדייהו קמי מלכא קדישא.

תא חזי, כד קריבו אינון יומין קמי מלכא קדישא, אי הוא זכאה האי בר נש דנפיק מעלמא, סליק ועאל באינון יומין, ואינון לבושי יקר דמתלבשא ביה נשמתיה, ואינון יומין הוו דזכה בהו ולא חב בהו, ווי להההוא דגרע יומוי לעילא, דכד בעאן לאלבשא ליה ביומוי, אינון יומין דפגים איהו בחובוי חסרין מההוא לבושא, ואתלבש במנא חסרא. כל שכן אי סגיאין אינון, ולא להוי ליה לבר נש במה דאתלבש בההוא עלמא, כדין ווי ליה ווי לנפשיה, דדיינין ליה בגיהנם על אינון יומין, יומין על יומין על חד תרין, דכד נפיק מהאי עלמא לא אשכח יומין לאתלבשא בהו, ולא הוי ליה לבושא במה דאתכסי, זכאין אינון צדיקיא דיומיהון כלהון טמירין אינון לגביה דמלכא קדישא, ואתעביד מנייהו לבושי יקר לאתלבשא בהו בעלמא דאתי.

תנינן ברזא דמתניתין, מאי דכתיב (בראשית ג ז) וידעו כי ערומים הם, ידיעה ידעי ממש, דההוא לבושא דיקר דאתעביד מאינון יומין גרע מנייהו, ולא אשתאר יומא מאינון יומין לאתלבשא ביה, הדא הוא דכתיב (תהלים קלט טז) גלמי ראו עיניך ועל ספרך כלם יכתבו, ימים יוצרו, ימים יוצרו ודאי, ולא

אחד בהם. דהא לא אשתאר חד מנייהו לאתלבשא בהו, עד דאשתדל אדם ועבד תשובה וקב״ה קביל ליה, ועביד ליה מאנא לבושא אחרנין ולא מן יומוי, הדא הוא דכתיב (בראשית ג כא) ויעש יהו״ה אלהי״ם לאדם ולאשתו כתנות עור וילבישם.

תא חזי באברהם דזכה מה כתיב, (שם כד א) בא בימים, משום דזכה, כד אסתלק מהאי עלמא באינון יומין ממש דיליה עאל ואתלבש בהו, ולא גרע מההוא לבוש יקר כלום, דכתיב בא בימים. באיוב מה כתיב, (איוב א כא) ויאמר ערום יצאתי מבטן אמי וערום אשוב שמה, דהא לא אשתאר לבושא לאתלבשא ביה.

תנא זכאין אינון צדיקיא דיומיהון זכאין ואשתארו לעלמא דאתי (זכאין), וכד נפקין, מתחברן כלהו ואתעבידו

דף רכד עמוד ב

לבושי יקר לאתלבשא ביה, ובההוא לבושא זכאן לאתענגא מענוגא דעלמא דאתי, ובההוא לבושא זמינין לאחייא ולמיקם, וכל אינון דאית להו לבושא יקומון, הדא הוא דכתיב (איוב לח יד) ויתיצבו כמו לבוש, ווי לאינון חייבי עלמא דיומיהון בחוביהון (עלמין) חסרין, ולא אשתאר מנייהו במה דאתכסיין כד יפקון מעלמא. תאנא, כל אינון זכאין דזכו לאתלבשא בלבוש יקר ביומיהון, מתעטרן בההוא עלמא (ס״א גולמא), מעטורי דמתעטרי בהו אבהן, מההוא נחל דנגיד ונפיק לגנתא דעדן, הדא הוא דכתיב (ישעיה נח יא) ונחך יהו״ה תמיד והשביע בצחצחות נפשך וגו׳, ואינון חייבי עלמא דלא זכו לאתלבשא בלבושא דיומיהון, עלייהו כתיב (ירמיה יז ו) והיה כערער בערבה ולא יראה כי יבא טוב ושכן חררים במדבר.

אמר רבי יצחק, זכאה חולקיה דיעקב דרחצנו יתיר הוה ליה, דכתיב ושכבתי עם אבותי, דאזכי בהו ולא באחרא, דאזכי בהו לאתלבשא ביומין דיליה וביומין דלהון.

רבי יהודה אמר, כתיב (בראשית כז כו) וירח את ריח בגדיו ויברכהו, בגדיו, בגדי עשו מבעי ליה, דהא לאו דידיה הוו אלא דעשו הוו הנהו בגדים, דכתיב (שם טו) ותקח רבקה את בגדי עשו בנה הגדול החמודות, בגדי עשו כתיב (הכא), והכא ריח בגדיו דיעקב משמע, אלא הכי אוקימנא, וירח, כלומר אסתכל להלאה, וארח ריחא דלבושוי דההוא עלמא, כדין ברכיה. ועל דא כתיב, ראה ריח בני כריח שדה, דא הוא חקל דתפוחין קדישין, אמר, הואיל וזכית באינון לבושי יקר, ויתן לך האלהי״ם מטל השמים, מאי משמע, בגין דבההוא חקל דתפוחין קדישין נטיף טלא כל יומא, מההוא אתר דאקרי שמים, דכתיב מטל השמים, אמר רבי יוסי, בכלא ברכיה, מטל השמים ומשמני הארץ, מאי טעמא, בגין דוירח את ריח בגדיו, בגדיו ממש כמה דאוקימנא. תנא אלף וחמש מאה ריחין סלקין בכל יומא מגן עדן, דמתבסמי בהו אינון לבושין דיקר דההוא עלמא, דמתעטרן מן יומוי דבר נש.

אמר רבי יהודה, כמה לבושין אינון? אמר רבי אלעזר, טורי דעלמא על דא פליגו, אבל תלתא אינון, חד דמתלבשי בההוא לבושא רוחא דבגנתא דעדן דארעא, וחד יקרא מכלא דמתלבשא ביה נשמתא בגו צרורא דחיי, בין פורפירא דמלכא. וחד לבושא דלבר, דקאים ולא קאים אתחזי ולא אתחזי, בהאי מתלבשא ביה נפשא ואזלא ושטא בעלמא, ובכל ריש ירחי (שתא) ושבתא, אזלת ואתקשרת ברוחא דבגנתא דעדן דארעא, דקיימא בין פרגודא יקירא, ומניה אוליף וידע מה דידע, ושט ואודע ליה בעלמא.

תנא בתרין קשורין אתקשר נפשא בכל ריש ירחא ושבתא, בקשורא דרוחא די בין ריחי בוסמין דבגנתא דעדן דארעא, ומתמן אזיל ושאט ואתקשר עם רוחא בנשמתא דצרירא בצרורא דחיי, ומתרויא ומתזנת מאינון זיוין יקרין דהאי סטרא ודהאי סטרא, הדא הוא דכתיב ונחך יהו״ה תמיד תמיד דייקא, והשביע בצחצחות נפשך. מהו בצחצחות, אלא צחותא חד כד אתקשר ברוחא דבגנתא דלתתא, צחותא דלגו מן צחותא כד מתקשרן בנשמתא דלעילא בצרורא דחיי, והיינו בצח חד, צחות תרין דאינון לעילא לביקירו דנשמתא ודאי, כלומר צחצחות, מאן ירית דא, נפשך, נפשך ממש, זכאה חולקהון דצדיקייא.

אמר רבי שמעון, כד אנא בין אינון חברייא דבבל, מתכנשי גבאי ואולפי מלי באתגלייא, ואינון עיילי לון בגושפנקא דפרזלא תקיפא סתימא מכל סטרין, כמה זמנין אוליפנא לון ארחוי דגנתא דמלכא אורחוי דמלכא, (נ״א כמה זמנין אמינא לון אורחי דאורייתא דמלכא קדישא ואורחין עלאין), כמה זמנין אוליפנא לון כל אנון דרגין דצדיקיא דבההוא עלמא, וכלהו מסתפי למימר

דף רכה עמוד א

מלין אלין, אלא (מעלעלין) לעאן בגמגומא, בגיני כך פסילוסין אקרון, כההוא פסילוסא דמגמגם בפומיה. אבל לזכותא דאיננא להו, הואיל ומסתפי, דהא אוירא קדישא, ורוחא קדישא, אתעדי מנייהו, וינקי מאוירא ורוחא דרשותא אחרא, ולא עוד אלא דקשת אתחזי עלייהו, ולאו אינון כדאי למחמי סבר אנפוי דאליהו כל שכן סבר אנפין אחרנין. אבל דא מהניא להו דאנא שכיח בעלמא, ואנא סימנא (נ״א סמכא) בעלמא, דהא בחיי לא יתיב עלמא בצערא ולא אתדן בדינא דלעילא, בתראי לא יקום דרא כדרא דא.

וזמין עלמא דלא ישתכח מאן דיגין עלייהו, וכל אנפין חציפין ישתכחון בין לעילא בין לתתא, לעילא בחובייהו דלתתא וחציפותא דלהון, וזמינין בני עלמא דצווחין ולית מאן דישגח עלייהו, ויהדרון רישא לכל סטרי עלמא, ולא יתובון באסוותא. אבל חד אסותא אשכחנא להו בעלמא ולא יתיר, בההוא אתר דישתכחון אינון דלעאן באורייתא, ואשתכח בינייהו ספר תורה דלא משתקר ביה, כד מפקי האי, בגיניה מתערי עלאי ותתאי, וכל שכן אי אכתיב ביה שמא קדישא כדקא חזי, והא אוליפנא מלה, ווי לדרא דאתגלייא בינייהו ספר תורה, ולא מתערי עליה לעילא ותתא, מאן אתער עליה.

בשעתא דעלמא בצערא טפי, ואצטריך עלמא למטרא, ואצטריך לאגלאה ספר תורה יתיר, בדוחקא דעלמא כד עלמא בצערא, ובעאן בני נשא רחמין עלי קברי, כלהו מתין מתערין עליה, דהא נפשא אקדימת ומודעא לרוחא, דהא ספר תורה אשתכח בגלותא, דאיגלי בדוחקא דעלמא, וחייא אתאן ובעאן רחמי, כדין רוחא מודעא לנשמה, ונשמה לקב״ה, וכדין קב״ה אתער וחס על עלמא, ודא על גלותא דספר תורה מאתריה, וחייא אתיין למבעי רחמי על קברי מתיי, ווי לדרא אי אצטריך ספר תורה לאגלאה ליה מאתר לאתר, אפילו מבי כנישתא לבי כנישתא, דהא לא אשתכח בינייהו על מה ישגחון עלייהו. ודא לא ידעין כלהו בני נשא, דהא שכינתא כד אתגלייא בגלותא בתראה, עד לא תסתלק לעילא, מה כתיב, (ירמיה ט א) מי יתנני במדבר מלון אורחים, לבתר בזמנא דדחקא אשתכח טפי בעלמא תמן אשתכחת, ובגלותא דספר תורה תמן היא, וכלא מתערין עליה עלאי ותתאי.

אמר רבי שמעון, אי הני בבלאי טפשאי ינדעון מלין דרזי דחכמתא על מה קאים עלמא, וסמכוי על מה קא מתרגשן כד ישתכח בדוחקא, ינדעון שבחא דרב (המנונא) ייבא סבא כד אשתכח בינייהו, ולא הוו ידעי שבחיה, והא אשכחנא מלוי מתקשרן במלוי דשלמה מלכא ברזא עלאה דחכמתא, ואינון לא הוו ידעי שבחיה, והשתא אזלין בתר מלי דחכמתא, ולית מאן דקאים עלה ולית מאן דקרי, ועם כל דא אית בינייהו פקחין בעבורא דשתא, ובקביעותא דירחי, אף על גב דלא אתייהיב להו ולא אתמסר בידייהו.

תנינן, תריסר ירחי האי נפש איהי מתקשרא בגופא בקברא, ואתדנו בדינא כחדא, בר ההיא נפש דצדיקייא כמה דאוקמוה, וזמינא בקברא וידע בצערא דיליה, ובצערא דחיי ידע (ס״א לא ידע), ולא אשתדלת עלייהו, ולבתר תריסר ירחי אתלבש בלבושא חד, ואזיל ושאט בעלמא, וידע מן רוחא מה דידע, ואשתדל על צערא דעלמא ולמבעי רחמי, ולמנדע (להו) צערא דחיי. ומאן אתער לכל האי, בזמנא דאית זכאה דאודע להו כדקא יאות, וההוא זכאה אשתמודע בינייהו, דתניא זכאה כד אשתאר בעלמא, בין חייא ובין מיתיא אשתמודע, דהא כל יומא מכרזי עליה בינייהו, וכד צערא טפי בעלמא, והוא לא יכיל לאגנא על דרא, הוא אודע להו צערא דעלמא.

וכד לא אשתכח זכאה

דף רכה עמוד ב

דמכרזי עליה בינייהו, ולא אשתכח (ד״א ל״ג בינייהו) מאן דאתער להו בצערא דעלמא אלא ספר תורה, כדין עלאי ותתאי מתערין עליה, וצריכין כלא דישתכחון בההוא זמנא בתשובה, ואי לא משתכחי הא מארי דדינא אתערון עלייהו, ואפילו רוח דגנתא דעדן מתערין עלייהו בגיניה דספר תורה כדאתמר.

תאנא **ושכבתי עם אבותי**, בגופא בנפשא ברוחא בנשמתא, ברתיכא חדא בדרגא עלאה. אמר רבי יהודה, כמה אטימין מכלא בני עלמא, דלא ידעי ולא משגיחי ולא שמעי ולא מסתכלי במלי דעלמא, והיך קב״ה משתכח עלייהו ברחמין בכל זמן ועידן, ולית מאן דישגח. תלת זימנין ביומא עאל רוחא חדא במערתא דכפלתא, ונשיב בקברי אבהתא, ואתסיין כל גרמין וקיימי בקיומא, וההוא רוחא נגיד טלא מלעילא מרישא דמלכא, אתר דמשתכחי אבהן עלאי, וכד מטי (ס״א מתער) ההוא טלא, מנייהו מתערין אבהן דלתתא.

ותאנא נחית ההוא טלא בדרגין ידיען דרגא בתר דרגא, ומטי לגן עדן דלתתא, וההוא טלא אתסחי בבוסמין דגנתא דעדן, ואתער רוחא חדא דכליל בתרין אחרנין, וסליק ושאט ביני בוסמין, ועייל בפתחא דמערתא, כדין מתערין אבהן אינון וזיווגן, ובעאן רחמי על בנוי. וכד אשתכח עלמא בצערא, בגין

דאינון דמיכין על חובי עלמא, ההוא טלא לא אתנגיד ולא אשתכח עד דאתער ספר תורה כדקא חזי בעלמא, ונפשא אודעא לרוחא ורוחא לנשמתא ונשמתא לקב״ה, כדין יתיב מלכא בכרסייא דרחמי, ונגיד מעתיקא קדישא עלאה נגידו דטלא דבדולחא, ומטי לרישא דמלכא, ומתברכין אבהן, ונגיד ההוא טלא לאינון דמיכין, וכדין מתחברן (נ״א מתברכן) כלהו, וחייס קב״ה על עלמא.

ותאנא לא חייס קב״ה על עלמא עד דאודע לאבהן, ובגינייהו עלמא אתברכא, אמר רבי יוסי ודאי הכי הוא, והא אשכחנא מלי בספרא דשלמה מלכא, ההוא עלאה דקרא ליה עיטא דחכמתא דכלא. ורב המנונא הכי גלי ואמר, דהא אחזיו ליה, דיתיר עבדת רחל דקיימא בפרשת אורחין, בכל זמנא דאצטריך עלמא מכלהו, ורזא דמלה, ארון וכפורת וכרובים בחולקא דבנימן דאתיליד בארחא, ושכינתא על כלא:

וישתחו ישראל על ראש המטה -- מאן ראש המטה דא שכינתא, אמר רבי שמעון ח״ו, אלא לדידיה כרע וסגיד, (אלא) תא חזי, מטה דא שכינתא, דכתיב (שיר ג ז) הנה מטתו שלשלמה, ראש המטה מאן הוא, דא יסודא דעלמא, דהוא רישא דערסא קדישא, על ראש דא ישראל, דקאים על ראש המטה, בגיני כך ישראל לדידיה קא סגיד. ואי תימא הא בההוא זמנא לא הוה מרע, דהא לבתר כתיב ויהי אחר הדברים האלה ויאמר ליוסף הנה אביך חולה, ובשעתא דסגיד לא הוה חולה, ועל דידע דהא בההוא זמנא סליק בדרגא עלאה קדישא כורסיא שלימתא, בגיני כך סגיד להההוא רתיכא כורסיא עלאה, שלימו דאילנא רברבא ותקיף דאקרי על שמיה, ועל דא וישתחו ישראל על ראש המטה, על ראש המטה ודאי, דהא אסתלק לאתריה, ואתעטר בעטרוי דמלכא קדישא:

ויאמר השבעה לי וישבע לו וישתחו ישראל על ראש המטה. רבי חייא פתח ואמר, (קהלת ז כג) **כל זה נסיתי בחכמה אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני** - - הא תנינן, שלמה מלכא ירית סיהרא מכל סטרוי, וביומוי קיימא בשלמותא ההיא סיהרא דאתברכא מכלא, וכד בעא למיקם על נמוסי אורייתא, אמר, אמרתי אחכמה וגו׳.

אמר רבי יהודה, יעקב אמר **ושכבתי עם אבותי ונשאתני ממצרים וקברתני בקבורתם**, תמן תנינן מאן דנפק נשמתיה ברשותא אחרא,

דף רכו עמוד א

וגופא דיליה אתקבר בארעא קדישא, עליה כתיב (ירמיה ב ז) ותבאו ותטמאו את ארצי ונחלתי שמתם לתועבה, ויעקב אמר וקברתני בקבורתם, ונשמתיה נפקא ברשותא אחרא, אמר רבי יהודה, שאני יעקב דשכינתא הות אחידת ביה ואתדבקת ביה, הדא הוא דכתיב (בראשית מו ד) אנכי ארד עמך מצרימה, לדיירא עמך בגלותא, ואנכי אעלך גם עלה, לאזדווגא בי נשמתך, ולאתקברא גופך בקברי אבהתך, מאי קא מיירי, אף על גב דקא (נ״א דהא לא) נפקת נשמתיה ברשותא אחרא, (נ״א ועל דא ואנכי אעלך גם עלה כתיב). **ויוסף ישית ידו על עיניך** -- יוסף ודאי, דהא הוא בוכרא דהרהורא דלבא, בוכרא דטפה קדמאה הוה כדאתמר, ובגין דידע קב״ה טמירא דא, אתבשר ליה ביוסף, דהא כל רחימותא ביה תליא.

ישית ידו על עיניך -- מאי קא מיירי? אמר רבי ייסא בגין יקרא דיעקב, ולאתבשרא דהא יוסף קיים, וישתכח עליה במיתתיה.

רבי חזקיה אמר, מלה אוליפנא, ודחילנא לגלאה, ובעובדי עלמא חכמתא אשתכח, אתא רבי אבא (ד״א ל״ג ונשקיה) בטש ביה, אמר אימא מילך וזיין זיינך, ביומוי דרבי שמעון מלין אתגליין, אמר אוליפנא מפרקין דרב ייסא סבא, בנמוסי עלמא, בר נש דזכי לבר בהאי עלמא, ליבעי ליה לנגדא עפרא על עינוי כד אתקבר, ודא הוא יקרא דיליה, לאחזאה דעלמא אסתים מניה, והוא ירית ליה לעלמא תחותוי. בגין דעינוי דבר נש חיזו דעלמא ביה אתחזי, וכל גוונין הכי אינון דאסחרו, חוורא דביה הוא ימא רבא אוקינוס דאסחר כל עלמא בכל סטרוי, גוונא אחרא הוא יבשתא דאקיפו מיא, ויבשתא קאים בין מיא, הכי הוא גוונא בין מיא, גוונא אחרא תליתאה היא במציעותא דביה, דא ירושלם דהיא אמצעיתא דעלמא. גוונא רביעאה היא חיזו דכל עינא ואקרי בת עין, דבההוא בת עין אתחזי פרצופא, וחיזו יקרא מכלא, דא ציון דאיהי נקודה אמצעיתא מכלא, דחיזו דכל עלמא תמן אתחזי, ותמן שריא שכינתא, דהיא שפירו דכלא וחיזו דכלא, ועינא דא הוא ירותת עלמא, ובגיני כך האי שביק ליה, והאי נטיל ליה וירית ליה.

אמר ליה שפיר קאמרת, אבל מלה סתימא איהו יתיר, ובני עלמא לא ידעין ולא מסתכלן, דהא בשעתא דבר נש נפיק מעלמא, נפשא דיליה טמירא עמיה, ועד לא נפקת, עינוי דבר נש חמו מה דחמו, כמה דאוקימנא, דכתיב (שמות לג כ) כי לא יראני האדם וחי, בחייהון לא חמאן אבל במיתתהון חמאן, ועינוי פקיחן מההוא חיזו דחמא, ואינון דקיימין עליה בעא לשואה ידא על עינוי ולאסתמא עינוי. בגין ההוא דאוליפנא ברזא דנמוסי עלמא, דבשעתא דאשתארו עינוי פקיחן מההוא חיזו יקירא דחמא, אי זכי לבר, ברא קדים לשואה ידיה על עינוי ולאסתמא לון, כמה דכתיב ויוסף ישית ידו על עיניך. בגין דהא חיזו אחרא דלא קדישא אזדמנת לקבליה, ועינא דחמא השתא חיזו קדישא עלאה, לא יסתכל בחיזו אחרא.

ועוד דההוא נפש סמיכת לקבליה בביתא, ואי אשתאר עינא פקיחא, וההוא חיזו אחרא ישרי על עינוי, בכל מה דאסתכל אתלטיא, ולאו יקרא דעינא הוא, וכל שכן מקריבוי, וכל שכן מן מיתא דלאו יקרא דיליה לאסתכלא במה דלא אצטריך, ולאשריא על עינוי מלה אחרא. לבתר אתכסיא בעפרא, והא אתערו חבריא על דינא דקברא מהו, ויקרא הוא דיסתים עינא מן כלא על ידא דבריה דשבק בעלמא.

תא חזי, כל שבעה יומין, נפשא אזלא מביתא לקברא ומקברא לביתא, ואתאבלת עליה, ותלת זמנין ביומא אתדנו כחדא נפשא וגופא, ולית מאן דידע בעלמא וישגח לאתערא לבא, לבתר גופא אתטריד, ונפשא אזלא ואסתחיא

דף רכו עמוד ב

בגיהנם, ונפקא ושטא בעלמא, ומבקרא לקבריה, עד דמתלבשא במה דאתלבשא. לבתר תריסר ירחי נייחין כלא, גופא שביק (נ״א שכיך) בעפרא, נפשא אתצריר ואתנהיר ברוחא במאנא דאתלבש, רוחא אתענג בגנתא דעדן, נשמתא סלקא לצרורא דענוגא דכל ענוגין, וכלא אתקשר דא בדא לזמנין ידיען.

תא חזי, ווי לון לבני נשא דלא מסתכלין ולא ידעין ולא אשתמודען על מה קיימי, ויתנשי מנייהו למעבד פקודי אורייתא, דאית פקודי אורייתא דעבדי לבוש יקר לעילא, ואית פקודי אורייתא דעבדי לבושי יקר לתתא, ואית פקודי אורייתא דעבדי לבושי יקר להאי עלמא, וכלא אצטריכן ליה לבר נש, ומן יומוי ממש כלהו מתתקנן כמה דאוקימנא. רבי יהודה סבא אתרגיש בדעתיה יומא חד, ואחזו ליה בחלמיה חד דיוקנא מנהורא דיליה, תקיף דאזדהר לארבע סטרין, אמר להו מאי האי, אמר ליה לבושא דילך הוא לדיורא דהכא, ומההוא יומא הוה חדי.

אמר רבי יהודה, כל יומא ויומא רוחין דצדיקייא יתבין בלבושיהון שורין שורין בגנתא דעדן, ומשבחן לקב״ה ביקרא עלאה, הדא הוא דכתיב (תהלים קמ יד) אך צדיקים יודו לשמך ישבו ישרים את פניך.

אמר רבי אבא, בקדמיתא מה כתיב וישתחו ישראל וגו׳, כמה דאוקימנא, מאן מטה דא כנסת ישראל, ראש המטה דא צדיק, על ראש המטה דא מלכא קדישא דשלמא כלה דיליה, כמה דכתיב (שיר ג ז) הנה מטתו שלשלמה, ויעקב לדידיה קא סגיד, להההוא דקאים על ראש המטה, ישראל שמיה, בגיני כך וישתחו ישראל על ראש המטה. לבתר כיון דידע יעקב דהא בדרגא עלאה אשתלים, ודרגא דיליה הוא לעילא עם אבהתא, והוא בלחודוי תקונא שלימתא, אחסין לביה וחדי, ואתתקף ברעותא עלאה דקב״ה ביה, מה כתיב ביה ויתחזק ישראל וישב על המטה, על המטה ממש, דהא בדרגא עלאה יתיר אשתלים זכאה חולקיה.

תאנא, אמר רבי יהודה, במתניתא דילן אוקימנא הא דתנינן, בארבעה פרקים בשנה העולם נדון, בפסח על התבואה, בעצרת על פירות האילן, בראש השנה כל באי העולם עוברים לפניו כבני מרון, ובחג נדונין על המים, והא אוקימנא מלי, ורזא דמתניתא אוקימנא, בפסח על התבואה וכו׳, לקביל רתיכא עלאה רזא דאבהן ודוד מלכא. תו בפסח על התבואה, דהכי הוא ממש, והא אוקימנא מלה דא על מה אתייא מצה בפסח, דהא דינא הוא ודינא דמלכותא דינא, ודא שירותא דשריאו ישראל למיעל בחולקא קדישא דקב״ה, ולבערא מנייהו חמץ, דאיהו טעוון אחרנין די ממנן על עמין עעכו״ם, דאקרון אלהים אחרים אלהי נכר ואקרון חמץ יצר הרע, ולמיעל במצה חולקא קדישא דקב״ה, אמאי תבואה, (ס״א ל״ג כמה דאת אמר, (ירמיה ב ד) תבואתה בה״א, רמיז לה״א קדמאה דשמא קדישא), בגין כך בפסח נדונין על התבואה, ואוקימנא דעלמא אתדן על דינא דה״א. בעצרת על פירות האילן, פירות האילנות מבעי ליה, מאן פירות האילן, אלא דא הוא אילנא רברבא ותקיף לעילא, פירות האילן, כמה דכתיב (הושע יד ט) אני כברוש רענן ממני פריך נמצא. בראש השנה עוברין לפניו כבני מרון, תנא ראש השנה דא הוא רישא דשתא דמלכא, ומאן הוא ראש השנה, דא יצחק דאקרי ראש, דאיהו חד רישא דמלכא (נ״א לעילא), אתר דאקרי שנה, בגיני כך כל באי עולם עוברין לפניו כבני מרון, ועל דא תנינן בראש השנה, דהא ברישא דשתא שארי יצחק. ובחג נדונים על המים, דא הוא שירותא (דרישא) דימינא דמלכא, ועל דא חדוותא דמיא אשתכח בכלא, בשעתא דנסכי מיא ושאבי לון, בגין דמים הא ידיעא, ועל דא בארבעה פרקים אלין כלא משתכחין.

דף רכז עמוד א

אמר רבי יוסי, כד יסתכלון מלי, כלא אשתכח בהני פרקין, אברהם יצחק ויעקב ודוד מלכא, ובהני עלמא אתדן, ובארבע פרקין בני נשא אתדנו, ביומין דאשתכחו בעלמא, ובכל יומא ויומא ספרין פתיחן ועובדין כתיבין, ולית מאן דישגח ולית מאן דירכין אודניה, ואורייתא אסהידת ביה בכל יומא, וקלא קרי בחילא, (משלי ט ד) מי פתי יסור הנה, חסר לב אמרה לו, ולית מאן דיצית לקליה.

תאנא, בשעתא דבר נש קאים בצפרא, סהדין קיימין לקבליה וסהדין ביה, והוא לא אשגח, נשמתא אסהידת עליה בכל עדן ובכל שעתא, אי אצית יאות, ואי לאו הא ספרין פתיחין ועובדין כתיבין, אמר רבי חייא, זכאין אינון צדיקייא דלא מסתפו מן דינא, לא בעלמא דין ולא בעלמא דאתי, הדא הוא דכתיב (שם כח א) וצדיקים ככפיר יבטח, וכתיב (תהלים לז כט) צדיקים יירשו ארץ.

רבי חזקיה פתח ואמר, (בראשית טו יב) **ויהי השמש לבא ותרדמה נפלה על אברם וגו׳** -- האי קרא אוקמוה, אבל דא יומא דדינא קשיא דאפקי ליה לבר נש מהאי עלמא, דתניא ההוא יומא (זמנא דמטא) דבר נש נפיק מהאי עלמא, ההוא יומא (זמנא) דיומא דדינא רבא, דאתחשך שמשא מן סיהרא, כמה דכתיב (קהלת יב ב) עד אשר לא תחשך השמש, דא נשמתא קדישא דאתמנעת מבר נש תלתין יומין עד לא יפוק מעלמא, (והא חזי) וחמא דצולמא אתמנעת מניה ולא אתחזי, מאי טעמא אתמנעת מניה, בגין דנשמתא קדישא סלקת ואתעברת מניה ולא אתחזי. דלא תימא דכד מית בר נש ואתחלש האי נשמתא אתעברת מניה, אלא כד איהו בחייו בתוקפיה אתעברת מניה (ואתחלש) האי נשמתא, ולא נהרא לרוחא, ורוחא לא נהיר לנפשא, כדין צולמא אתעברת מניה ולא נהיר ליה, (אלא) מההוא יומא כלא מכרזי עליה ואפילו צפרי שמיא, מאי טעמא, בגין דנשמתא הא סלקא מניה, ורוחא לא נהיר לנפשא, כדין נפשא אתחלשת, ומיכלא וכל תיאובתא דגופא סלקא מניה ואתעבר.

ואמר רבי יהודה, ואפילו כל זמנא דנפיל איניש בבי מרעיה ולא יכיל לצלאה, נשמתא אתעברת וסלקא מניה, וכדין לא נהיר רוחא לנפשא, עד דדיינין דיניה דבר נש, ואי דיינין ליה לבר נש לטב כדין נשמתא אהדרת לאתרה ונהירא לכלא, הא בזמנא דקיימא מלה בדינא, ובזמנא דלא קיימא מלה בדינא, תלתין יומין אקדימת נשמתא לכלא, וצולמא אתעבר מניה.

תאנא, בזמנא דדיינין ליה לבר נש לעילא, סלקין לנשמתיה לבי דינא, ודיינין על מימרהא, והיא אסהידת בכלא, ואסהידת בכל רעיוני דבר נש, ובעובדין לא אסהידת, דהא כלהו בספרא כתיבין, וכלהו דיינין ליה לבר נש, בההיא שעתא דדיינין ליה לבר נש לעילא, כדין דחקא דגופא אשתכח יתיר משאר זמנייא, אי דיינין ליה לטב, כדין ארפין מניה, וזיעא אתבקע על גופא, ונשמתא אהדרת לבתר, ונהרא לכלא, ולא סליק בר נש מבי מרעיה לעלמין, עד דדיינין דיניה לעילא. ואי תימא הא כמה חייבי עלמא כמה רשיעי עלמא קיימין בקיומייהו, אלא קב״ה אשגח בדיניה דבר נש, אף על גב דהשתא לא זכי, והוא חמי דהא לבתר זכי, דאין ליה לטב, או לזמנין דאוליד בר דיהוי זכאה בעלמא, ועל דא קב״ה דאין ליה לטב, וכל עובדוי ודינוי דקב״ה לטב, ובכלא אשגח, כמה דכתיב (יחזקאל לג יא) חי אני נאם יהו״ה וגו׳ אם אחפוץ במות הרשע, כי אם בשוב רשע מדרכו, ובגין דא כל אינון חייבי עלמא דקיימין בקיומייהו, קב״ה דאין לון לטב.

ולזמנין דאינון מרעין אשתלימו זמנייהו מלמשרי תמן, כמה דאת אמר (דברים כח כט) וחלאים רעים ונאמנים, דעבדו מהימנותא, דכד שריאן עליה דבר

דף רכז עמוד ב

נש, מסתלקי לבתר דאשלימו זמנייהו, בין לצדיקיא בין לחייביא, וכלא אתעבד בדינא כדקאמרן:

וירא ישראל את בני יוסף ויאמר מי אלה -- אמר רבי יצחק, האי קרא קשיא, דכתיב וירא ישראל, וכתיב ועיני ישראל כבדו מזוקן לא יוכל לראות, אי לא יוכל לראות, מהו וירא ישראל, אלא דחמא ברוח קודשא אינון בני יוסף דאינון ירבעם וחביריו, דירבעם עבד תרין עגלי זהב, ואמר (מ״א יב כח) אלה אלהיך ישראל, ובגין כך אמר מי אלה, מאן הוא דזמין למימר אלה אלהיך לטעוון אחרן, ובגין כך וירא ישראל את בני יוסף. מכאן דצדיקייא חמאן עובדא למרחוק, וקב״ה מעטר לון בעטרא דיליה, מה קב״ה חמי למרחוק, כמה דכתיב (בראשית א לא) וירא אלהי״ם את כל אשר עשה והנה טוב מאד, דקב״ה חמא כל עובדין עד לא יעבד לון, וכלהו אעברו קמיה.

כגוונא דא כל דרין דעלמא מסייפי עלמא עד סייפי עלמא כלהו אתעתדו וקיימו קמיה עד לא ייתון לעלמא, הדא הוא דכתיב (ישעיה מא ד) קורא הדורות מראש, עד לא אתברי עלמא, בגין דכל נשמתין דנחתין לעלמא עד לא ייחתון, כלהו קיימי קמיה דקב״ה בדיוקנא דקיימי בהאי עלמא, ואקרון בשמהן, דכתיב (שם מ כו) לכלם בשם יקרא.

אוף הכי צדיקייא, קב״ה אחמי לון כל דרין דעלמא עד לא ייתון וישתכחון בעלמא, מנא לן, מאדם דהוה קדמאה, דקב״ה אחמי ליה כל אינון דרין עד לא ייתון, כדכתיב (בראשית ה א) זה ספר תולדות אדם, דתנינן, אחמי ליה כל אינון דרין דזמינין למיתי לעלמא. וכן למשה, דכתיב (דברים לד א) ויראהו יהו״ה את כל הארץ, דקב״ה אחמי ליה כל דרין דעלמא, וכל אינון מנהיגי עלמא, וכל שאר נביאי עד לא ייתון לעלמא. אוף הכא, וירא ישראל את בני יוסף, חמא למרחוק ואזדעזע ואמר מי אלה, והאי קרא אשלים לתרין סטרין, להאי סטרא ולהאי סטרא, ועל דא אתיב יוסף ואמר, בני הם אשר

נתן לי אלהי״ם בזה, ומנא לן דקב״ה אחמי ליה ברוחא דקודשא, דכתיב והנה הראה אותי אלהי״ם גם את זרעך, גם לאסגאה אינון דנפקין מניה כדקאמרן:

ויברך את יוסף ויאמר האלהי״ם אשר וגו׳ -- בהאי קרא אית לאסתכלא ביה, ויברך את יוסף, דלא אשכחן הכא ברכה דבריך ליה ליוסף אלא לבנוי, אי לבנוי ויברכם מבעי ליה, מהו ויברך את יוסף, ולא אשכחן הכא דאתבריך יוסף, אמר רבי יוסי, את דייקא, כתיב את יוסף, ברכתא דבנוי הוה, וכד אתברכאן בנוי איהו מתברך, דברכתא דבנוי דבר נש ברכתיה איהי. אמר רבי אלעזר, ויברך את יוסף, את דייקא, דבריך לאת קיימא, רזא (ס״א דברית בגין דכיון דאמר בני הם אשר נתן לי אלהי״ם בזה כדין בריך להוא אתר רזא) דברית דנטר יוסף, ובגין כך אקרי צדיק, את דיוסף, רזא דברית דקיימא בהדיה דיוסף:

האלהי״ם אשר התהלכו אבותי לפניו -- האלהי״ם דא רזא דברית קדישא קיימא קדישא, אבותי לפניו, דייקא לפניו, דאינון קדמאי עלאי מקמי רזא דנא, אברהם ויצחק, דהא מנהון אתזן וינקא ההוא (נ״א מההוא) אתר.

האלהי״ם הרועה אותי -- מאי טעמא זמנא אחרא ״האלהים״? אלא רזא עלאה איהו, והכא בריך להוא אתר ברזא דאלהי״ם חיים מקורא דחיי, דמניה נפקין ברכאן, ובגין דא אדכר גרמיה בהאי אתר ואמר האלהי״ם הרועה אותי, בגין דכל ברכאן דנגדי ממקורא דחיי יעקב נטיל לון, וכיון דנטיל לון איהו, האי אתר נטל ברכאן, וכלא איהו תלייא (נ״א בדכורא) בדבורא, ועל דא ויברך את יוסף כתיב. בגין כך בכל אתר דברכאן אצטריכו לברכא, בעי קב״ה לאתברכא בקדמיתא, ולבתר אתברכו אחרנין, ואי קב״ה לא אתבריך בקדמיתא, אינון ברכאן לא

דף רכח עמוד א

מתקיימין.

ואי תימא הא יעקב דברכיה אבוה, ולא ברכיה לקב״ה בקדמיתא, תא חזי בשעתא דבריך יצחק ליעקב, לא ברכיה עד דבריך לקב״ה בקדמיתא, כיון דבריך לקב״ה בקדמיתא ברכיה ליעקב, מנא לן, דכתיב (בראשית כו כז) ויאמר ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו יהו״ה, הכא קיים ברכה לקב״ה, דכתיב אשר ברכו יהו״ה, אתברך בקיומא דברכאן, ולבתר כתיב בתריה, ויתן לך וגו׳, כיון דההוא שדה אתקיים בקיומא דברכאן (ס״א בברכוי, מיד ברכיה, ויתן לך האלהי״ם, דההוא שדה רזא) דנפקי מניה ברכאן, לבתר דאיהו אתקיים בברכוי, כגוונא דא בריך יעקב בקדמיתא לקב״ה, ולבתר בריך לבנוי.

תא חזי, בצפרא בעי בר נש לאקדמא ברכאן לקב״ה, ולבתר לשאר בני עלמא, והא אוקימנא, דכתיב בבקר יאכל עד וגו׳. ותא חזי, כד בעא יעקב לברכא לאינון בני יוסף, חמא ברוח קודשא דזמין לנפקא מאפרים ירבעם בן נבט, פתח ואמר מי אלה, משמע (ס״א מאי שנא) דאמר בעבודה דא דסטרא דע״ז (שמות לב ד) אלה אלהיך ישראל. אלא רזא איהו, כל אינון סטרין דההוא חויא בישא, ומסטרא דההוא רוח מסאבא ההוא חויא, ואית מאן דרכיב עליה, וכד מזדווגן אקרון אלה, ואינון מזדמנין בעלמא בכל אינון סטרין דלהון. ורוח דקודשא אקרי זאת, דאיהו רזא דברית רשימא קדישא דאשתכח תדיר בבר נש, וכן (שם טו ב) זה אלי ואנוהו, (ישעיה כה ט) זה יהו״ה (ס״א הוא יהו״ה).

אבל אלין אקרון אל״ה, ועל דא כתיב אלה אלהיך ישראל, ובגין כך כתיב, (שם מט טו) גם אלה תשכחנה, ואנכי רזא דזאת, לא אשכחך, וכתיב (איכה א טז) על אלה אני בוכיה, דההוא חובא גרמא לון למבכי כמה בכיין, דבר אחר, על אלה אני, מאי טעמא, בגין דאתייהיב רשו לאתר דא לשלטאה על ישראל, ולחרבא בי מקדשא, ובגין דאתייהיב לון רשו לשלטאה, (ס״א כתיב על אלה אני בוכיה, רזא דמלה על אלה, דא סטרא דמסאבא, דאתייהיב לון רשו לשלטאה), אני בוכיה, דא רוח קודשא דאקרי אני. ואי תימא הא כתיב (דברים כח סט) אלה דברי הברית, הכי הוא ודאי, דכל אלין לא מתקיימי אלא מגו אלה, דתמן כל לווטין שריין, כמה דאוקימנא דאיהו ארור, ובגין דא אקדים ואמר אלה, דקיימא למאן דעבר דברי הברית.

אלה המצות אשר צוה יהו״ה (ויקרא כז לד) -- בגין דכל פקודא דאורייתא לאתדכאה בר נש ולא יסטי מארחא דא, ויסתמר מתמן ויתפרש מנייהו, ואי תימא (בראשית ו ט) אלה תולדות נח, הכי הוא ודאי, דהא נפק חם דאיהו אבי כנען, וכתיב (שם ט כה) ארור כנען, ואיהו רזא דא דאלה, ועל דא (ס״א כל הני התוכא סוספיתא דדהבא, ועל דא כתיב מי אלה, ישראל כד עבדו עגלא) כתיב ויאמרו אלה אלהיך ישראל. וכל הני התוכא סוספיתא דדהבא, אהרן קריב דהבא דאיהו סטרא דיליה, דכליל איהו בתוקפא דאשא, וכלא חד, וסטר דא דהבא ואשא (ד״א ל״ג לאתקפא), רוח מסאבא דאשתכח תדיר במדברא, אשכח אתר בההוא זמנא לאתקפא ביה. ומה דהוו ישראל דכיין מההוא זוהמא קדמאה דאטיל בעלמא דגרים מותא לעלמא כד קמו על טורא

דסיני, לבתר אהדרו וגרים לון כמלקדמין לסאבא לון ולאתתקפא עלייהו, וגרים לון מותא ולכל עלמא לדריהון בתרייהו, הדא הוא דכתיב (תהלים פב ו) אני אמרתי אלהי״ם אתם וגו׳, אכן כאדם וגו׳.

ועל דא כד חמא יעקב לירבעם בן נבט דעבד ע״ז, ואמר אלה אלהיך, אזדעזע ואמר מי אלה, כד בעא לבתר לברכא לון, בריך ליה (ס״א לשכינתא בקדמיתא, ולבתר) בריך (לון) לבנוי, כיון דבריך לקב״ה בקדמיתא, לבתר מההוא אתר דבריך בקדמיתא בריך לון, הדא הוא דכתיב המלאך הגואל אותי מכל רע וגו׳.

רבי יהודה פתח ואמר, (ישעיה לח ב) **ויסב חזקיהו פניו אל הקיר ויתפלל אל יהו״ה** -- הא אוקמוה דלא לצלי בר נש אלא סמיך לכותלא, ולא יהא מלה חציץ ביניה לבין כותלא, דכתיב ויסב חזקיהו פניו אל הקיר. מאי שנא בכלהו דצלי צלותא דלא כתיב בהו ויסב פניו אל הקיר, דהא די ליה דיימא ויתפלל אל יהו״ה, דהא מאן דמצלי צלותא איהו כוון דעתיה כדקא יאות, דהא כתיב במשה (במדבר יא ב) ויתפלל משה אל ה׳, (שמות יז ד) ויצעק משה אל יהו״ה, ולא כתיב

דף רכח עמוד ב

ויסב פניו, והכא בחזקיהו מאי טעמא ויסב חזקיהו פניו אל הקיר, ולבתר ויתפלל.

אלא רזא דמלה איהו, דתנינן חזקיה בההוא זמנא לא הוה נסיב, ולא הוה ליה אנתו, ולא אוליד בנין. מה כתיב (ישעיה לח א) ויבא אליו וגו׳ כי מת אתה ולא תחיה, ותנינן, כי מת אתה בעולם הזה ולא תחיה בעולם הבא, מאי טעמא, בגין דלא אוליד בנין, דכל מאן דלא אשתדל לאולדא בנין בהאי עלמא, לא מתקיים בעלמא דאתי, ולא יהא ליה חולקא בההוא עלמא, ואתתרכת נשמתיה בעלמא (דאתי), ולא אשכחת נייחא באתר דעלמא. ודא הוא עונשא דכתיב באורייתא, (ויקרא כ כא) ערירים ימותו, ומתרגמינן בלא ולד, בגין דמאן דאיהו בלא ולד, כד אזיל בההוא עלמא מית הוא תמן, מית בעלמא דין ובעלמא דאתי, ועל דא כתיב כי מת אתה ולא תחיה. ולא עוד אלא דשכינתא לא שריא עלוי כלל, כדין כתיב ויסב חזקיהו פניו אל הקיר, אוליפנא דשוי רעיונוי וכוון אנפוהי למיסב אתתא, בגין דתשרי עלוי שכינתא רזא דקיר, ובגין כך כתיב לבתר ויתפלל אל יהו״ה.

מכאן אוליפנא, דמאן דאית ביה חובא ובעי למבעי רחמי עלוי, יכוין אנפוי ורעיונוי לאתקנא גרמיה מההוא חובא, ולבתר יבעי צלותא, כמה דאת אמר (איכה ג כו) נחפשה דרכינו ונחקורה בקדמיתא, ולבתר ונשובה. אוף הכא כיון דידע חזקיהו חוביה, מה כתיב ויסב חזקיהו פניו אל הקיר, שוי אנפוי לאתקנא לגבי שכינתא, דהא לגבי אתר דא חב, בגין דשכינתא כל נוקבי דעלמא קיימין בסתרהא, מאן דאית ליה נוקבא שריא איהי לגביה, ומאן דלית ליה לא שריא לגביה, ועל דא אתקן גרמיה לגבה לאתקנא, ושוי עליה לאתנסבא, ולבתר ויתפלל אל יהו״ה.

קיר-- דא הוא אדון כל הארץ, ודא שכינתא, כמה דאת אמר (יהושע ג יא) הנה ארון הברית אדון כל הארץ, קיר, כמה דאת אמר (ישעיה כב ה) מקרקר קיר ושוע, קרקורא ונהימא דקיר דאיהו אדון, כד אתחריב בי מקדשא, כמה דאת אמר (ירמיה לא יד) רחל מבכה על בניה והא אוקימנא, ובגין כך ויסב חזקיהו פניו אל הקיר. תא חזי בצלותא מה כתיב, (ישעיה לח ג) אנא יהו״ה זכר נא את אשר התהלכתי לפניך, רמז הכא דנטר ברית קדישא, ולא סאיב ליה, ונטר ליה כדקא יאות, כתיב הכא התהלכתי לפניך, וכתיב התם (בראשית יז א) התהלך לפני והיה תמים ואתנה בריתי ביני ובינך, דנטר ברית קדישא כדקא יאות.

באמת ובלב שלם -- דאתכוון בכל אינון רזי מהימנותא דכלילן באמת, והטוב בעיניך עשיתי, דסמך גאולה לתפלה, והא אוקימנא, והא אוקמוה חברייא, דאתכוון ליחדא יחודא כדקא יאות, ובגין כך ויבך חזקיהו בכי גדול, דלית תרעא דקיימא קמי דמעין, גאולה, דא הוא מלאך הגואל דדא איהו דאשתכח בכל פרוקא דעלמא, והא אוקימנא.

המלאך הגואל אותי מכל רע -- רבי אלעזר אמר, כיון דבריך יעקב ואתכוון מתתא לעילא, כדין אמשיך מעילא לתתא, דכתיב האלהי״ם הרועה אותי, כיון דאיהו נטיל, יהיב ברכאן להאי אתר, כיון דאמטי ברכאן להאי אתר, כדין פתח ואמר המלאך הגואל וגו׳. פתח ואמר, (מ״א ח ז) כי הכרובים פורשים כנפים אל מקום הארון וגו׳, תא חזי כרובים באת ובניסא הוו קיימי, תלת זמנין ביומא הוו פרשי גדפיהון, וסככי על ארונא לתתא, דכתיב פורשי כנפים, פרושי לא כתיב, אלא פורשי.

ותא חזי, קב״ה עביד לתתא כגוונא דלעילא, כרובים דיוקנא דלהון כחיזו רביין, וקיימין תחות האי אתר מימינא ומשמאלא, ואלין אתברכן בקדמיתא מהנהו ברכאן דנגדן מעילא, ומהכא נגדי ברכאן לתתא, ועל דא כתיב המלאך הגואל אותי מכל רע, אותי, דנטיל ברכאן מגוונין דלעילא, וכיון דאיהו

נטיל, יברך את הנערים, רזא רזא דכרובים, דמנייהו נגדי

דף רכט עמוד א

ברכאן מעילאי לתתאי (נ״א ותתאי):

המלאך הגואל אותי מכל רע יברך את הנערים וגו׳. רבי חייא פתח ואמר, (משלי יט יד) **בית והון נחלת אבות** -- וכי נחלת אבות אינהו, והא קב״ה יהיב כלא לבר נש, אלא דכיון דאחסין ביתא לבר נש וממונא, לזמנין דיחסין כלא לבריה, ויהא אחסנא דאבות. אבל ומיהו״ה אשה משכלת, בגין דאתתא כד אחסין לה בר נש מעם קב״ה אחסין לה, דהא לא יחסין לה קב״ה לבר נש אלא כד מכריזין עליה ברקיעא, דקב״ה מזווג זווגין עד לא ייתון לעלמא, וכד זכו בני נשא, לפום עובדיהון הכי יהבי לון אתתא, וכלא אתגליין קמיה דקב״ה, ולפום עובדין דזכאין הכי מזווג זווגין.

ולזמנין דקא סליקו בקליטין, ואסטי ההוא בר נש ארחיה, סליק זווגיה לאחרא עד דיכשר עובדוי, וכד יכשר עובדוי או דמטי זמניה, אתדחי גבר מקמי גבר, ואתי האי ונטיל דיליה, ודא קשי קמי קב״ה מכלא לדחיא בר נש מקמי גברא אחרא, ובגין כך קב״ה איהו יהיב אתתא לבר נש, ומניה אתיין זווגין, ועל דא ומיהו״ה אשה משכלת, בגין כך קב״ה יהיב כלא לבר נש. ואי תימא אשה משכלת ולא אחרא, תא חזי אף על גב דקב״ה אזמין טבאן לבר נש למיהב ליה, והוא אסטי ארחוי מעם קב״ה לגבי סטרא אחרא, מההוא סטרא אחרא דאתדבק ביה ייתי ליה מאן דייתי, בכל (נ״א כל) קטרוגין וכל בישין, ולא אתיין ליה מעם קב״ה, אלא מההוא סטרא בישא דאתדבק ביה באינון עובדין דעבד. ועל דא אתתא דלאו איהי משכלת, קרא על דא שלמה, (קהלת ז כז) ומוצא אני מר ממות את האשה, בגין דחובוי דבר נש הוא משיך עליה באינון עובדין דעבד, ועל דא כד קב״ה אתרעי ביה בבר נש בגין עובדוי דכשרן, איהו אזמין ליה אנתו דאיהי משכלת, ופריק ליה בפורקן מגו סטרא אחרא.

ועל דא אמר יעקב המלאך הגואל אותי מכל רע, מאי מכל רע, דלא אזדמנת לי אתתא דאיהי מגו סטרא אחרא, ולא אערע פסול בזרעי (ס״א בערסי), דכלהו צדיקי ושלימי בשלימו, בגין דאתפרק מכל רע, ויעקב לא אתדבק בההוא סטרא אחרא כלל, ועל דא המלאך הגואל אותי מכל רע יברך את הנערים, מאי טעמא אתחזו לאתברכא, בגין דנטיר יוסף את קיימא קדישא, ועל דא אמר יוסף בני הם אשר נתן לי אלהי״ם בזה, אחמי ליה רזא דברית דנטר ליה, ובגין דנטר ליה אתחזו לאתברכא, ואתחזי איהו לברכאן סגיאין, בגין דא לכלהו יהב ברכא חד, וליוסף ברכאן סגיאין, משמע דכתיב ברכות אביך גברו על ברכות הורי וגו׳, ברכות שדים ורחם, תהיין לראש יוסף.

רבי יהודה פתח ואמר, (תהלים קכג א) **אליך נשאתי את עיני היושבי בשמים** -- האי קרא אוקמוה, אבל תא חזי, צלותא דבר נש דאתכוון בה, איהו לעילא לעומקא עלאה, דמתמן נגדי כל ברכאן וכל חירו, ומתמן נפקי לקיימא כלא. ועל דא יתיר יו״ד, בגין דלא פסיק יו״ד מאתר דא לעלמין, ובגין דא כתיב היושבי בשמים, אחיד לעילא ברזא דחכמתא עלאה, ואחיד לתתא, דיתיב על כרסיא דאבהן, יתיב על כרסיא דאקרי שמים, ובגין כך היושבי בשמים כתיב. ומהכא כד ברכאן נגדי מעילא מעומקא דא, כלהו נטיל לון האי אתר דאקרי שמים, ומהאי נגדי לתתא, עד דמטו לצדיקא קיימא דעלמא, ומהכא מתברכין כל אינון חיילין, וכל אינון משריין לזנייהו, והא אוקמוה.

תא חזי בשבעין ותרין נהורין אסתלק עטרא דכל משריין, עגולא דעלמא, בשבעין דוכתי, חד עגולא לכלהו, בגו ההוא עגולא נקודה חדא דקיימא באמצעיתא, מהאי נקודה אתזנת כל ההוא עגולא. בית קדש הקדשים איהו, אתר

דף רכט עמוד ב

להההוא רוחא דכל רוחין, (ס״א הכא רזא דכל רזין) אתטמר בגויה, האי טמירא איהו בגו חילהא, טמירא איהו בגו לגו, כד סלקא דא, כלא סלקין אבתרה, הדא הוא דכתיב (שיר א ד) משכני אחריך נרוצה.

רבי חזקיה ורבי יוסי ורבי יהודה הוו אזלי בארחא, אמר רבי יוסי, כל חד וחד מינן לימא מלי דאורייתא, פתח רבי יהודה ואמר, (תהלים עט ח) אל תזכר לנו עונות ראשונים מהר יקדמונו וגו׳, תא חזי, קב״ה ברחימותא דרחים לון לישראל, דאינון עדביה ואחסנתיה, לא מסתכל אחרא בדינייהו בר איהו בלחודיה, וכיון דאיהו מסתכל בדינייהו, אתמלי עלייהו רחמין, בגין דאיהו כאב דרחים על בנים, כמה דאת אמר (שם קג יג) כרחם אב על בנים רחם יהו״ה וגו׳, וכיון דאשתכח לון חובין, מעבר לון ראשון ראשון, עד דאעבר לון לכלהו מקמיה, וכיון דאעבר לון מקמיה, לא אשתאר עלייהו חובין למיהב שלטנו לסטרא אחרא דדינא עלייהו.

אתי למיחב קמיה כדבקדמיתא, אינון חובין קדמאי דאעבר מקמיה חשיב עלייהו, ועל דא כתיב אל תזכר לנו עונות ראשונים מהר יקדמונו רחמיך וגו׳, דאי רחמיך לא יקדימו עלייהו דישראל, לא יכלין לקיימא בעלמא, בגין דכמה אינון מארי דדינא קשיא, מארי תריסין, וכמה דלטורין דקיימי עלייהו דישראל לעילא, ואלמלא דאקדים קב״ה רחמים עלייהו דישראל עד לא ישגח בדיניהון, לא יכלין לקיימא בעלמא, ועל דא מהר יקדמונו רחמיך כי דלונו מאד, דלותא דעובדין טבין, דלותא דעובדין דכשרן (קמי קב״ה).

תא חזי, אלמלי יסגלון ישראל עובדין דכשרן קמי קב״ה, לא הוו קאימו עלייהו עמין עעכו״ם בעלמא, אבל ישראל אינון גרמין לשאר עמין עכו״ם לזקפא רישייהו בעלמא, דאלמלי ישראל לא יהון חטאן קמי קב״ה, שאר עמין עכו״ם אתכפיין קמייהו. ותא חזי, אלמלא דאמשיכו ישראל בעובדין בישין לסטר אחרא בארעא קדישא, הא אתמר דלא שלטו שאר עמין עעכו״ם בארעא קדישא, ולא אתגלו מעל ארעא, ועל דא כתיב כי דלונו מאד, דלית לן עובדין דכשרן כדקא חזי, ובגין כך כי דלונו מאד, מהר יקדמונו רחמיך.

רבי יוסי פתח ואמר, (שם ב יא) **עבדו את יהו״ה ביראה וגילו ברעדה** וכתיב (שם ק ב) **עבדו את יהו״ה בשמחה באו לפניו ברננה** -- תא חזי, כל בר נש דאתי למפלח ליה לקב״ה, בצפרא ובפניא בעי למפלח ליה לקב״ה. בצפרא כד סליק נהורא, ואתערותא דסטר ימינא אתער בעלמא, כדין בעי בר נש לאתקשרא בימינא דקב״ה, ולמפלח קמיה בפולחנא דצלותא, בגין דצלותא אחסין תוקפא לעילא, ואמשיך ברכאן מעומקא עלאה לכלהו עלמין, ומתמן אמשיך ברכאן לתתאי, ואשתכחו עלאין ותתאין מתברכאן בההוא פולחנא דצלותא. פולחנא דצלותא דקא בעי בר נש למפלח קמי קב״ה, בשמחה וברננה, לאכללא לכנסת ישראל בינייהו, ולבתר לייחדא יחודא כדקא חזי, דכתיב (שם ק ג) דעו כי יהו״ה הוא אלהי״ם, דא רזא דייחודא ברזא דפולחנא. ועם כל דא בעי בר נש למפלח קמיה דקב״ה בחדוה, ולאחזאה חדוה בפולחניה, ואלין תרין שמחה ורננה, לקבל תרין אלין תרין צלותין, תרין קורבנין ליומא לקבל תרין אלין דאינון שמחה ורננה, שמחה בצפרא, ורננה ברמשא, ועל דא (במדבר כח ד) את הכבש אחד תעשה בבקר, ואת הכבש השני תעשה בין הערבים.

ועל דא צלותא דערבית רשות איהי, בגין דההיא שעתא מחלק טרפא לכל חילהא, ולאו שעתא לאדכרא (נ״א לאתברכא), אלא למיהב מזונא, בימא היא מתברכת מתרין סטרין אלין, בצפרא וברמשא מגו שמחה ורננה, ובליליא פליג ברכאן לכלא כדקא חזי, הדא הוא דכתיב (משלי לא טו) ותקם בעוד לילה ותתן טרף לביתה וגו׳.

פתח רבי חזקיה ואמר, (תהלים קמא ב) **תכון תפלתי קטרת לפניך משאת כפי מנחת ערב** -- אמאי ״מנחת ערב״ ולא צלותא

דף רל עמוד א

דצפרא, דלא כתיב ״תכון תפלתי״ בבקר? אלא הכי אתמר, תכון תפלתי קטרת לפניך, דקטרת לא אתיא אלא על חדוה, הדא הוא דכתיב (משלי כז ט) שמן וקטרת ישמח לב, ועל דא כהנא כד אדליק בוצינין הוה מקריב קטרת, כמה דאת אמר (שמות ל ז) בהטיבו את הנרות יקטירנה, ובהעלות אהרן את הנרות בין הערבים יקטירנה, בצפרא על חדוה, דשעתא גרים, ברמשא למחדי סטר שמאלא, והכי אתחזי, ולעלם לא אתי אלא על חדוה.

ותא חזי קטרת מקשר קשרין, ואחיד לעילא ותתא, ודא אעבר מותא וקטרוגא ורוגזא דלא יכיל לשלטאה בעלמא, כמה דכתיב (במדבר יז מו) ויאמר משה אל אהרן, קח את המחתה ותן עליה אש מעל המזבח, ושים קטרת והולך מהרה וגו׳, לבתר דא כתיב וירץ (אהרן) וגו׳, ויכפר על העם, וכתיב ויעמוד בין המתים ובין החיים ותעצר המגפה, בגין דלא יכלין כל סטרין בישין וכל מקטרגין למיקם קמי קטרת, ועל דא איהו רזא (ס״א חדוה) דכלא וקשורא דכלא. ובשעתא דמנחה דדינא שריא בעלמא, אתכוין דוד בההוא צלותא, דכתיב תכון תפלתי קטרת לפניך וגו׳, והאי צלותא דסליק יעבר רוגזא דדינא קשיא דשליט השתא בהאי זמנא, בההוא קטרת דדחי ואעבר קמיה כל רוגזא, (דסליק השתא בהאי שעתא בההוא קטרת דאעדי כל רוגזא) וכל קטרוגא דעלמא, (ס״א ל״ג היינו דכתיב), (ס״א מ״ט בגין דאיהי) מנחת ערב דדינא תליא בעלמא.

תא חזי כד אתחרב בי מקדשא, בשעתא דאתוקד זמן מנחה הוה, ועל דא כתיב (ירמיה ו ד) אוי לנו כי פנה היום כי ינטו צללי ערב, מאן צללי ערב, אינון מקטרגין דעלמא ורוגזי דדינין דזמינין בההיא שעתא, ועל דא תנינן דבעי בר נש לכוונא דעתיה בצלותא דמנחה, בכלהו צלותא בעי בר נש לכוונא דעתיה, ובהאי צלותא יתיר מכלהו, בגין דדינא שריא בעלמא, ועל דא זמן צלותא דמנחה יצחק תקין לה והא אוקמוה.

עד דהוו אזלי עאלו בחד טורא, אמר רבי יוסי האי טורא דחלא, נהך ולא נתעכב הכא, בגין דטורא דחילא הוא, אמר רבי יהודה אי הוה חד הוה אמינא הכי, דהא תנינן דמאן דאזיל יחידאי בארחא אתחייב בנפשיה, אבל תלתא לא, וכל חד וחד מנן אתחזי דלא תעדי מינן שכינתא, אמר רבי יוסי הא תנינן

דלא יסמוך בר נש על ניסא, מנלן משמואל דכתיב (ש״א טז ב) איך אלך ושמע שאול והרגני, והא אתחזי שמואל יתיר מינן.

אמר ליה אפילו הכי איהו הוה חד והזיקא אשתכח לעינא, אבל אנן תלתא והזיקא לא אשתכח לעינא, דאי משום מזיקין הא תנינן דלתלתא לא מתחזי ולא מזקי, ואי משום לסטים לא משתכחי הכא, דהא רחיק מיישובא האי טורא, ובני נשא לא משתכחי הכא, ברם דחילו הוא דחיוון ברא דמשתכחין הכא:

פתח ואמר, **המלאך הגואל אותי מכל רע** -- האי קרא אית לאסתכלא ביה, (ס״א ל״ג דהא כתיב) הגואל, אשר גאל מבעי ליה, מאי הגואל, בגין דהוא משתכח תדיר לגבי בני נשא, ולא אעדי מבר נש זכאה לעלמין, תא חזי המלאך הגואל אותי, דא שכינתא דאזיל עמיה דבר נש תדיר, ולא אעדי מניה כד בר נש נטיר פקודי אורייתא, ועל דא יזדהר בר נש דלא יפוק יחידאי בארחא, מאי יחידאי, דיזדהר בר נש למטר פקודי דאורייתא בגין דלא תעדי מיניה שכינתא ויצטריך למיזל יחידאי בלא זווגא דשכינתא.

תא חזי כד נפק בר נש לארחא, יסדר צלותא קמי מאריה בגין לאמשכא עליה שכינתא, ולבתר יפוק לארחא, וישכח זווגא דשכינתא למפרק ליה בארחא ולשזבא ליה בכל מה דאצטריך, מה כתיב ביעקב, (בראשית כח יט) אם יהיה אלהי״ם עמדי, דא זווגא דשכינתא, ושמרני בדרך הזה, למפרק לי מכלא, ויעקב יחידאי הוה

דף רל עמוד ב

בההוא זמנא, ושכינתא אזלת קמיה, כל שכן חברייא דאית בינייהו מלין דאורייתא על אחת כמה וכמה, אמר רבי יוסי ודאי כך הוא.

אדהכי מאיך שמשא לערבא, אמר רבי יוסי מאי נעביד, אי נתעכב הכא הא יומא מאיך למיעל, אי נהך לעילא טורא רב איהו, ודחילו דחיוון חקלא דחילנא, אמר רבי יהודה תוהנא עלך רבי יוסי, אמר ליה הא תנינן דלא יסמוך בר נש על ניסא, דקב״ה לא ירחיש ניסא בכל שעתא, אמר ליה הני מילי יחידאי, אבל אנחנא תלתא ומלי אורייתא ביננא ושכינתא עמנא לא דחילנא, עד דהוו אזלי חמו לעילא בטורא טנרא חד, וחד מערתא בגווה.

אמר רבי יהודה ניהך וניסק להההוא טינרא, דאנא חמי חדא מערתא תמן, סליקו לתמן וחמו ההיא מערתא, אמר רבי יוסי דחילנא, דילמא ההיא מערתא אתר דלחיוון איהו, ולא יפגעו לון הכא, אמר רבי יהודה לרבי חזקיה הא חמינא דרבי יוסי דחיל איהו, אי תימא בגין דאיהו חטאה, דכל מאן דדחיל חטאה איהו, דכתיב (ישעיה לג יד) פחדו בציון חטאים, הא לאו איהו חטאה, (והא) וכתיב (משלי כח א) וצדיקים ככפיר יבטח. אמר רבי יוסי בגין דנזקא שכיח, אמר ליה אי נזקא שכיח הכי הוא, אבל הכא לא אשתכח נזקא, ולבתר דאנן ניעול למערתא לא ליעול נזקא לצערא לן, עאלו למערתא, אמר רבי יהודה נפלוג ליליא לתלת משמרות דהוי ליליא, כל חד וחד מנן ליקום על קיומיה בהני תלת סטרי ליליא, ולא נדמוך.

פתח רבי יהודה ואמר, (תהלים פט א) **משכיל לאיתן האזרחי** -- האי תושבחתא אברהם אבינו אמרה, בשעתא דאשתדל בפולחנא דקב״ה, ועביד חסד עם בני עלמא, דישתמודעון כלא לקב״ה, דקב״ה שליט על ארעא, ואקרי איתן, בגין דאתתקף בתקיפו ביה בקב״ה. חסדי יהו״ה עולם אשירה, וכי מסטרא דחסידים אתיין לזמרא, אלא הכא אתכליל סטרא דשמאלא בימינא, ועל דא קב״ה נסי לאברהם ובחין ליה. והא אתמר דיצחק בר תלתין ושבע שנין הוה בההוא זמנא, מאי נסה את אברהם, נסה את יצחק מבעי ליה, אלא נסה את אברהם, דישתכח בדינא, ולאתכללא בדינא, דישתכח שלים כדקא יאות, ועל דא חסדי יהו״ה עולם אשירה.

דבר אחר: **חסדי יהו״ה עולם אשירה** -- אינון חסדים דקב״ה עביד עם עלמא, (שם ב) לדור ודור אודיע אמונתך בפי, טיבו וקשוט דעביד עם כלא, לדור ודור אודיע אמונתך, דא מהימנותא דקב״ה דאודע אברהם בעלמא, ואדכר ליה בפומא דכל ברייז, ועל דא אודיע אמונתך בפי, וקב״ה אודע ליה לאברהם רזא דמהימנותא, וכד ידע רזא דמהימנותא, ידע דאיהו עיקרא וקיומא דעלמא, דבגיניה אתברי עלמא ואתקיים, הדא הוא דכתיב, (שם ג) כי אמרתי עולם חסד יבנה וגו׳. דכד ברא קב״ה עלמא, חמא דלא יכיל למיקם, עד דאושיט ימינא עליה ואתקיים, ואי לאו דאושיט ימינא עליה לא אתקיים, בגין דעלמא דא בדינא אתברי.

והא אוקימנא ואתמר, בראשית, ורזא כללא חדא, תרין גוונין הכא, בראשית, אף על גב דאמרן שירותא מתתא לעילא, ראשית, הכי נמי מעילא לתתא. וקאמרינן ב׳ ראשית, כדקאמרינן בית קדש הקדשים, דהאי אתייהיבת (נ״א איהי בית) להההוא ראשית, ומלה כלילא איהי כחדא, ובהאי בי״ת אתברי עלמא דא, ולא אתקיים אלא בימינא, והא אוקמוה בהבראם, באברהם כתיב, ובגין כך אמרתי עולם חסד יבנה.

ובנינא קדמאה דעלמא (ההוא עולם) ההוא נהורא דיומא קדמאה הוה ביה לקיימא, ולבתר ביומא תניינא בשמאלא, ובהנהו אתקן שמים, דכתיב שמים תכין אמונתך בהם.

תא חזי, **שמים תכין אמונתך בהם**, שמים באינון חסדים אתקנו, ורזא דאמונה אתקנת בהו, דלית תקונהא אלא מגו שמים, (שם ד) כרתי ברית לבחירי, דא הוא רזא דמהימנותא. דבר אחר: דא איהו

דף רלא עמוד א

צדיק, דמיניה נפקין ברכאן לכלהו תתאי וכל (אינון) חיוון קדישן כלהו אתברכאן מן ההוא נגידו דנגיד לתתאי, ובגין כך כתיב כרתי ברית לבחירי נשבעתי לדוד עבדי, דא רזא דמהימנותא, דאיהו קיימא תדיר בצדיק, דא קיומא דעלמא דלא יתפרדון לעלמין, בר בזמנא דגלותא, דנגידו דברכאן אתמנעו, ורזא דמהימנותא לא אשתלים, וכל חדוון אתמנעו.

וכד עייל ליליא, מההוא זמנא חדוון לא עאלו קמי מלכא, ואף על גב דחדוון לא אתערו, אבל לבר קיימי ומזמרי שירתא. וכד אתפליג ליליא ואתערותא סלקא מתתא לעילא, כדין קב״ה אתער כל חילי שמיא לבכיה, ובעט ברקיעא ואזדעזען עלאי ותתאי, ולית נייחא קמיה בר בזמנא דמתערי לתתא באורייתא, כדין קב״ה וכל אינון נשמתין דצדיקיא (דעמיה) כלהו צייתין וחדיין להההוא קלא, וכדין נייחא (ס״א קמיה, ואתי נייחא לכלהו נשמתין דצדיקיא עמיה) קמיה אשתכח, בגין דמיומא דאתחריב מקדשא לתתא, אומי קב״ה דלא ייעול בגו ירושלם דלעילא, עד דיעלון ישראל לירושלם דלתתא, דכתיב (הושע יא ט) בקרבך קדוש ולא אבוא בעיר, והא אוקמוה חברייא.

וכל אינון מזמרי קיימי לבר, ואמרי שירתא בתלת פלגי ליליא, וכלהו משבחן בתושבחתן ידיעאן, וכלהו חילי שמיא כלהו מתערי בליליא, וישראל ביממא, וקדושה לא מקדשי לעילא עד דמקדשי ישראל לתתא, וכדין כל חילי שמיא מקדשי שמא קדישא כחדא, ועל דא ישראל קדישין מתקדשין מעלאי ותתאי, (ס״א בגין דקדושא דשמא דקב״ה לא סליק אלא מעילא ומתתא) כחדא, הדא הוא דכתיב (ויקרא יט ב) קדושים תהיו כי קדוש אני יהו״ה אלהיכ״ם.

פתח רבי יוסי ואמר, (איוב לח ו) **על מה אדניה הטבעו** -- האי קרא קב״ה אמר ליה, בגין דכד ברא עלמא לא ברא ליה אלא על סמכין, דאינון ז׳ סמכין דעלמא, כמה דאת אמר (משלי ט א) חצבה עמודיה שבעה, ואינון סמכין לא אתיידע על מה קיימין, בגין דאיהו רזא עמיקא סתימא דכל סתימין. ועלמא לא אתברי עד דנטל אבנא חדא, ואיהו אבנא דאתקרי אבן שתיה, ונטל לה קב״ה וזרק לה לגו תהומא, ואתנעיץ מעילא לתתא, ומניה אשתיל עלמא, ואיהי נקודה אמצעיתא דעלמא, ובהאי נקודה קיימא קדש הקדשים, הדא הוא דכתיב (איוב לח ו) או מי ירה אבן פנתה, כמה דאת אמר (ישעיה כח טז) אבן בחן פנת יקרת, וכתיב (תהלים קיח כב) אבן מאסו הבונים היתה לראש פנה.

תא חזי, האי אבן אתברי מאשא ומרוחא וממיא, ואתגליד מכלהו ואתעביד אבנא חדא, וקיימא על תהומי, ולזמנין נבעין מניה מיא, ואתמליין תהומי, והאי אבנא קיימא לאת באמצעיתא דעלמא, והאי איהו אבן דקיים ואשתיל יעקב, שתילו וקיומא דעלמא, הדא הוא דכתיב, (בראשית לא מה) ויקח יעקב אבן וירימה מצבה, (שם כח כב) והאבן הזאת אשר שמתי מצבה וגו׳. וכי האי אבן שוי לה יעקב, והא האי אבן אתברי בקדמיתא כד ברא קב״ה עלמא, אלא דשוי לה (נ״א וכי השתא שוי לה יעקב, והא עד לא אתברי עלמא הוות, אלא דיעקב שוי לה) קיומא דלעילא ותתא, ועל דא אשר שמתי מצבה כתיב, מאי אשר שמתי, דכתיב יהיה בית אלהי״ם, דשוי מדורא דלעילא הכא.

תא חזי האי אבן אית עלה שבעה עינים, כמה דאת אמר (זכריה ג ט) על אבן אחת שבעה עינים, על מה אתקריאת שתייה, חד דמנה (אשתלים) אשתיל עלמא, וחד שתייה שת יה, דשוי קב״ה לה לאתברכא מנה עלמא, בגין דעלמא מנה מתברכא. ותא חזי, בשעתא דעאל שמשא, הני כרובים דקיימין בהאי דוכתא, והוו יתבי באת, הוו אקשן גדפייהו לעילא ופרשי לון, ואשתמע קול נגונא דגדפייהו לעילא, וכדין שראן לנגנא אינון מלאכין דאמרי שירתא בשירותא דליליא, בגין דיסתלק יקריה דקב״ה מתתא לעילא.

ומאי שירתא הוו אמרו ההוא נגונא דגדפייהו דכרובים? (תהלים קלד א) **הנה ברכו את יהו״ה כל עבדי יהו״ה וגו׳, שאו ידיכם קדש וגו׳**, וכדין (אינון) איהו שירתא לאינון מלאכי עלאי לזמרא. במשמרה תניינא הני כרובים

דף רלא עמוד ב

אקשי גדפייהו לעילא, ואשתמע קול נגונא דלהון, וכדין שראן לנגנא אינון מלאכין דקיימין במשמרתא תניינא, ומאי שירתא הוו אמרי בהאי שעתא נגונא דגדפייהו דכרובים, (תהלים קכה א) הבוטחים ביהו״ה כהר ציון וגו׳, וכדין (ההוא) איהו (שירתא) שירותא לאינון דקיימי בהאי משמרה תניינא לנגנא. במשמרה תליתאה, הני כרובים אקשו גדפייהו, ואמרי שירתא, ומאי היא, (שם קיג ב) הללויה הללו עבדי יהו״ה וגו׳, יהי שם יהו״ה מבורך וגו׳ ממזרח וגו׳, כדין אינון מלאכין דקיימי במשמרה תליתאה כלהו אמרי שירתא, וכלהו ככבי ומזלי דברקיעא פתחי שירתא, כמה דכתיב (איוב לח ז) ברן יחד ככבי בקר ויריעו כל בני אלהי״ם, וכתיב (תהלים קמח ג) הללוהו כל ככבי אור, דהא אינון ככבי דנהורא מנגנן על נהורא (ס״א דממנן על שירתא), כד אתי צפרא.

וכדין נטלי שירתא אבתרייהו (ס״א ישראל) דישראל לתתא, וסלקא יקריה דקב״ה מתתא ומלעילא, ישראל לתתא ביממא, ומלאכי עלאי בליליא, וכדין אשתלים שמא קדישא בכל סטרין. והאי אבן דקאמר, כלהו מלאכי עלאי וישראל לתתא כלהו אתקפו בהאי אבן, ואיהי סלקא לעילא לאתעטרא גו אבהן ביממא, ובליליא קב״ה אתי לאשתעשעא עם צדיקיא בגנתא דעדן, זכאין אינון כל דקיימי בקיומייהו ומשתדלין באורייתא בליליא, בגין דקב״ה וכל אינון צדיקיא דבגנתא דעדן שמעי קלייהו דבני נשא אינון דמשתדלי באורייתא, כמה דכתיב (שיר ח יג) היושבת בגנים וגו׳.

תא חזי, האי אבן איהו אבן טבא, ודא הוא רזא דכתיב (שמות כח יז) ומלאת בו מלואת אבן ארבעה טורי אבן, ואלין אינון סדרין (דאשלמותא) דאבן טבא, אשלמותא דאבן יקרה, בגין דאית (אשלמותא) אבן אחרא, דכתיב (יחזקאל לו כו) והסירותי את לב האבן וגו׳, וכתיב (שם כז) ואת רוחי אתן בקרבכם, והאי איהו (ישעיה כח טז) אבן בחן פנת יקרת ואוקמוה, ועל רזא דא כתיב (שמות כד יב) לוחות האבן, דאינון לוחות אתגזרו מהכא, ועל דא אקרון על שמיה דהאי אבן, והאי הוא רזא דכתיב (בראשית מט כד) משם רועה אבן ישראל, (ס״א הא ודאי אבן ישראל איקרי) כמה דאתמר.

פתח רבי חזקיה ואמר, (שמות כח כא) **והאבנים תהיין על שמות בני ישראל שתים עשרה** -- אלין אבני יקרין עלאין דאתקרון אבני המקום, כמה דאת אמר (בראשית כח יא) ויקח מאבני המקום, והא אוקמוה, והאבנים על שמות בני ישראל, כמה דאית (י״ב אבנים) י״ב שבטין לתתא, הכי נמי לעילא תריסר שבטין, ואינון תריסר אבנין יקירין, וכתיב (תהלים קכב ד) ששם עלו שבטים שבטי יה, (דא רזא) עדות לישראל, דא ישראל רזא דלעילא, וכלהו להודות לשם יהו״ה, ועל דא והאבנים תהיינה על שמות בני ישראל. וכמה דאית י״ב שעי ביממא, הכי אית י״ב שעי בליליא, ביומא לעילא בליליא לתתא, כלא דא לקבל דא.

הני י״ב שעי דבליליא מתפלגי לתלת פלגאן, וכמה ממנן תריסין קיימי תחותייהו דרגין על דרגין, כלהו ממנן בליליא, ונטלי טרפא בקדמיתא, וכדין כד אתפליג ליליא, קיימין תרין (סתרין) סדרין מסטרא דא, ותרין סדרין מסטרא אחרא (ס״א דא), ורוחא עלאה נפק (ס״א נשיב) בינייהו. וכדין כל אינון אילנין דבגנתא דעדן כלהו פתחי שירתא, וקב״ה עאל בגנתא דעדן, הדא הוא דכתיב (דה״א יז לג) אז ירננו עצי היער מלפני יהו״ה כי בא לשפוט את הארץ, כמה דכתיב (ישעיה יא ד) ושפט בצדק דלים, בגין דמשפט עאל בינייהו, ואתמליא מנה (ס״א מניה) ג״ע, ורוחא דצפון אתער בעלמא, וחדוה אשתכח, ונשיב ההוא רוחא באינון בוסמין, וסלקן ריחין לעילא. ומתעטרין (ס״א ומתערין) צדיקייא בעטרייהו, ומתהנן מגו זיוא דאספקלריאה דנהרא, זכאין אינון צדיקייא דזכאן להההוא נהורא עלאה, וההוא נהורא דאספקלריאה דנהרא נהיר לכל סטרין, וכל חד וחד מאלין צדיקייא נטיל לחולקיה כדקא חזי ליה, והוה נטיל (ס״א והכי נהיר) כל חד וחד כפום עובדוי דעבד בהאי עלמא, (מאינון) אית מנהון דמתכספי מההוא נהירו דנטיל חבריה

דף רלב עמוד א

יתיר ונהיר, והא אוקמוה.

חולקיה דליליא, מכד שארי ליליא למיעל כמה גרדיני נמוסין מתערין ושטאן בעלמא, ופתחין סתימין, ולבתר כמה זינין לזנייהו כמה דאוקימנא. וכדין כד אתפליג ליליא סטרא דצפון נחית (נהיר נהירו) מעילא לתתא, ואחיד ביה בליליא, עד תרין חולקין דליליא, ולבתר סטרא דדרום אתער עד דאתי צפרא, וכד אתי צפרא כדין דרום וצפון אחידו ביה. וכדין אתאן ישראל לתתא סלקין לה בצלותהון ובעותהון לעילא, עד דסלקא ואתגניזת בינייהו, ונטלא ברכאן מרישא (דמלכא) דכל רישין, ואתברכא מההוא טלא דאתמשכא מלעילא, ומההוא טלא פריש לכמה סטרין, וכמה רבוון אתזנו מניה מההוא טלא, ומניה עתידין לאחייא מיתייא, הדא הוא דכתיב (ישעיה כו יט) הקיצו ורננו שוכני עפר כי טל אורות טלך, טלא מאינון נהורין עלאין דנהרין לעילא.

עד דהוו יתבי אתפליג ליליא, אמר ליה רבי יהודה לרבי יוסי, השתא רוחא דצפון אתער וליליא אתפלג, והשתא עדנא דקב״ה תאיב לקלהון דצדיקיא דבהאי עלמא אינון דמשתדלי באורייתא, והשתא קב״ה ציית (לקול מלייהו) לן בהאי אתר, לא נפסוק מלי דאורייתא:

פתח ואמר, **המלאך הגואל אותי מכל רע** -- הא אתמר ואוקמוה, אבל תא חזי, כתיב (שמות כג כ) **הנה אנכי שולח מלאך וגו׳**-- דא הוא מלאך דאיהו פרוקא דעלמא נטירו דבני נשא, והאי איהו דאזמין ברכאן לכל עלמא, בגין דאיהו נטיל לון בקדמיתא, ולבתר איהו אזמין לון בעלמא, ובגין דא כתיב הנה אנכי שולח מלאך לפניך, (שם לג ב) ושלחתי לפניך מלאך. והאי איהו מלאך דלזמנין דכר ולזמנין נוקבא, והכי איהו דבזמנא דאיהו אזמין ברכאן לעלמא (לעילא) כדין איהו דכר, ואקרי דכר כדכורא דאזמין ברכאן (לתתא) לנוקבא, הכי איהו אזמין ברכאן לעלמא, ובזמנא דקיימא בדינא על עלמא כדין אקרי נוקבא, כנוקבא דאיהי עוברא, הכי איהו אתמלי מן דינא וכדין אקרי נוקבא, ועל דא לזמנין אקרי דכורא ולזמנין אקרי נוקבא, וכלא רזא חדא.

כגוונא דא כתיב, (בראשית ג כה) **ואת להט החרב המתהפכת**-- מלאכין אית שלוחן בעלמא דמתהפכין לכמה גוונין, לזמנין נוקבי לזמנין דכורי, לזמנין דינא לזמנין רחמי, וכלא בחד גוונא. כגוונא דא האי מלאך בגוונין סגיאין איהו, וכל גוונין דעלמא כלהו איתנהו בהאי אתר, ורזא דא (יחזקאל א כח) כמראה הקשת אשר יהיה בענן ביום הגשם, כן מראה הנגה סביב הוא מראה דמות כבוד יהו״ה, וכמה דאית ביה כל אינון גוונין, הכי נמי אנהיג לכל עלמא:

תוספתא

תוספתא: רחימי עלאי מארי דסכלתנו אסתכלו, הורמני ידיען בקולפי דסיכתא, קריבו למנדע, מאן מנכון מארי דעיינין בסכלתנו וידע.

בשעתא דסליק ברעותא דרזא דרזין, לאפקא תלת גוונין כחדא כלילן, ואינון חוור וסומק וירוק תלת גוונין, כחדא אשתליבאן דא עם דא, מזדווגן (ס״א מזדלגן) דא עם דא. מגרופיא תתאה אצטבע, ונפקא מגו גוונין אלין, וכל גוונין אלין אתחזון בהאי, חיזו איהו לאסתכלא, כעינא דבדולחא אתחזי, בשעתא כגוונא דבטש בגווה הכי אתחזי לבר.

אלין תלת גוונין סחרן להאי, וגוונא אזלא סלקא ונחתא, קסטורין דקטרא קביעי בגוון (ס״א בגווה). גוונין סחרין (ס״א גוונין) כלילן כחדא, סלקין לה לעילא ביממא, ונחתא בליליא, שרגא דדליק אתחזי בליליא, ביממא אסתתרת נהורא, טמירא במאתן וארבעין ותמניא עלמין, כלהו אזלין לגווה (ס״א בגינה) מלעילא לתתא, גו תלת מאה ושתין וחמש שייפין, גניזא ואתכסיא לתתא.

מאן דמפשפש

דף רלב עמוד ב

פתח רבי יוסי ואמר, (תהלים צט ד) **ועז מלך משפט אהב אתה כוננת מישרים וגו׳** -- ״ועז מלך משפט אהב״-- דא קב״ה, ועז מלך, תוקפא דאתקף קב״ה לאו איהו אלא במשפט, דהא במשפט אתקיים ארעא, כמה דאת אמר (משלי כט ד) מלך במשפט יעמיד ארץ, ובגין כך ועז מלך משפט אהב. ולא אתתקנת כנסת ישראל אלא במשפט, בגין דמתמן אתזנת, וכל ברכאן דנטלא מתמן נטלא, ובגין כך ועז מלך משפט אהב, כל תאיבו וכל רחימו דילה לקביל משפט. ״אתה כוננת משרים״-- רזא דתרין כרובים לתתא, דאינון תקונא ויישובא דעלמא והא אתמר.

רבי (יצחק) חזקיה פתח ואמר, (תהלים קיג א) **הללויה הללו עבדי יהו״ה הללו את שם יהו״ה** -- האי קרא אית לאסתכלא ביה, כיון דאמר הללויה, אמאי הללו עבדי יהו״ה, ולבתר הללו את שם יהו״ה, אלא הכי תנינן, מאן דמשבח (לאחדא) לאחרא אצטריך לשבחא ליה כפום יקריה, וכפום יקריה הכי אצטריך שבחיה, ותנינן מאן דמשבח לאחרא בשבחא דלית ביה, הוא גלי (גלותא וסבב) גנותיה, וצבי לגלאה ליה, ועל דא מאן דעביד הספדא על בר נש, אצטריך כפום יקריה ולא יתיר, דמגו שבחיה אתי לגנותיה, ובכלא שבחא אצטריך כפום יקריה.

תא חזי, הללויה, הכא אית שבחא עלאה דמארי דכלא, אתר דלא שלטא ביה עינא למנדע ולאסתכלא, (ס״א אתר) דאיהו טמירא דכל טמירין, ומאן איהו י״ה, שמא עלאה על כלא, ובגין כך הללויה שבחא ושמא כחדא, כלילן כחדא. והכא סתים מלה דאמר הללויה, ולא אמר מאן הללויה, למאן אמרו הללו, אלא כמה די״ה סתים, הכי שבחא דשבוחי סתים, אינון דמשבחי לא ידענא מאן אינון, והכי אצטריך למהוי כלא סתים ברזא עלאה.

ולבתר דסתים ברזא עלאה, גלי ואמר הללו עבדי יהו״ה, הללו את שם יהו״ה, בגין דדא איהו אתר דלא סתים כההוא עלאה טמירא דכל טמירין, דא הוא אתר דאקרי שם, כמה דאת אמר (ש״ב ו ב) אשר נקרא שם שם יהו״ה, קדמאה סתים דלא (ס״א דא) גלייא, (תנינא) סתים וגליא, ובגין דקיימא

באתגלייא, אמר אינון דקא משבחי להההוא אתר מאן אינון, וקאמר דאינון עבדי יהו״ה, דאתחזון לשבחא לאתר דא.

יהי שם יהו״ה מבורך -- מאי שנא דקאמר ״יהי״? אלא יהי רזא דאמשכותא מההוא אתר עלאה דאיהו סתים דקאמרן דאיהו י״ה, עד רזא דברית דאיהו יו״ד תתאה, כגוונא דיו״ד עלאה, שירותא כסופא, ובגין כך יהי רזא דאמשכותא מטמירא דכל טמירין עד דרגא תתאה, ובמלה דא אתקיים כל עובדא דבראשית, כמה דאת אמר יה״י רקיע, יה״י מאורות, יה״י אור. בכל אינון עובדין דלעילא כתיב יהי, בכל אינון עובדין דלתתא לא כתיב יה״י, בגין דרזא דא דאיהו (ס״א אמשכותא) מרזא עלאה סתימא דכל סתימין, לא אתקיים אלא במלין עלאי דלעילא, ולא אתמר באינון

תוספתא

לאשכחא לה, יתבר גדפין קליפין טמירין, ויפתח תרעין, מאן דזכי למיחמי יחמי גו ידיעה וסכלתנו, כמאן דחמי בתר כותלא, בר מן משה נביאה מהימנא עלאה, דהוה חמי ליה עינא בעינא לעילא, באתר דלא אתיידע.

מאן דלא זכי, דחו ליה לבר, כמה חבילי טהירין אזדמנו לגביה ונפקי עליה ומפקי ליה דלא יסתכל בענוגא דמלכא, ווי לון לאינון חייבין דעלמא דלא זכאן לאסתכלא, כמה דאת אמר (במדבר ד כ) ולא יבאו לראות כבלע את הקדש וגו׳.

אמר רבי יהודה, מסתכל הוינא, והא מגו זהירין אלין מסתכלן נשמתהון דצדיקיא, וכד אתדבקו בהאי אתר, מגו זהירין אלין מסתכלין נשמתהון דצדיקיא, ואינון גוונין סלקין ואתכלילן כחדא, זכאה איהו מאן דידע לאכללא וליחדא כלהו כחדא, לאתקנא כלא באתר דאצטריך לעילא לעילא, וכדין אתנטיר בר נש בהאי עלמא ובעלמא דאתי, (עד כאן תוספתא):

דף רלג עמוד א

מלין תתאין דלתתא, ובדא מתברך שמא קדישא בכלא, ועל דא כתיב יהי שם יהו״ה מבורך וגו׳.

ממזרח שמש עד מבואו-- דא אתר עלאה דקא נהיר מניה שמשא, ונהיר לכלא, ודא הוא אתר דרישא עלאה סתימאה, ועד מבואו, דא הוא אתר קשרא דאתקשר ביה מהימנותא כדקא חזי, ומתמן נפקן ברכאן לכלא, ועלמא מהכא אתזן כמה דאתמר, ובגין כך קיימא האי אתר לאתזנא מעילא ולאתברכא מתמן, וכלא קיימא באתערותא דלתתא דמתערי אינון עבדי יהו״ה כד מברכי שמא קדישא כדקאמרן, ובגין כך דאיהו באתגלייא, כתיב הללו עבדי יהו״ה הללו את שם יהו״ה.

אדהכי הוה נהיר צפרא, נפקו מן מערתא, ובההוא ליליא לא דמיכו, אזלו בארחא, כד נפקו מאינון טורין יתבו וצלו צלותא, מטו לחד כפר ויתבו תמן כל ההוא יומא, בההוא ליליא ניימו עד דהוה פלגות ליליא, קמו לאתעסקא באורייתא:

פתח רבי יהודה ואמר, **ויברכם ביום ההוא לאמור בך יברך ישראל וגו׳** -- ״ויברכם ביום ההוא״, מאי ״ביום ההוא״, דהא סגי דקאמר ״ויברכם״? ותו כל לאמר כתיב חסר, והכא לאמו׳ר בוי״ו כתיב, (דכלא כתיב לאמר בלא וא״ו, והכא כתיב לאמור), מאי שנא, אלא רזא איהו, ויברכם ביום ההוא, מאי ביום ההוא, רזא דדרגא דאתמנא על ברכאן לעילא, יום ההוא, יום מההוא אתר עלאה דאקרי הוא, והאי יום ההוא, דלית פרודא בין יום ובין הוא, ובכל אתר היום ההוא, דא הוא תרין דרגין (עלאין) דרגא עלאה ותתאה דאינון כחדא. ובגין כך כד בעא יעקב לברכא לבנוי דיוסף, בריך לון ביחודא דלעילא ותתא, כלהו כחדא, (ס״א לאמור בוא״ו, דאתכליל וא״ו בינייהו, ועל דא יחד לון ביחודא דלעילא כלהו כחדא), בגין דיתקיים ברכתהון. ולבתר כליל כלא כחדא, ואמר בך יברך ישראל (לאמר), מאי בך, ודאי דא רזא דיחודא, בקדמיתא מתתא לעילא, (ס״א יום ההוא מתתא לעילא), ולבתר נחית לאמצעיתא ולתתא, לאמור בוא״ו הא אמצעיתא, ולבתר נחית לתתא בך, והכי הוא יאות כדקא חזי, מתתא לעילא ומעילא לתתא.

בך יברך ישראל -- מאי ״ישראל״? ישראל סבא. ״יבורך ישראל״ לא כתיב, אלא ״יברך״, דהא ישראל נטיל ברכאן מלעילא, ולבתר איהו מברך לכלא בהאי דרגא תתאה, דייקא דקאמר בך יברך ישראל לאמר, ישימך אלהי״ם כאפרים וכמנשה.

אקדים ליה לאפרים בקדמיתא, בגין דאפרים על שמא (דיוסף) דישראל אקרי, מנא לן, מהא, דכד שבטא דאפרים נפק עד לא אשתלים זמנא דשעבודא דמצרים, דחקו שעתא ונפקו מן גלותא, קמו עליהון שנאיהון וקטלו לון, וכתיב (יחזקאל לו יא) בן אדם העצמות האלה כל בית ישראל המה, משמע דכתיב (שם) כל בית ישראל המה, ועל דא אקדים לאפרים קדם מנשה, בגין כך אפרים מטוליה לסטר מערב, ומטלנוי הוה.

תא חזי, ברכתא דבריך לבני יוסף, אמאי אקדים לון ברכאן עד לא יברך לבנוי, אלא מכאן דחביבותא דבני בנוי חביב עליה דבר נש יתיר מבנוי, ובגין כך אקדים חביבותא דבני בנוי קודם לבנוי לברכא לון בקדמיתא.

ויברכם ביום ההוא לאמר. רבי יוסי פתח ואמר, (תהלים קטו יב) **יהו״ה זכרנו יברך יברך את בית ישראל וגו׳** -- ״יהו״ה זכרנו יברך״ אלין גוברין, ״יברך את בית ישראל״ אלין נשין, בגין דדכורין בעיין לאתברכא בקדמיתא ולבתר נשין, ונשין לא מתברכן אלא מברכתהון דדכורין, דכד דכורין מתברכן כדין נשין מתברכן, ואי תימא מהא, דכתיב (ויקרא טז יד) וכפר בעדו ובעד ביתו, דבעי לכפרא עליה בקדמיתא, ולבתר על ביתיה, בגין דמתברכא מיניה. תא חזי, דנשין לא מתברכן אלא מגוברין, כד אתברכן אינון בקדמיתא, ומהאי ברכתא מתברכן, אלא במאי אוקימנא יברך את בית ישראל, אלא קב״ה יהב תוספת ברכאן לדכורא דנסיב, בגין דמתברכא מיניה אתתא. וכן בכל אתר

דף רלג עמוד ב

יהיב קב״ה תוספת ברכאן לדכורא דנסיב, בגין דמתברכא (מניה אתתא, וכן בכל אתר יהיב קב״ה תוספת ברכאן לדכורא דנסיב, בגין דתתברך מניה נוקבא) מההוא תוספת דברכאן, כיון דאנסיב בר נש, יהיב ליה תרין חולקין, חד ליה וחד לנוקביה, ואיהו נטיל כלא חולקיה וחולק נוקביה. תא חזי, **ויברכם ביום ההוא** (ס״א לאמור בריך ברכאן לון ולכל דיפקון מנייהו), **לבתר לאמור** בוא״ו, הכא אתרמיזא ברא בוכרא, (שמות ד כב) בני בכורי ישראל, וכתיב (ירמיה לא ח) ואפרים בכורי הוא, ועל דא תוספת וא״ו.

רבי חזקיה פתח, (תהלים קלט טז) **גלמי ראו עיניך ועל ספרך כלם יכתבו וגו׳** -- האי קרא אוקמוה בכמה אתר, אבל תא חזי, כל אינון נשמתין דהוו מיומא דאתברי עלמא, כלהו קיימי קמי קב״ה עד לא נחתו לעלמא, בההוא דיוקנא ממש דאתחזון לבתר בעלמא, ובההוא חיזו דגופא דבר נש דקאים בהאי עלמא, הכי קאים לעילא, ובשעתא דנשמתא דא זמינא לאחתא בעלמא, ההיא נשמתא בההיא דיוקנא ממש דקיימא בהאי עלמא, הכי קאים (לעילא) קמי קב״ה, ואומי לה קב״ה דיטור פקודי אורייתא, ולא יעבר על קיימיה, ומנא לן דקיימין קמיה, דכתיב (מ״א יז א) חי יהו״ה אשר עמדתי לפניו, עמדתי ודאי והא אוקמוה, ובגין כך גלמי ראו עיניך, עד לא אתחזי (צולמא) בעלמא.

ועל ספרך כלם יכתבו, דהא כל נשמתין בההוא דיוקנא דלהון כלהו בספרא כתיבין, ימים יצרו, הא אוקמוה, יצרו ודאי, ולא אחד בהם בהאי עלמא למיקם בקיומא דמאריהון כדקא חזי.

תא חזי, יומין דבר נש כד זכי בהאי עלמא בעובדין טבאן, יומין דיליה אתברכאן לעילא, מההוא אתר דאיהו מדת יומוי, פתח ואמר (תהלים לט ה) הודיעני יהו״ה קצי ומדת ימי מה היא וגו׳, האי קרא אוקמוה, אבל תא חזי, קצי דא קץ הימין, דאיהו מתקשר ביה בדוד, ומדת ימי מה היא, דא איהו דאתמני (נ״א דאית ממנא) ממש על יומוי.

אמר רבי יהודה, הא שמענא מרבי שמעון, דהאי קרא אתמר על אינון יומין דאתגזרו עלוי מאדם קדמאה דאינון שבעין, דהא אתמר דחיין כלל לא הוו ליה, אלא דיהיב ליה אדם מאינון יומין דיליה שבעין שנין. ורזא דא וילון לא משמש כלום, וסיהרא לא נהרת מגרמה כלל, ושבעין שנין נהרין לה בכל סטרהא, ואינון חיי דוד סתם, ועל דא בעא דוד מקב״ה למנדע רזא דא, על מה לית לה חיין לסיהרא מגרמה, ולמנדע עקרא דילה, ומדת ימי מה היא, דא הוא דרגא דעלמא סתימא, דאיהו קיימא על כל אינון יומין, דאינון חיין דילה, אתר דנהיר לכלא.

אדעה מה חדל אני -- אמר דוד, אנדע על מה חדל אנא נהורא מגרמי ואתמנע מני, כשאר כל אינון נהוראין עלאין דאית לון חיין לכלהו, ואנא על מה אנא חדל, ועל מה אתמנע מני, ודא הוא דבעא דוד למנדע, ולא אתייהיב ליה רשותא למנדע. תא חזי כל ברכאן עלאין, כלהו אתמסרו להאי דרגא לברכא לכלא, ואף על גב דלית לה נהורא מגרמה, כל ברכאן וכל חידו וכל טיבו כלהו קיימין בה, ומינה (קיימי) נפקי, ועל דא אתקריאת כוס של ברכה, ואקרי ברכה ממש, כמה דכתיב (משל י כב) ברכת יהו״ה היא תעשיר, ועל דא כתיב (דברים לג כג) ומלא ברכת יהו״ה ים ודרום ירשה. ובגין כך אית לה בכלהו שיור, ומכלהו אתמליא, ומכלהו אית בה, ואתברכא מכל:

תוספתא

תוספתא: קל גלגלא מתגלגלא מתתא לעילא, רתיכהא טורקהא אזלין ומתגלגלין, קל נעימותא סלקא ונחתא, אזלא ושטיא בעלמא, קל שופרא נגיד בעומקי דדרגי, אסחר דרגא (ס״א גלגלא) סחרנהא.

יתבין תרין מגרופין מימינא ומשמאלא, בתרין גוונין משתאבין דא בדא, דא חוור ודא סומק, ותרווייהו סחרין גלגלא לעילא, אסחר לימינא חוורא סלקא, ואסחר לשמאלא סומקא נחתא,

דף רלד עמוד א

אינון ברכאן עלאין, ואתמסרו לה ברכאן לברכא, מנלן, דאמר רבי יצחק, יעקב בריך לבנוי דיוסף, מאתר דא דכל ברכאן אתמסרו בידיה לברכא, כמה דאת אמר (בראשית יב ב) והיה ברכה, מכאן ולהלאה ברכאן אתמסרו בידך.

תא חזי, כגוונא דא אנן מברכן ומשבחין לשמא דא, ועל דא הלילא דאינון יומין דקאמרי הלילא, דאמר רבי חייא בהלילא צריכין תלתא דרגין , חסידים צדיקים וישראלים, (ס״א בגין דיסתלק יקרא דקב״ה על כלא באלין דרגין), חסידים מסטרא דימינא, צדיקים מסטרא דשמאלא, וישראלי מכל אינון סטרין, בגין (דישרים) דישראל כלילן מכלהו, ועל דא אסתלק תושבחתא דקב״ה מכלא, וכן בכל אתר דישראל משבחן ליה לקב״ה מתתא, אסתלק יקריה בכלא:

[כאן הודפס בדפוס קטע של תוספתא]

ויקרא יעקב אל בניו ויאמר האספו וגו׳. רבי אבא פתח ואמר, (תהלים קב יח) **פנה אל תפלת הערער ולא בזה את תפלתם** -- האי קרא אוקמוה, ואקשו ביה חברייא, (אלא תו אית ביה סטר קורדיטא), פנה, הקשיב מבעי ליה, או שמע, מאי פנה, אלא כל צלותין דעלמא צלותין, וצלותא דיחיד לא עאל קמי מלכא קדישא, אלא בחילא תקיפא. דעד לא עאלת ההיא צלותא לאתעטרא בדוכתה, אשגח בה קב״ה ואסתכי בה, ואסתכי בחובוי ובזכותיה דההוא בר נש, מה דלא עביד כן בצלותא דסגיאין, דצלותא דסגיאין כמה אינון צלותין דלא (מבני) מן זכאין אינון, ועאלין כלהו קמי קב״ה, ולא אשגח בחובייה. בגין כך פנה אל תפלת הערער, מהפך ואסתכי בה (בזכותיה), ואסתכי בה במה רעותא אתעביד, ומאן ההוא בר נש דצלי צלותא דא, ומאן אינון עובדוי, בגין כך ליבעי ליה לבר נש דלצלי צלותא בצבורא, מאי טעמא, בגין דלא בזה את תפלתם, אף על גב דלאו כלהו בכוונה ורעותא דלבא.

דבר אחר: **פנה אל תפלת הערער**-- דא יחידאי דאתכליל בסגיאין, ומאן הוא יחידאי דאתכליל בסגיאין, הוי אימא דא יעקב דאיהו כליל בתרין סטרין, וקרא לבנוי וצלי צלותיה עלייהו, מאן צלותא, דיתקבלון בשלימו לעילא, צלותא דלא ישתצון בגלותא, בהאי שעתא דיעקב קרא לון, אסתלק מניה שכינתא והא אוקמוה.

ותא חזי, בשעתא דיעקב הוה קארי לבנוי, אזדמנו אברהם ויצחק תמן, ושכינתא על גבייהו, ושכינתא הוה חדי ביה ביעקב, לאתחברא באבהן:

תוספתא

וגלגלא אסחר תדיר ולא שכיך.

תרין צפרין סלקין דקא מצפצפן, חד לסטר דרום וחד לסטר צפון, פרחין באוירא, צפצופא וקל נעימו דגלגלא מתחברן כחדא, כדין (תהלים צב א) מזמור שיר ליום השבת. וכל ברכאן נגדין בלחישו, בדא נעימו (מקול) מגו רחימו דקול שופרא לקבלא, אינון ברכאן נחתין מלעילא לתתא, ואתגניזו כחדא בגו עומקא דבירא, נביעו דבירא דלא פסקא בלחישו, עד דאתמליא.

ההוא גלגלא סחרא, אינון תרין מגרופין סחרן, חד דימינא קרא בחיל ואמר, זהירו דזהרין דסלקא ונחתא, תרי אלפי עלמין, אזדהרו עלמא דאמצעיתא בגווייהו, אזדהר בזוהרא דמארך.

כל אינון מארי דעיינין, אסתכלו ופקחו עיניכון, ותזכון להאי נהירו להאי עדונא, אלין אינון ברכאן דנגדי מלעילא, מאן דזכי גלגלא סלקא, אסחר לימינא, ואנגיד ואמשיך להההוא דזכי, ואתעדן מאלין ברכאן עלאין דזהרן, זכאין אינון דזכאן בהו.

וכד לא זכי גלגלא אסחר, וההוא מגרופא דלסטר שמאלא אסחר ונחת לתתא, ואמשיך דינא על האי דלא זכי, וקלא נפקת ווי לאינון חייבין דלא זכו, מההוא סטרא נפיק אשא דשלהובא דדליק, דשארי על רישיהון דחייביא, זכאין אינון כל אינון דאזלו בארח קשוט בהאי עלמא, למזכי להההוא נהורא עלאה, ברכאן דצחצחן, כמה דאת אמר (ישעיה נח יא) והשביע בצחצחות נפשך (עד כאן תוספתא):

דף רלד עמוד ב

לאתקשרא עם נפשייהו כחד למהוי רתיכא. בשעתא דפתח יעקב ואמר האספו ואגידה לכם את אשר יקרא אתכם באחרית הימים, באחרית דא שכינתא, כביכול יהב עציבו ביה ואסתלק, ולבתר אהדרו לה בנוי ביחודא דמילייהו, ופתחו ואמרו (דברים ו ד) שמע ישראל וגו׳, בההיא שעתא קאים לה יעקב, ואמר ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, ואתיישבת שכינתא בדוכתה.

ויקרא יעקב -- מאי קריאה הכא? אלא קריאה לקיימא דוכתייהו, לקיימא לון לעילא ותתא. תא חזי בכל אתר קריאה בהאי גוונא, דכתיב (במדבר יג טז) ויקרא משה להושע בן נון יהושע, לקיימא דוכתיה באתר דאצטריך, ולקשרא ליה, וכן (בראשית כה כו) ויקרא שמו יעקב, וכתיב (שם לג כ) ויקרא לו אל אלה״י ישראל, קב״ה קיים ליה לאתר דא בשמא דא, קריאה לקיומא קא אתיא. אי תימא (יונה ג ח) ויקראו אל אלהי״ם, (שם ב ג) קראתי מצרה לי אל יהו״ה, הכי הוא ודאי, לקשרא ולקיימא קיומא לעילא, ומאן דאיהו מסדר שבחא דמאריה, וכל אינון מלין דבעאן קמי מאריה, קיומא יהיב ליה למאריה, דאחזי דביה תליא כלא, ולא באתר אחרא, הא כלא קיים קיומא, כהאי גוונא ויקרא יעקב אל בניו, קיים לון בקיומא שלים, כגוונא דא ויקרא אל משה, אתקיים בקיומיה.

אמר רבי יצחק, א׳ דויקרא אמאי היא זעירא, אמר ליה אתקיים משה בשלימו ולא בכלא, דהא אסתלק מאתתיה, בספרי קדמאי אמרי לשבחא, ואנן הכי תנינן, מאי דאסתלק לעילא, יתקשר לעילא ולתתא, וכדין איהו שלים, תו אל״ף זעירא, מאתר זעירא הוה, זעירא דאיהו רב באתחברותיה לעילא, (נ״א לעילא ותתא, וכדין שלים).

ויאמר, מאי ״ויאמר״? הא אוקמוה (נ״א כמה דאת אמר ויאמר בלבו) (ישעיה מט כא) ואמרת בלבבך, אמירה בחשאי, האספו, אספו מבעי ליה, כמה דאת אמר (תהלים נ ה) אספו לי חסידי, אלא (ס״א קיים לון) קים לן האספו מאתר דלעילא הוא, האספו בקשורא שלים ביחודא חד.

ואגידה לכם, מאי ״ואגידה״? רזא דחכמתא איהו. רבי יוסי שאיל לרבי שמעון, אמר ליה, ואגידה, או ויגד, או ויגידו, וכן כלהו, דתנינן דרזא דחכמתא איהו, אמאי במלה דא (בכולהו) איהו רזא דחכמתא. אמר ליה, בגין דאיהו מלה דאתיא בגימ״ל דל״ת בלא פרודא, והאי איהו רזא דחכמתא, מלה דאתיא בשלימו ברזא דאתוון, הכי הוא כד אינון בחכמתא, אבל דל״ת בלא גימ״ל לאו הוא שלימו, וכן גימ״ל בלא דל״ת, דהא דא בדא אתקשרו בלא פרודא, ומאן דאפריש לון גרים לגרמיה מותא, ורזא דא חובא דאדם, בגין כך הוא מלה דרזא דחכמתא. ואף על גב דאית יו״ד לזמנין בין גימ״ל לדל״ת, לא הוי פרודא, וכלא קשורא חדא, ועל דא מלה דא הכי הוא ודאי, ואגידה לכם, רזא דחכמתא, בעא לגלאה סופא דכל עובדיהון דישראל. ואי תימא דלא גלי מאי דבעא לגלאה, אי הכי אמאי כתיב באורייתא מלה דיעקב שלימא, ואתפגים לבתר ולא אשתלים מלה, אלא ודאי אשתלים, כל מה דאצטריך לגלאה גלי וסתים, אמר מלה וגלי לבר, וסתים לגו, ומלה דאורייתא לא אתפגם לעלמין, וכלא הוא סתים ביה באורייתא, בגין דאורייתא הוא שלימו דכלא, שלימו דלעילא ותתא, ולא אית מלה או את באורייתא פגימו, ויעקב כל מה דאצטריך ליה למימר אמר, אבל גלי וסתים, ולא פגים מכל מה דבעא אפילו אות אחת.

רבי יהודה ורבי יוסי הוו יתבי יומא חד אפתחא דלוד, אמר רבי יוסי לרבי יהודה, הא דחמינן דיעקב בריך לבנוי, חמינן ממה דכתיב ויברך אותם, אבל אן ברכתא דלהון, אמר ליה כלא ברכאן אינון דבריך להו, כגון יהודה אתה יודוך אחיך, דן ידין עמו, מאשר שמנה לחמו, וכן כלהו, אבל מה דבעי לגלי לון לא גלי, דבעא לגלאה להו את הקץ. והא אוקמוה דאית קץ לימינא ואית קץ לשמאלא, ובעא לגלאה לון את הקץ, בגין לאסתמרא,

דף רלה עמוד א

ולאתדכאה מערלה, ומאן דגלי לון אתידע ואתגלי, עד דעאלו לארעא קדישא, אבל מלין אחרנין לאו אינון באתגלייא, וסתימין אינון באורייתא בהאי פרשתא דיעקב ובאינון ברכאן.

פתח ואמר: **ראובן בכרי אתה, כחי וראשית אוני** - מאי קא חמא יעקב למפתח בראובן, ליפתח ביהודה דאיהו קדמאה לכל משריין ואיהו מלכא, וחמינן דלא ברכיה, וסליק ברכאן מניה עד דאתא משה וצלי צלותא עליה, כמה דאת אמר (דברים לג ו) יחי ראובן ואל ימות, אבל ודאי ברכיה, וסלקא ההוא ברכתא לאתריה. לבר נש דהוה ליה בר, כד מטא זמניה לאסתלקא מעלמא, אתא מלכא עליה, אמר הא כל ממונא דילי ליהוי בידא דמלכא נטיר לבראי, כד חמי מלכא דברי אתחזי ליהיב ליה, כך יעקב אמר ראובן בכרי אתה, רחימא דמעיי אנת, אבל ברכאן דילך יסתלקון בידא דמלכא קדישא, עד דיחמי בך, בגין דאזלת לקבל אפך וגו׳, כתרגומו:

ראובן בכורי אתה וגו'. רבי אלעזר פתח ואמר (יחזקאל לז ט) **ויאמר אלי הנבא אל הרוח וגו'** -- כמה אטימין אינון בני נשא דלא ידעין ולא משגיחין ביקרא דמלכא, דהא אורייתא אכריז עלייהו בכל יומא, ולית מאן דציית אודניה לקבלה, האי קרא קשיא, כיון דכתיב הנבא אל הרוח, אמאי זמנא אחרא הנבא בן אדם ואמרת אל הרוח. אלא מכאן אוליפנא רזא דחכמתא, תרין קיימין הכא, חד לאתערא מתתא לעילא, דאי לא מתערין לתתא לא מתערין לעילא, ובאתערותא דלתתא אתער לעילא, הנבא אל הרוח, מתתא לעילא, הנבא בן אדם ואמרת אל הרוח, מעילא לתתא, דהא אפילו לעילא באתערותא דלתתא נקיט ההוא עלאה מעלאה מניה, כגון האי קרא.

כה אמר יהו"ה מארבע רוחות באי הרוח (שם) -- "מארבע רוחות"-- דא דרום ומזרח וצפון ומערב, ורוח אתיא ממערב באתחברותא דאלין אחרנין, כמה דאת אמר (במדבר כא יח) כרוה נדיבי העם וגו', ומהכא נפקין רוחין ונשמתין לבני עלמא לאצטיירא בהו, ופחי, כמה דאת אמר (בראשית ב ז) ויפח באפיו נשמת חיים. תא חזי, נקיט מהאי גיסא ויהיב בגיסא אחרא, ועל דא (קהלת א ז) כל הנחלים הולכים אל הים והים איננו מלא, אמאי איננו מלא, בגין דנקיט ויהיב אעיל ואפיק.

רבי אלעזר שאיל שאלתא לרבי שמעון, אמר הואיל וקב"ה גלי קמיה דבני נשא ימותון, אמאי נחית נשמתין לעלמא, ואמאי אצטריך ליה. אמר ליה שאילתא דא קמייהו דרבנן שאילו כמה וכמה ואוקמוה, אבל קב"ה יהיב נשמתין דנחתין להאי עלמא לאשתמודעא יקריה, ונקיט לון לבתר, אי הכי אמאי נחתו. אלא רזא דא הכי הוא, פתח ואמר (משלי ה טו) שתה מים מבורך ונוזלים מתוך בארך, הא אוקימנא בור אתר דלא נביע מגרמיה, ואימתי נבעין הני מיא, בשעתא דאשתלים נשמתא בהאי עלמא, כד סלקא להההוא אתר דאתקשר ביה, כדין הוא שלים מכל סטרין, מתתא ומעילא (ס"א ומכל סטרין). וכד נשמתא סלקא, כדין אתער תיאובתא דנוקבא לגבי דכורא, וכדין נבעין מיא מתתא לעילא, ובור אתעביד באר מיין נביעאן, וכדין אתחברותא (נ"א ויסודא) ויחודא ותיאובתא ורעוא אשתכח, (לה) דהא בנשמתא דצדיקא אשתלים ההוא אתר, ואתער חביבותא ורעותא לעילא ואתחבר כחד.

ראובן בכרי אתה, הכי הוא ודאי טפה קדמאה דיעקב הוה, ורעותיה באתר אחרא הוה כמה דאתמר, תא חזי ראובן וכלהו שבטין תריסר כלהו אתאחדן בשכינתא, וכד חמא יעקב לשכינתא על גביה, קרא לבנוי תריסר לאתחברא בה.

ותא חזי ערסא שלימתא לא אשתכח מן יומא דאתברי עלמא, כההיא שעתא דבעא

דף רלה עמוד ב

יעקב לאסתלקא מעלמא, אברהם מימיניה יצחק משמאליה, יעקב הוה שכיב בינייהו, שכינתא קמיה, כיון דחמא יעקב כך, קרא לבנוי ואחיד לון סחרניה דשכינתא, וסדר לון בסדורא שלים, מנא לן סדר לון סחרניה דשכינתא, דכתיב האספו, וכדין אשתכח תמן שלימו דכלא, וכמה רתיכין עלאין סחרנייהו.

פתחי ואמרי (דה"א כט יא) **לך יהו"ה הגדולה והגבורה וגו'**, כדין אתכניש שמשא לגביה דסיהרא, ואתקריב מזרח במערב, הדא הוא דכתיב ויאסוף רגליו אל המטה, ואתנהיר סיהרא ואשתכח בשלימו, וכדין ודאי תנינן יעקב אבינו לא מית, כיון דחמא יעקב (ס"א סדורא) סטרא שלים מה דלא אשתכח הכי לבר נש אחרא, חדי ושבח ליה לקב"ה, ופתח ובריך לבנוי כל חד וחד כדקא יאות ליה.

רבי יוסי ורבי ייסא הוו אזלי בארחא, אמר רבי ייסא, הא ודאי תנינן כל בנוי דיעקב אתתקנו בסדורא שלים, ואתברכו כל חד וחד כדקא יאות ליה, מאי קא נימא בהאי קרא דכתיב מאשר שמנה לחמו וגו', אמר ליה לא ידענא, בגין דלא שמענא ביה מבוצינא קדישא, אלא אנת ואנא ניזיל לגבי בוצינא קדישא, אזלו, כד מטו לגביה דרבי שמעון, אמרו מלה ושאילו שאילתא, אמר לון ודאי רזא דחכמתא הוא.

פתח ואמר (שופטים ה יז) **אשר ישב לחוף ימים ועל מפרציו ישכון** -- אמאי יתיב תמן? אלא מאן דיתיב בשפתא דימא אשתמש בתפנוקי עלמא. (והכא אשר דא פתחא עלאה דצדק, כד אתברכא לארקא ברכאן בעלמא, (ס"א, והכא סמך להאי קרא מאשר לפתחא עלאה דמתמן אתרקו ברכאן לעלמא)**, והאי פתחא אשתמודע תדיר** לברכאן דעלמא, ואקרי אשר, ודא הוא עמודא מאינון דקאים עלמא עלייהו, וההוא אתר דאקרי לחם עוני מההוא אתר אתקן, (ההוא) הדא הוא דכתיב מאשר שמנה לחמו, מה דהוה לחמא דמסכנא אתהדר לחם (עונג) פנג (שמנה), בגין דאריך וארמי ביה ברכאן ותפנוקין. וסופא דקרא אוכח, והוא יתן מעדני מלך, מאן מלך דא כנסת ישראל, דמנה אתזן בתפנוקי עלמא, ודא יהיב להאי מלך כל ברכאן כל חידו וכל טיבו, הוא יהיב ומנה נפקי, אמרו אי לא אתינא לעלמא אלא למנדע דא טב לן.

ראובן בוכרא דיעקב הוה, אמר רבי חייא, ליה הוה אתחזי כלא, ואתעבר מינה כלא, ואתיהיב מלכו ליהודה, בכירותא ליוסף, כהונתא ללוי, הדא הוא דכתיב פחז כמים אל תותר, לא תשתאר בהו. ומה דאמר כחי וראשית אוני, הכא ברכיה ופקדיה לקב״ה, לרחימא דמלכא (דבעא מן מלכא למעבד ביה טיבו), (נ״א דהוה ליה ברא, והוי בעי דמלכא יעביד ליה טיבו), יומא חד אעבר בריה בשוקא, אמר למלכא דא הוא ברי ודאי רחימא דנפשאי, שמע מלכא וידע דהא שאיל על בריה, כך יעקב אמר ראובן בכורי אתה כחי וגו׳, הכא פקדיה למלכא.

פחז כמים אל תותר -- הכא אמר מה דאערע ליה, דלא אשתאר (ליה) בארעא ושדי ליה לבר מארעא, לקבל דא חד ממנא (תחומא) מסטרא דמשכנא דלעילא, די ממנא תחות ידא דמיכאל, ואמרי לה תחות ידא דגבריאל, ומיכאל הוא רישא בכל אתר מסטרא דחסד, וגבריאל מסטרא דשמאלא דגבורה, (הושע יב א) ויהודה עוד רד עם אל, סטר גבורה בי דינא אקרי, וסמיך ליה ראובן, אף על גב דמלכו הוה אמר רבי שמעון, זמינין אינון בני ראובן לאגחא תרין קרבין בגו ארעא, תא חזי כתיב כחי בגלותא דמצרים, וראשית אוני דאינון הוו קדמאין לגבי אחוהון לקרבא, יתר שאת לגלותא דאשור, דמתמן גלו בני גד ובני ראובן קדמאי מכלהו, וסבלו כמה בישין וכמה ענויין סבלו, ולא תבו עד כען. ויתר עז לזמנא דמלכא משיחא יתער בעלמא, אינון יפקון ויגחון קרבין בעלמא, וינצחון ויתקפון על עממיא, ובני עלמא ידחלון מנייהו וירתתון קמייהו,

דף רלו עמוד א

ויחשיבו לאתגברא במלכותא, ולא ישתארון ביה, הדא הוא דכתיב פחז כמים אל תותר.

מאי טעמא לא ישתארון ביה, ואפילו בסטרא חד דעלמא? בגין כי עלית משכבי אביך, דזמינין לאעלא ולאגחא קרבין בגו ארעא קדישא, משכבי אביך דייקא זו ירושלם. תא חזי בארבע סטרי עלמא אתבדרו בני ראובן בגלותא, לקבליהון דכל ישראל דאתגלו בגלותא ארבע זמנין בארבע סטרי עלמא, הדא הוא דכתיב, כחי חד, וראשית אוני תרי, יתר שאת תלת, ויתר עז ארבע, כגוונא דא זמינין אינון לאגחא קרבא בארבע סטרי עלמא, ולמשלט בקרבייהו על כלא, וינצחון עממין סגיאין וישלטון עלייהו:

פחז כמים אל תותר כי עלית משכבי אביך -- הכא אתרמיז על הרהורא קדמאה דהוה ליה ליעקב בהאי טפה קדמאה ברחל, דאלמלא הרהורא דההיא טפה הוה באתרה, אשתאר ראובן בכלא, אבל פחז כמים אל תותר, כי עלית משכבי אביך עלית בהרהורא אחרא, אז חללת וגו׳. דבר אחר: **פחז כמים אל תותר**, דהא כד יגחון קרבא בני ראובן בעלמא וינצחון עממין סגיאין, לא ישתארון במלכותא, מאי טעמא, כי עלית משכבי, דזמינין לאגחא קרבא בארעא קדישא, דייקא דכתיב כי עלית משכבי אביך (ס״א דא ירושלים, משכבי) משכב מבעי ליה, אלא אביך דא ישראל סבא, משכבי אביך ולא משכב, בגין דהא בתרי זמני אתבני ירושלם, ותליתאה לזמנא דמלכא משיחא, ועל דא משכבי אביך. והכא אתגלייא ברכה, ומאי דהוה בההוא זמנא, ומאי דהוה כד עאלו ישראל לארעא, ומה דיהא בזמנא דמלכא משיחא בעובדא דראובן:

שמעון ולוי אחים -- אמר רבי יצחק, הכא אחיד לון בסטרא שמאלא דשכינתא, דחמא עובדין דדינא קשיא דלא יכיל עלמא למסבל, אמר רבי יוסי, ברכתא דלהון אן היא, אמר רבי יצחק, שמעון לא אתחזי להאי, דחמא ליה כמה עובדין בישין, ולוי דאתי מסטרא דדינא קשיא, וברכתא לא תליא ביה, ואפילו כד אתא משה לא תלי ברכתיה ביה, דכתיב (דברים לג יא) ברך יהו״ה חילו ופועל ידיו תרצה, בקב״ה תלייא.

תא חזי, כתיב (תהלים קד כה) **זה הים גדול ורחב ידים שם רמש ואין מספר חיות קטנות עם גדולות**. ״זה הים גדול״-- דא שכינתא דקיימא עליה דיעקב כד בעא לאסתלקא מעלמא, ״ורחב ידים״, דהא כל עלמא אתמלי ואשתלים ואתצמצם תמן, ״שם רמש ואין מספר״, דכמה מלאכי עלאי וקדישי אשתכחו תמן, ״חיות קטנות עם גדולות״, אלין אינון י״ב שבטין בנוי דיעקב דאשתכחו בהון בשלימו. חד אילה וחד זאב, וחד ארי וחד טלה, אמר רבי יצחק, אריה חד וטלה חד, חד זאב וחד גדי, וכן כלהו, לאשתכחא חיות קטנות עם גדולות.

רבי יהודה אמר כלהו שפיר, אבל יהודה אריה שמעון שור, והא אוקמוה חברייא דהוו משגיחין דא לקבל דא, דא מימינא ודא משמאלא, לתורא דעובדוי בישין, אמרו נצייר אקונין דאריה בקופטיה ויסתכל בדא וידחל מניה, כך שמעון שור יהודה אריה. שמעון לא זכה לברכאן, אלא טפל ליה משה ביהודה, כתיב הכא (דברים לג ז) שמע יהו״ה קול יהודה, וכתיב התם (בראשית כט לג) כי שמע יהו״ה כי שנואה אנכי.

אמר רבי יהודה, שמעון ולוי אבוהון סליק לון למשה, אמר ליה רבי יוסי, מאי טעמא אבוהון סליק לון למשה, אמר ליה אף אנן נסליק ליה לבוצינא קדישא עלאה, אתו שאלו ליה לרבי שמעון, אמר כמה חביבין מלין, אטפח בידוי ובכה, אמר מאן יגלי לך מהימנא קדישא, אסתלקת בחייך על בני נשא, אסתלקת במותך ואסתים דיוקנך, מפתחן דמארך אתמסרו בידך תדיר. תא חזי יעקב הוה ליה ארבע נשין, ואוליד בנין מכלהו,

דף רלו עמוד ב

ואסתליק (נ״א ואשתלים) בנשוי, כד בעא יעקב לאסתלקא, שכינתא קיימי עלוי, בעא לברוכי לאלין, ולא יכיל מקמי שכינתא, דדחיל, אמר היך אעביד, דהא תרווייהו מסטרא דדינא קשיא קא אתיין, אי אתקיף בשכינתא לא יכילנא, דהא ארבע נשין הוו לי ואשתלימנא בהון, אלא אסלק לון למארי דביתא, דהא (ביה) ביתא ברעותיה קיימא, ומה דבעי יעביד, כך יעקב אמר, חולקין דנשין ובנין הא נסבית בהאי עלמא ואשתלימנא, היך אתקיף במטרוניתא יתיר, אלא אסלק מלין למארי מטרוניתא, והוא יעביד מה דבעי, ולא ידחל.

תא חזי, מה כתיב (דברים לג א) **וזאת הברכה אשר ברך משה איש האלהי״ם**-- מאריה דביתא מאריה דמטרוניתא, כמה דכתיב (במדבר ל יד) אישה יקימנו ואישה יפרנו, דהא (שם ז א) כלת משה כתיב, ועל דא משה בריך מאן דבעא ולא דחיל כדאוקימנא, ובגין כך אמר יעקב, הא חמינן דבני אלין בסטרא דדינא קשיא, (ליתיה) ייתי מאריה דביתא ויברך לון. משה ודאי איש האלהי״ם הוה, ורעותיה עביד בביתיה, כמה דאת אמר אישה יקימנו, הדא הוא דכתיב (שם י לה) ויאמר משה קומה יהו״ה, ואישה יפרנו, הדא הוא דכתיב (שם לו) ובנחה יאמר שובה יהו״ה, ודאי רעותיה עביד מאריה דביתא, ולית דימחי בידיה, כבר נש דגזר על אנתתיה ועבדא רעותיה, ועל דא יעקב אף על גב דהוה אחיד באילנא דחיי, לא הוה מארי דביתא, אלא לתתא, משה הוה לעילא, בגין כך סליק לון למאריה דביתא:

בסודם אל תבא נפשי וגו׳. רבי אבא פתח ואמר, (תהלים כה יד) **סוד יהו״ה ליראיו וגו׳** -- ״סוד יהו״ה ליראיו״, רזא עלאה דאורייתא לא יהיב קב״ה אלא לאינון דחלי חטאה, ומאן דאינון דחלי חטאה אתגלי לון רזא עלאה דאורייתא, ומאן איהו רזא עלאה דאורייתא, הוי אימא דא את קיימא קדישא, דאקרי סוד יהו״ה ברית קודש. שמעון ולוי אטרחו גרמייהו על האי סוד באנשי שכם, דיגזרון גרמייהו ויקבלון עליהון האי סוד, וקרא אסהיד במרמה, תו בעובדא דזמרי בן סלוא, דפסל האי סוד, ויעקב אמר בסודם אל תבא נפשי, מאי נפשי, דא נפשא דעאלת ואתאחדת בברית עלאה לעילא, ואקרי נפש צרורה דחיי, בקהלם אל תחד כבודי הא אוקמוה, כמה דאת אמר, (במדבר טז יט) ויקהל עליהם קרח, אל תחד כבודי, דא כבוד ישראל סתם, ועל דא לא בריך לון אבוהון בגין דסליק לון למשה.

רבי חייא אמר, מהני קראי (חסר), (בגיני כך), (ס״א משמע) דלא אתאחיד דא בדא, ואצטריך הכי, ועל דא אית ביה כלא, ולית לך דרא בעלמא דלא נחתא דינא דלהון לקטרגא בעלמא, ואסגיאו מהדרי על פתחייהו דבני נשא, הא לך כלא, (ס״א הא לקבל הא):

יהודה אתה יודוך אחיך ידך בערף אויביך וגו׳. רבי יוסי פתח, (תהלים קד יט) **עשה ירח למועדים וגו׳** -- ״עשה ירח״ בגין לקדשא ביה ריש ירחין וריש שתין, ולעלמין סיהרא לא נהיר אלא משמשא, וכד שמשא שליט סיהרא לא שלטא, כד אתכניש שמשא כדין סיהרא שלטא, ולית חושבן לסיהרא אלא כד אתכניש שמשא, ותרווייהו עבד קב״ה לאנהרא, הדא הוא דכתיב (בראשית א יז) ויתן אותם אלהי״ם ברקיע השמים להאיר על הארץ וגו׳. **והיו לאותות**-- אלין שבתות, דכתיב (שמות לא יג) כי אות היא, **ולמועדים**-- אינון יומין טבין, **ולימים**-- אלין רישי ירחין, **ולשנים**-- אלין רישי שנין, דלהוון אומות העולם עבדין חושבן לשמשא, וישראל לסיהרא.

ואזלא הא, כי הא דאמר רבי אלעזר, כתיב (ישעיה ט ב) הרבית הגוי לו הגדלת השמחה, הרבית הגוי אלין ישראל, דכתיב בהו (דברים ד ז) כי מי גוי גדול, וכתיב (דה״א יז כא) גוי אחד בארץ לו בגיניה הגדלת השמחה דא סיהרא דאתרביאת בנהורא בגיניהון דישראל. אומות העולם לשמשא וישראל לסיהרא, הי מנייהו עדיף, ודאי סיהרא

דף רלז עמוד א

לעילא, ושמשא דאומות העולם תחות האי סיהרא הוא, וההוא שמשא מהאי (ס״א סיטרא) סיהרא נהיר, חמי מה בין ישראל להו, ישראל אחידו בסיהרא, ואשתלשלו בשמשא עלאה, ואתאחדו באתר (ביה) (ס״א דנהיר לשמשא) דנהירא משמשא עלאה, ומתדבקן ביה, דכתיב (דברים ד ד) ואתם הדבקים ביהו״ה אלהיכ״ם חיים כלכם היום.

יהודה אתה וגו׳ -- רבי שמעון אמר, מלכו ליהודה אתקיים, והיינו דאמרינן מאי דכתיב (בראשית כט לה) הפעם אודה את יהו״ה, בגין דאיהו רביעאה, אודה את יהו״ה בגין דאיהו רגלא רביעאה לכרסיא, יה״ו דא רשימא דשמא עלאה, ובמה אשתלים בה״א (ס״א בדל״ת), והיינו ה״א בתראה דשמא קדישא, שמא קדישא שלים באתווי, וקשר דאחיד לון, על דא יודוך אחיך, דמלכו לך אתחזיא לאתקיימא. ודאי (הושע יב א) ויהודה עוד רד עם אל, ועם קדושים נאמן, מאן קדושים, אלין קדושים עליונין, דכלהו אודן לגביה, ושויוה נאמן, בגין כך הוא קדמאה בכלא, הוא מלכא על כלא.

רבי שמעון פתח ואמר, (תהלים מה יד) **כל כבודה בת מלך פנימה** -- ״כל כבודה״ דא כנסת ישראל, כבודה בגין דאיהו כבוד, דא על דא, דא דכר ודא נוקבא, (ס״א דא נוקבא), ואתקרי כבודה בת מלך, היינו בת שבע, בת קול, דאיהו קול גדול, והאי מלך עלאה הוא פנימה, בגין דאית מלך דלאו איהו לגו כוותיה. והאי כבודה בת מלך ממשבצות זהב לבושה, בגין דאתלבשת ואתאחדת בגבורתא עלאה, והאי אוף נמי מלך אקרי, ובגינה קיימא ארעא, אימתי, בשעתא דאתאחדת במשפט, כמה דאת אמר (משלי כט ד) מלך במשפט יעמיד ארץ, ודא קרינן מלכו דשמיא, ויהודה אתאחיד בה, וירית מלכותא דבארעא.

רבי (אבא) יהודה ורבי יצחק הוו קאזלי באורחא, אמר רבי יצחק נפתח במלי דאורייתא וניזיל, פתח רבי יצחק ואמר, (בראשית ג כד) ויגרש את האדם וישכן מקדם לג״ע וגו׳, האי קרא אוקמוה חברייא, אבל ויגרש, כבר נש דגריש לאנתתיה, את האדם דייקא, תא חזי רזא דמלה, אדם במה דחטא אתפס, וגרים מותא ליה ולכל עלמא, וגרים להוא אילנא דחטא ביה תירוכין, לאתרכא ביה, ולאתתרכא בבנוי לעלמין, הדא הוא דכתיב ויגרש את האדם, את דייקא, כמה דכתיב (ישעיה ו א) וארא את יהו״ה, אוף הכי את האדם. וישכן מקדם לג״ע וגו׳, האי לתתא, וכמה דאית כרובים לעילא, אית כרובים לתתא, והאי אילנא אשרי עלייהו. ואת להט החרב המתהפכת, אינון טפסי דשלהובי דאשא, מההוא חרבא דמתלהטא, המתהפכת, דא האי חרבא דינקא בתרין סטרין, ואתהפכא מסטרא דא לסטרא אחרא. דבר אחר: ״המתהפכת״-- דא להט, אינון טפסי דשלהובא (ס״א דמלכותא), דקאמרן דמתהפכן לזמנין גוברין ולזמנין נשין, ומתהפכן מדוכתייהו לכלא, וכל דא **לשמור את דרך עץ החיים**. מאן דרך? כמה דאת אמר (שם מג טז) **הנותן בים דרך**.

אמר רבי יהודה שפיר, והכי הוא ודאי, דגרים אדם להוא אילנא דחטא ביה לאתרכא, ואפילו שאר בני עלמא נמי, כמה דאת אמר (שם נ א) ובפשעיכם שלחה אמכם, אבל שפיר קאמרת, דהא מדוכתיה משמע, דכתיב ויגרש את האדם, בגין דדא שלימו דאדם הוא. ומההוא יומא אתפגים סיהרא, עד דאתא נח ועאל בתיבותא, אתו חייביא ואתפגים, עד דאתא אברהם (ואתקיימו), וקיימא בשלימו דיעקב ובנוי, ואתא יהודה ואחיד ביה, ואתקף במלכותא, ואחסין ליה אחסנת עלמין הוא וכל בנוי בתרוי, הדא הוא דכתיב יהודה אתה יודוך אחיך (ס״א בגין דדיליה מלכותא עלייהו, כמה דאת אמר (דה״א ה ב) כי יהודה גבר באחיו, יודוך אחיך) ודאי, בשעתא דקיימו ישראל על ימא, דכלהו אודו ליה, ונחתו אבתריה בימא.

ידך בערף אויבך-- כמה דאת אמר (שופטים א ב) **יהודה יעלה בתחלה**.

ישתחוו לך בני אביך -- כללא דכל אינון שאר שבטין, בגין דא בני אביך ולא בני אמך, בני אביך הא כלהו שאר שבטין, דאף על גב דאתפליג לתרין מלכוון, כד הוו סלקין לירושלם, הוו סגדין וכרעין למלכא דבירושלם, בגין דמלכותא דירושלם

דף רלז עמוד ב

ממלכותא קדישא (שלטא) מניה הוה.

ישתחוו לך, ולא כתיב ״וישתחוו״, דאי כתיב ״וישתחוו״ לאוספא לשאר עמין. ״וישתחוו״ לא כתיב אלא בזמנא דייתי מלכא משיחא, דכתיב (ישעיה מט י) **שרים וישתחוו**. השתא דאמר ״ישתחוו״ - לאחזאה דישראל כלהו בלחודייהו כלהו יפלחון לרישא דגולה לראש דבבל, ולא שאר עמין:

גור אריה יהודה -- בקדמיתא גור, ולבתר אריה, ורזא דמלה, בקדמיתא נער, ולבתר איש (שמות טו ג) יהו״ה איש מלחמה, מטרף בני עלית, מאי מטרף, לאכללא מלאך המות דאיהו קיימא על טרף לשיצאה בני עלמא ולא משזיב, כמה דאת אמר (מיכה ה ז) וטרף ואין מציל, (ומהו) ומההוא טרף אסתלקת שכינתא.

כרע - בגלותא דבבל, **רבץ** - בגלותא דאדום, **כאריה** - דאיהו תקיפא, **וכלביא** - דאיהו תקיפא יתיר. כך ישראל תקיפין אינון, דבני עלמא עובדי ע״ז מפתין ודחקין לון, ואינון קיימין בדתיהון ובנימוסיהון כאריה וכלביא. כך שכינתא, דאף על גב דכתיב (עמוס ה ב) נפלה ולא תוסיף קום בתולת ישראל, היא תקיפא כאריה וכלביא בהאי נפילה, מה אריה ולביא לא נפלין אלא בגין למטרף טרפא ולשלטאה, דהא מרחיק ארח טרפיה, ומשעתא דארח נפל ולא קם עד דדליג על טרפיה ואכיל לה, כך שכינתא לא נפלה אלא כאריה וכלביא, בגין לנקמא מעמין עובדי ע״ז ולדלגא עלייהו, כמה דאת אמר (ישעיה סג א) צועה ברוב כחו.

מי יקימנו -- הוא לא יקום לנקמא מנייהו נוקמא זעירא, אלא מי יקימנו, מי, כמה דאת אמר (איכה ב יג) מי ירפא לך, והוא איהו עלמא עלאה, דביה שלטנותא לאתקפא לכלא, וכתיב (איוב לח כט) **מבטן מי יצא הקרח** ואוקמוה:

לא יסור שבט מיהודה וגו׳ -- אוקמוה חבריא, אבל עד כי יבא שיל״ה בה״א, בגין דשאר בו׳, לאחזאה הכא רזא (הכא) דשמא קדישא י״ה, באתר אחרא שילו בלא ה׳, באתר אחרא שלה בלא י׳, והכא שיל״ה ביו״ד ה״א, רזא דשמא קדישא עלאה, דשכינתא תקום בשמא (ס״א דא) די״ה ואיהו רזא די׳ (ס״א מ״י) כדקאמרינן:

[מה שחסר כאן תמצא בהשמטות סימן כא]

אסרי לגפן עירה ולשורקה בני אתונו וגו׳. רבי חייא פתח, (תהלים קכא ח) **יהו״ה ישמרך מכל רע ישמור את נפשך** -- כיון דאמר ״יהו״ה ישמרך מכל רע״, אמאי ״ישמור את נפשך״? אלא יהו״ה ישמרך מכל רע בהאי עלמא, ישמור את נפשך בההוא עלמא, שמירה דהאי עלמא הוא, למהוי נטיר בר נש מכמה זינין בישין מקטרגין דאזלין לקטרגא בני נשא בעלמא ולאתדבקא בהו. בההוא עלמא מאי הוא, כמה דאמרן כד נפיק בר נש מהאי עלמא, אי איהו זכי נשמתא דיליה סלקא ואתעטרת באתריה, ואי לא, כמה חבילין טריקין אזדמנן לאנגדא ליה לגיהנם, ולאמסרא ליה בידא דדומה, דאתמסרא לממנא על גיהנם, ותליסר אלף רבוא ממנן עמיה, וכלהו אזדמנן על נפשייהו דחייביא.

תא חזי, שבעה מדורין אית ביה בגיהנם, ושבעה פתחין, ונשמתא דחייביא עאלת, וכמה טריקין טהירין נטורי תרעי, ועלייהו חד ממנא בכל תרעא ותרעא, ונשמתהון דחייביא אתמסרון לאינון ממנן על ידא דדומה, כיון דאתמסרן בידייהו, סתמין תרעין דאשא דמלהטא, דהא תרעין בתר תרעין הוו, תרעין כלהו פתיחין וסתימין אינון, דלבר פתיחין, דלגו סתימין. ובכל שבת ושבת כלהו פתיחין, ונפקין חייביא עד אינון פתחין דלבר, ופגעין נשמתין אחרנין דמתעכבין בפתחין דלבר, כד נפק שבתא כרוזא קרי בכל פתחא ופתחא ואמר, (שם ט יח) ישובו רשעים לשאולה וגו׳.

תא חזי, נשמתין דצדיקייא, קב״ה נטיר לון דלא יתמסרון בידא דדומה דהוא ממנא, הדא הוא דכתיב ישמר צאתך ובאך, וכתיב ישמור את נפשך:

דף רלח עמוד א

אסרי לגפן עירה -- מאי ״גפן״? דא כנסת ישראל, כמה דאת אמר (תהלים פ ט) גפן ממצרים תסיע, וכתיב (שם קכח ג) אשתך כגפן פוריה, אשתך כהאי גפן קדישא.

אמר רבי יוסי, האי גפן דמברכינן ביה בורא פרי הגפן, בורא, היינו דכתיב עץ עושה פרי, פרי הגפן, דא עץ פרי, עושה פרי דכר, עץ פרי דא נוקבא, בגיני כך בורא פרי הגפן, דא דכר ונוקבא כחדא, (ס״א נשמתהון דצדיקיא אינון פרי הגפן כדאמרן, בורא פרי הגפן).

אסרי לגפן עירה-- דא מלכא משיחא, דזמין לשלטאה על כל חילי עממיא, חילין די ממנן על עמין עעכו״ם, ואינון תוקפא דלהון לאתתקפא, וזמין מלכא משיחא לאתגברא עלייהו, בגין דהאי גפן שליט על כל אלין כתרין תתאין, דשלטי בהו עממיא עעכו״ם, האי נצח לעילא, ישראל דאינון שרקה ישיצון וינצחון חילין אחרנין לתתא, ועל כלהו יתגבר מלכא משיחא, הדא הוא דכתיב (זכריה ט ט) עני ורוכב על חמור ועל עיר, עיר וחמור, תרין כתרין אינון דשלטי בהו עממיא עעכו״ם, ואינון מסטר שמאלא סטרא דמסאבא. ומה דאמר עני, וכי מלכא משיחא עני אקרי, אלא הכי אמר רבי שמעון, בגין דלית ליה מדיליה, וקרינן ליה מלך המשיח, דא הוא סיהרא קדישא לעילא, דלית לה נהורא אלא משמשא. מלכא משיחא דא ישלוט בשלטניה, יתייחד בדוכתיה, וכדין (שם) הנה מלכך יבא לך סתם, אי לתתא עני הוא, דהא בסטרא דסיהרא הוא, אי לעילא עני אספקלריא דלא נהרא, לחם עני. ועם כל דא רוכב על חמור ועל עיר, תוקפא דעמין עעכו״ם לאכפייא תחותיה, ויתתקף קב״ה בדוכתיה.

כבס ביין לבושו -- כמה דאת אמר (ישעיה סג א) **מי זה בא מאדום חמוץ בגדים מבצרה**, וכתיב **פורה דרכתי לבדי וגו׳**. **כבס ביין**-- דא סטר גבורה דינא קשיא, למהוי על עממיא עעכו״ם, ובדם ענבים סותה, דא אילנא לתתא בי דינא דאקרי ענבים, ויינא אתמסר (ס״א אסתמר) בדם ענבים, בגין לאתלבשא בתרווייהו, לתברא תחותיה כל שאר עמין עעכו״ם ומלכין דעלמא.

רבי יוסי פתח ואמר: **אסרי לגפן עירה** וכתיב (בראשית מ י) **ובגפן שלשה שריגים והיא כפורחת עלתה נצה**. תא חזי כמה אטימין אינון בני נשא, דלא ידעין ולא משגיחין ביקרא דמאריהון, ולא מסתכלי במלי דאורייתא, ולא ידעי ארחייהו במה יתפסון, דכתיב (משלי ד יט) דרך רשעים כאפלה לא ידעו במה יכשלו. בזמנא קדמאה הות נבואה שריא עלייהו דבני נשא, והוו ידעין ומסתכלי למנדע ביקרא עלאה, כיון דפסקא נבואה מנייהו הוו משתמשי בבת קול, השתא פסקא נבואה ופסקא בת קול, ולא משתמשי בני נשא אלא בחלמא, וחלמא דרגא תתאה הוא לבר, דהא תנינן חלמא אחד מששים לנבואה, מאי טעמא, בגין דאתייא מדרגא שתיתאה לתתא, והא אתמר.

תא חזי חלמא לכלא אתחזי, בגין דחלמא מסטר שמאלא אתייא, ונחית בכמה דרגין, ואתחזי חלמא אפילו לחייביא, ואפילו לעכו״ם, בגין דזמנין נקטין חלמא ושמעין הני זיני בישין, ומודעין לבני נשא, מנייהו דחייכן (בהו) בבני נשא ומודיעין לון מלין כדיבין, ולזמנין מלין דקשוט דשמעין, ולזמנין דאינון שלוחין לחייביא ומודעי לון מלין עלאין.

האי רשע מה כתיב ביה, חמא חלמא דקשוט, דכתיב **ובגפן שלשה שריגים**. מאי גפן? דא כנסת ישראל, דכתיב (תהלים פ טו) **הבט משמים וראה ופקוד גפן זאת**. ״משמים״ דהא מאתר דא אתרמי, כמה דאת אמר (איכה ב א) **השליך משמים ארץ**. ״ופקוד גפן זאת״-- גפן דהיא *זאת* ודאי. ״שלשה שריגים״- - כמה דאת אמר (בראשית כט ב) **שלשה עדרי צאן רובצים עליה**. ״והיא כפורחת״ דכתיב (מ״א ה י) **ותרב חכמת שלמה**, דאתנהיר סיהרא; ״עלתה נצה״-- דא ירושלם דלתתא. דבר אחר: ״עלתה נצה״-- לעילא, ההוא דרגא דקיימא עלה ויניק לה, כמה דאת אמר

דף רלח עמוד ב

(בראשית א יא) **אשר זרעו בו על הארץ**; ״הבשילו אשכלותיה ענבים״-- לנטרא בהו יין דמנטרא.

חמי כמה חמא ההוא רשע. מה כתיב (שם מ יא) **וכוס פרעה בידי ואקח את הענבים ואשחט אותם** -- הכא חמא ההוא כוס תרעלה יניקא דבי דינא, דנפיק מאינון ענבים, דאתייהיב לפרעה ושתי ליה, כמה דהוה בגיניהון דישראל, כיון דשמע יוסף דא חדי, וידע מלה דקשוט בהאי חלמא, בגיני כך פשר ליה חלמא לטב, על דבשר ליה ליוסף בהאי. תא חזי, **אסרי לגפן עירה** דאתכפיין תחות האי גפן כל אינון חילין תקיפין דעמין עע״ז כדאמרן, בגין האי גפן אתקשר ואתכפייא ההוא חילא דלהון ואתמר.

רבי שמעון אמר, אית גפן ואית גפן, אית גפן קדישא עלאה, ואית גפן דאקרי (דברים לב לב) גפן סדום, ואית (ירמיה ב כא) גפן נכריה, בת אל נכר, בגין כך כתיב גפן זאת, ההיא דאקרי (שם) כלה זרע אמת, שורק אלו ישראל דנפקי מהאי גפן, כד חבו ישראל ושבקו להאי גפן, מה כתיב כי מגפן סדום גפנם וגו׳, ובגין כך אית גפן ואית גפן.

רבי יהודה ורבי יצחק הוו אזלי בארחא, אמר רבי יהודה לרבי יצחק ניזיל בהאי חקל דהוא ארח מישר יתיר, אזלו, עד דהוו אזלי, אמר רבי יהודה, כתיב (משלי לא יא) **לא תירא לביתה משלג כי כל ביתה לבוש שנים** -- האי קרא רבי חזקיה חברנא אוקים ביה, דאמר דינא דחייבי דגיהנם תריסר ירחין, פלגא מנייהו בחמה, ופלגא מנייהו בתלגא, בשעתא דעאלין לנורא אינון אמרי דא הוא ודאי גיהנם, עאלין לתלגא אמרי דא חריפא דסיטא (דסיתוא) דקב״ה, שראן ואמרין וה, ולבתר אמרין וי, ודוד אמר (תהלים מ ג) ויעלני מבור שאון מטיט היון ויקם וגו׳, מאתר דאמרי וה ולבתר וי. והיכן משתלמי נפשייהו, בשלג, כמה דאת אמר (שם סח טו) בפרש שדי מלכים, בה תשלג בצלמון, יכול אף ישראל כן, תלמוד לומר לא תירא לביתה משלג, מאי טעמא, בגין דכל ביתה לבוש שנים, אל תקרי שנים אלא שנים, כגון מילה ופריעה, ציצית ותפילין, מזוזה ונר חנוכה כו׳.

תא חזי, ״לא תירא לביתה משלג״-- דא כנסת ישראל, דאיהי כל ביתה לבוש שנים כמה דאמרן, דכתיב חמוץ בגדים וגו׳, לבושא דדינא קשיא לאתפרעא מעמין עע״ז, וזמין קב״ה למלבש לבושא סומקא, וחרבא סומקא, ולאתפרעא מן סומקא, לבושא סומקא דכתיב (ישעיה סג א) חמוץ בגדים, וכתיב (שם ב) מדוע אדום ללבושך, סייפא סומקא דכתיב (שם לד ו) חרב ליהו״ה מלאה דם, ולאתפרעא מן סומקא, דכתיב (שם) כי זבח ליהו״ה בבצרה וגו׳. תו, כי כל ביתה לבוש שנים, דהא מסטרא דדינא קשיא קא אתייא, אמר רבי יצחק, ודאי הכי הוא, אלא כל ביתה לבוש שנים, מאי שנים, אלין שנים קדמוניות, בגין דאיהי אתכלילת מכלהו, וינקא מכל סטרין, כדכתיב (קהלת א ז) כל הנחלים הולכים אל הים.

עד דהוו אזלי פגעו ביה בההוא ינוקא, דהוה אזיל לקפוטקיא בקסטירא דחמרא, וחד סבא רכיב, אמר ההוא סבא להההוא ינוקא, ברי אימא לי קראיך, אמר ליה קראי לאו חד הוא, אלא חות לתתא או ארכב לקמך ואימא לך, אמר ליה לא בעינא, אנא סבא ואנת רביא, דאתקל גרמי בהדך, אמר ליה אי הכי אמאי שאלת קראי, אמר ליה בגין דניזיל באורחא, אמר תיפח רוחיה דההוא סבא, דהוא רכיב ולא ידע מלה, ואמר דלא יתקל בהדי, אתפרש מההוא סבא ואזיל ליה באורחא. כד מטו רבי יהודה ורבי יצחק קריב לגבייהו, שאילו ליה, וסח לון עובדא, אמר ליה רבי יהודה שפיר קא עבדת, זיל בהדן וניתיב הכא, ונשמע מלה מפומך, אמר לון לאי (ס״א רבא) אנא דלא

דף רלט עמוד א

אכילנא יומא דין, אפיקו נהמא ויהיבו ליה, אתרחיש לון ניסא ואשכחו חד נביעא דמיא דקיק תחות אילנא, שתי מנייהו ואינון שתו ויתיבו.

פתח ההוא ינוקא ואמר, (תהלים לז א) **לדוד אל תתחר במרעים אל תקנא בעושי עולה** -- ״לדוד״, אי שירתא לא קאמר, אי תפלה לא קאמר, אלא בכל אתר לדוד סתם רוח הקדש אמרו, אל תתחר במרעים, מאי אל תתחר במרעים, אל תתחבר מבעי ליה, אלא אל תעביד תחרות במרעים, בגין דלא ידעת יסודא דגרמך, ולא תיכול ליה, דילמא איהו אילנא דלא אתעקר לעלמין ותדחי קמיה. ואל תקנא בעושי עולה, דלא תשגח בעובדיהון, ולא תיתי לקנאה עלייהו, דכל מאן דחמי עובדיהון ולא קני לקב״ה, אעבר על תלת לאוין, דכתיב (שמות כ ג) לא יהיה לך אלהי״ם אחרים על פני, לא תעשה לך פסל וכל תמונה, לא תשתחוה להם ולא תעבדם, כי אנכי יהו״ה אלהי״ך אל קנא, בגין כך בעי ליה לבר נש לאתפרשא מנייהו, ולמסטי אורחיה מנייהו, על דא אתפרשנא וסטינא ארחאי, מכאן ולהלאה דאשכחנא לכו, אימא הני קראי קמיכון.

פתח ואמר, **ויקרא אל משה** -- הכא אל״ף זעירא אמאי? בגין דהאי קריאה לא הוה בשלימו, מאי טעמא, דהא לא הוה אלא במשכנא ובארעא אחרא, בגין דשלימו לא אשתכח אלא בארעא קדישא. תו הכא שכינתא, (ס״א ל״ג התם וגריס נוקבא), שלימו דדכר ונוקבא, (דה״א א א) אדם שת אנוש, אדם שלימו דכר ונוקבא, הכא נוקבא, תו סיפא דקרא, וידבר יהו״ה אליו מאהל מועד לאמר, בגין כך אל״ף זעירא. תו אל״ף זעירא, מתל למלכא דהוה יתיב בכורסיה, וכתרא דמלכותא עליה, אקרי מלך עלאה, כד נחית ואזל לבי עבדיה, מלך זוטא אקרי, כך קב״ה, כל זמנא דאיהו לעילא על כלא, מלך עלאה אקרי, כיון דנחית מדוריה לתתא, מלך איהו, אבל לאו עלאה כקדמיתא, בגין כך אל״ף זעירא.

ויקרא -- הכי תנינן, זמין ליה להיכליה, מאהל מועד, מאן אהל מועד, אהל דביה תליין מועד וחגא ושבתא למנני, כמה דאת אמר (בראשית א יד) והיו לאותות ולמועדים, ביה שריא חושבנא למנני, ומאן איהו סיהרא, כמה דאת אמר (ישעיה לג כ) אהל בל יצען בל יסע יתדותיו לנצח.

לאמר -- מאי לאמר? בגין לגלאה, (אבל כלא חד ושפיר הוא, בגין דשלימו ושפירו הוא אתר לגלאה) מה דהוה סתים לגו, ובכל אתר לאמר, כמה דאת אמר וידבר יהו״ה אל משה לאמר, דאתייהיב רשו לגלאה, אבל כלא חד הוא ושפיר הוא, בגין דהא אתמני לסיהרא ההיא מלה, מאתר דמשה קיימא.

וידבר יהו״ה לעילא, אל משה באמצעיתא, לאמר בתרייתא, אתר דאית רשו לגלאה.

תו **ויקרא אל משה** מה כתיב לעילא (שמות לט לג) ויביאו את המשכן אל משה וגו׳, אמאי אל משה, הכי אמרו בגין דמשה חמא ליה בטורא, וקב״ה אחמי ליה בחיזו דעינא, כמה דאת אמר (שם כז לח) כאשר הראה אותך בהר, וכתיב (במדבר ח ד) כמראה אשר הראה יהו״ה את משה וגו׳, וכתיב (שמות כה מ) וראה ועשה בתבניתם אשר אתה מראה בהר, השתא אייתיאו ליה, בגין דיחמי אי איהו כההוא משכנא דחמא. אבל אמאי ויביאו את המשכן אל משה, אלא למלכא דבעא למבני פלטרין למטרוניתא, פקיד לאומנין היכלא דא בדוך פלן והיכלא דא בדוך פלן, הכא אתר לערסא, והכא אתר לנייחא, כיון דעבידו לון אומנין, אחמיו למלכא. כך ויביאו את המשכן אל משה, מארי דביתא איש האלהי״ם, כיון דאשתכלל היכלא, מטרוניתא זמינת למלכא להיכלא, זמינת לבעלה עמה, בגין כך ויקרא אל משה, ובגין דמשה מאריה דביתא איהו, מה כתיב (שם לג ז) ומשה יקח את האהל ונטה לו מחוץ למחנה, משה דאיהו מארי דביתא

דף רלט עמוד ב

עביד הכי, מה דלית רשו לבר נש אחרא למעבד הכי, וידבר יהו״ה אליו, דרגא אחרא עלאה.

וכדין בשעתא דאזדמן משה למיעל, כדין פתח ואמר (ויקרא א ב) אדם כי יקריב מכם, מאי אדם הכא, אלא כד אתחברו שמשא וסיהרא כחדא פתח ואמר אדם, כדכתיב (חבקוק ג א) שמש ירח עמד זבולה, עמד ולא עמדו.

כי יקריב מכם -- הכא אתרמיז מאן דיעביד פולחנא דקרבנא שלים, דישתכח דכר ונוקבא, משמע דכתיב מכם, דישתכח בחיזו דלכון, קרבן ליהו״ה, דאקריב כלא לאתאחדא כחדא לעילא ותתא, מן הבהמה, לאחזאה אדם ובהמה כלא כחדא. **מן הבקר ומן הצאן** -- אלין רתיכין דאינון דכיין, דכיון דאמר מן הבהמה, יכול מכלא בין דכיין בין מסאבן, הדר ואמר מן הבקר ומן הצאן, תקריבו את קרבנכם, קרבני מבעי ליה, מאי קרבנכם, אלא בקדמיתא קרבן ליהו״ה, והשתא קרבנכם, קרבן ליהו״ה, אדם, קרבנכם, מן הבהמה מן הבקר ומן הצאן, לאחזאה יחודא מתתא לעילא, ומעילא לתתא, מתתא לעילא היינו קרבן ליהו״ה, מעילא לתתא היינו קרבנכם.

למלכא דאיהו יתיב בטורסקא עלאה לעילא לעילא, וכרסיא אתתקן על ההוא טורסקא, ומלכא עלאה על כלא, בר נש דקריב דורונא למלכא, בעא לסלקא מדרגא לדרגא, עד דסליק מתתא לעילא, לאתר דמלכא יתיב עלאה על כלא, וכדין ידעין דהא סלקין דורונא למלכא, וההוא דורונא דמלכא איהו, נחית דורונא מעילא לתתא, הא ידעין דההוא דורונא דמלכא נחית מעילא לרחימא דמלכא דאיהו לתתא. כך, בקדמיתא אדם סליק בדרגוי מתתא לעילא,

וכדין קרבן ליהו״ה, מן הבהמה מן הבקר, נחית בדרגוי מעילא לתתא, וכדין קרבנכם, בגיני כך כתיב (שיר ה ב) אכלתי יערי עם דבשי שתיתי ייני עם חלבי, היינו אדם, וקרבן ליהו״ה, אכלו רעים, היינו מן הבהמה מן הבקר ומן הצאן, וכדין תקריבו את קרבנכם.

אתו רבי יצחק ורבי יהודה ונשקוה על רישיה, אמרו בריך רחמנא דזכינא למשמע דא, ובריך רחמנא דלא אתאבידו מלין אלין בההוא סבא, קמו ואזלו, עד דהוו אזלי חמו חד גפן נטיע בחד גנא.

פתח ההוא ינוקא ואמר, **אסרי לגפן עירה ולשורקה בני אתונו** -- האי קרא רזא עלאה הוא, אסרי, אסר מבעי ליה, עירה, עיר מבעי ליה, אלא רזא הוא לדרדקי דאינון בבי רב, לאסתמרא מההוא גירא דעיר, ושמא קדישא אתכליל תמן י״ה. וכמה דהכא אתרמיז שמא קדישא, הכי נמי ולשרקה, שורק מבעי ליה, אתכליל תמן ו״ה, בני בן מבעי ליה, שורק, כדכתיב (ירמיה ב כא) ואנכי נטעתיך שורק, בן, כמה דאת אמר (זכריה ט ט) בן אתונות, אמאי שורקה, ואמאי בני, אלא כמה דאית שמא קדישא לאכפיא לעיר, הכי נמי אית שמא קדישא לאכפיא חילא אחרא דאיהי חמרא, דאלמלא דשמא קדישא אתרמיז הכא, הוו מטרטשי עלמא, י״ה בחילא דא (ס״א וי״ה) ו״ה בחילא דא, לאסתמרא עלמא מנייהו, ולאסתמרא בר נש דלא ישלטון ביה בעלמא.

אסרי לגפן -- מאי ״גפן״? דא כנסת ישראל, אמאי אתקריאת גפן, אלא מה גפן לא מקבלא עלה נטיעא אחרא, הכי נמי כנסת ישראל לא מקבלא עלה אלא לקב״ה, ובגין כנסת ישראל אתכפיין קמה כל חילין אחרנין, ולא יכלין לאבאשא ולשלטאה בעלמא, ועל דא אטיל קרא שמא קדישא ביניהו בהאי גיסא ובהאי גיסא, בני אתונו, דאתעקר בגין ההוא שורק, כמה דאת אמר ואנכי נטעתיך שורק וגו׳.

כבס ביין לבושו וגו׳ -- ״כבס״, ״כובס״ מבעי ליה? אלא כבס, מיומא דאתברי עלמא, ומאן איהו דא מלכא משיחא לתתא, ביין סטר שמאלא, ובדם ענבים סטר שמאלא לתתא, וזמין מלכא משיחא

דף רמ עמוד א

לשלטאה לעילא על כל חילין אחרנין דעמין עעכו״ם, ולתברא תוקפיהון מעילא ומתתא. דבר אחר: **כבס ביין לבושו** כגוונא דהאי חמרא אחזי חידו וכוליה דינא (לעמין עעכו״ם), הכי נמי מלכא משיחא יחזי חידו לישראל, וכוליה דינא לעמין עעכו״ם. כתיב (בראשית א ג) ורוח אלהי״ם מרחפת על פני המים, דא רוחא דמלכא משיחא, ומן יומא דאתברי עלמא אסחי לבושיה בחמרא עלאה.

חמי מה כתיב בתריה, **חכלילי עינים מיין ולבן שנים מחלב** -- דא חמרא עלאה דמרוי דאורייתא מניה שתי, ולבן שנים מחלב, דהא אורייתא יין וחלב, תורה שבכתב ותורה שבעל פה. כתיב (תהלים קד טו) ויין ישמח לבב אנוש, (ס״א אמאי, בגין דמאתר דחדוה קאתי, ומאן הוא, סופיה דקרא) להצהיל פנים משמן, ודאי מאתר דאתקרי שמן, תא חזי שירותא דחמרא חדוה הוא, אתר דכל חידו מניה נפקא, וסופיה דינא, מאי טעמא, בגין דסופא דיליה אתר כנישו דכלא דינא הוא, וביה אתדן עלמא, ועל דא שירותא חדוה וסופא דינא, בגיני כך להצהיל פנים משמן, מאתר דכל חדוה מניה נפקא. ולחם לבב אנוש יסעד, מאן לחם, אלא לחם עלמא סעיד (סמיך), ואי תימא דביה תלייא סעידו דעלמא בלחודוי, לאו הכי דהא ליליא בלא יומא לא אשתכח, ולא בעי לאפרשא לון, ומאן דאפריש לון יתפרש מחיין, והיינו דכתיב (דברים ח ג) למען הודיעך כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם, בגין דלא בעי לאתפרשא. ואי תימא דוד היך קאמר ולחם לבב אנוש יסעד, הואיל ולא תלייא ביה בלחודוי סעידו דעלמא, אלא דייקא דמלה, ו׳לחם, וא״ו איתוסף, כמו ויהו״ה, ועל דא כלא אשתכח כחדא.

תא חזי מאן דמברך על מזונא, לא יברך על פתורא ריקניא, ובעי נהמא לאשתכחא על פתורא, וכסא דחמרא בימינא, מאי טעמא, בגין לקשרא שמאלא בימינא, ונהמא דיתברך מנייהו, ולאתקשרא בהו, ולמהוי כלא חד קשורא, לברכא שמא קדישא כדקא יאות, דהא לחם אתקשר ביין, ויין בימינא, וכדין ברכאן שריין בעלמא, ופתורא אשתלים כדקא יאות.

אמר רבי יצחק, אלמלא לא אזדמן לן אורחא דא, אלא למשמע מלין אלין די לן, אמר רבי יהודה, יאות הוא להאי ינוקא דלא ינדע כל האי, ואנא מסתפינא עליה אי יתקיים בעלמא בגין האי, אמר רבי יצחק ולמה, אמר ליה בגין דהאי רביא יכיל לאסתכלא באתרא דלית רשו לבר נש לאסתכלא ביה, ומסתפינא עלוי דעד לא ימטי לפרקוי ישגח ויסתכל ויענשון ליה. שמע ההוא ינוקא, אמר לא מסתפינא מעונשא לעלמין, דהא בשעתא דאסתליק אבא מעלמא בריך לי וצלי עלי, וידענא דזכותא דאבא יגין עלי, אמרו ליה ומאן הוא אבוך, אמר (נ״א ליתא רב יהודה) בריה דרב המנונא סבא, נטלו ליה וארכבוהו על כתפייהו תלת מילין, קרו עליה (שופטים יד יד) מהאוכל יצא מאכל ומעז יצא מתוק וגו׳, אמר לון ההוא ינוקא, מלה אתא לידייכו פרישו לה, אמרו ליה, קב״ה זמין לן ארחא דחיי, אימא אנת.

פתח ואמר, **מהאוכל יצא מאכל ומעז יצא מתוק** -- האי קרא אסמכתא אית לן ביה, מהאוכל דא צדיק, דכתיב (משלי יג כה) צדיק אוכל לשובע נפשו, צדיק אוכל ודאי, ונטיל כלא, אמאי, לשובע נפשו, למיהב שבעא להההוא אתר דאקרי נפשו דדוד, יצא מאכל, דאלמלא ההוא צדיק לא יפוק מזונא לעלמין, ולא יכיל עלמא לקיימא (ביה), ומעז יצא מתוק, דא יצחק דבריך ליעקב, מטל השמים ומשמני הארץ. תו, אף על גב דכלא חד, אלמלא תוקפא דדינא קשיא, לא נפקא דבש, מאן דבש, דא תורה שבעל פה, דכתיב (תהלים יט יא) ומתוקים מדבש ונפת צופים, ומעז דא תורה שבכתב, דכתיב (שם כט יא) יהו״ה עז לעמו יתן, יצא מתוק דא תורה שבעל פה.

דף רמ עמוד ב

אזלו כחדא תלת יומין, עד דמטו לטורסא דקירא דאמיה, כיון דחמאת לון אתקינת ביתא, ויתבו תמן תלת יומין אחרנין, ברכוהו ואזלו, וסדרו מלין קמיה דרבי שמעון, אמר ודאי ירותת אורייתא אחסין, ואלמלא זכותא דאבהן יתענש מלעילא, אבל קב״ה לאינון דאזלין בתר אורייתא, אחסינו לה אינון ובנייהו לעלמין, הדא הוא דכתיב (ישעיה נט כא) ואני זאת בריתי אותם אמר יהו״ה רוחי אשר עליך וגו׳:

זבולון לחוף ימים ישכון והוא לחוף אניות וירכתו וגו׳. רבי אבא פתח, (תהלים מה ו) **חגור חרבך על ירך גבור הודך והדרך** - וכי דא הוד והדר למיזן זיינא ולאזדרזא בהאי, מאן דאשתדל באורייתא ואגח קרבא באורייתא וזריז גרמיה בה דא הוא שבחא (דמריה), דא הוא הוד והדר, ואת אמרת חגור חרבך, אלא ודאי עקרא דמלה, את קיימא קדישא יהב קב״ה ורשים ליה בבני נשא, בגין דינטרון ליה ולא יפגמון ליה בפגימו להאי רשימא דמלכא, ומאן דפגים ליה, הא קאים לקבליה (ויקרא כו כה) חרב נקמת נקם ברית, לנקמא נוקמא דברית קדישא דאתרשים ביה והוא פגים ליה. ומאן דבעי לנטרא האי אתר, יזדרז ויתקן גרמיה, וישוי לקבליה בשעתא דיצרא בישא יתקף עלוי, להאי חרב דקיימא על ירך, לאתפרעא ממאן דפגים האי אתר, וכדין חגור חרבך על ירך גבור, גבור איהו גבור אתקרי, ועל דא הודך והדרך.

דבר אחר: **חגור חרבך על ירך גבור** -- מאן דנפיק בארחא יתקן גרמיה בצלותא דמאריה, ויזדרז בהאי צדק חרב עלאה בצלותא ובעותין עד לא יפוק לארחא, כדכתיב (תהלים פה יד) צדק לפניו יהלך וישם לדרך פעמיו. תא חזי זבולון נפיק תדירא לשבילין וארחין, ואגח קרבין, ואזדרז בהאי חרב עלאה בצלותא ובעותין עד לא נפיק בארחא, וכדין נצח עמין ואתתקף עלייהו. ואי תימא יהודה הא אתתקן בהאי לאגחא קרבין, ותקוניה בהאי חרב, אמאי זבולון, אלא תא חזי, הני תריסר שבטין כלהו תקונא דמטרוניתא הוו.

תרין תקונין דנוקבי אמר שלמה בשיר השירים, חד לרעיא עלאה יובלא, וחד לכלה שנת השמיטה, חד תקונא לעילא וחד תקונא לתתא. עובדא דבראשית הכי הוא נמי בהני תרי אתרי, חד עובדא לעילא וחד עובדא לתתא, ועל דא פתיחא דאורייתא בב׳, עובדא דלתתא כגוונא דלעילא, דא עבד עלמא עלאה, ודא עבד עלמא תתאה, כגוונא דא תרין תקונין דנוקבי קאמר שלמה, חד לעילא וחד לתתא, חד לעילא בתקונא עלאה דשמא קדישא, חד לתתא בתקונא תתאה כגוונא דלעילא.

תא חזי, זכאה חולקיה דיעקב קדישא דזכה להאי, והא אתמר מיומא דאתברי עלמא לא אשתכח ערסא שלימתא כערסיה דיעקב, ובשעתא דבעא לאסתלקא מעלמא, כדין הוה שלים בכל סטרוי, אברהם מימיניה יצחק משמאליה הוא באמצעיתא, שכינתא קמיה, כיון דחמא יעקב האי, קרא לבנוי ואמר לון האספו, בגין דישתכח תקונא דלעילא ותתא.

תא חזי רזא דמלה, תרין תקונין אשתכחו תמן, חד עלאה וחד תתאה, למהוי כלא שלים כדקא יאות. תקונא עלאה תקונא סתים וגליא, דהא תקונא דיובלא איהו, ההוא דאמר שלמה בשיר השירים כדקאמרן, רישא סתים הוה דלא אתגלייא הכא, ולא יאות לאתגלייא, דרועין וגופא אתגליין, והא ידיעין, שוקין סתימו ולא אתגליין, מאי טעמא, בגין דנבואה לא שריא אלא בארעא קדישא, ותקונא דא סתים וגלייא. תקונא אחרא תתאה תקונא דכלה דקאמר שלמה בשיר השירים, האי תקונא דאתגלייא יתיר, ותקונא דא בתריסר שבטין

דף רמא עמוד א

דאינון תחותה, ותקונא דגופא דילה.

פתח רבי אבא ואמר, (מ״א ז כג) **ויעש את הים מוצק וגו׳** וכתיב (שם כה) **עומד על שני עשר בקר, שלשה פונים צפונה, ושלשה פונים ימה, ושלשה פונים נגבה וגו׳, והים עליהם מלמעלה וגו׳** וכתיב (שם מד) **ואת הבקר שנים עשר תחת הים וגו׳, עומד על שני עשר בקר** -- הכי הוא ודאי, דדא ים

מתקנא בי״ב בתרין עלמין, בתריסר לעילא רתיכין ממנן לעילא, בתריסר לתתא תריסר שבטין. כיון דחמא יעקב תקונא עלאה, וחמא שכינתא קאים לקבליה, בעא לאשלמא תקונהא, קרא לבנוהי תריסר, ואמר לון האספו, אתקינו גרמייכו לאשלמא מהימנותא.

תא חזי, תריסר שבטין בד׳ דגלין, בד׳ סטרין, דשלשה פונים צפונה, ושלשה פונים ימה, ושלשה פונים נגבה, ושלשה פונים מזרחה, והים עליהם, והכי הוא ודאי, תלת שבטין לכל סטר לד׳ רוחי עלמא, תלת שבטין לדרועא דימינא, ותלת שבטין לדרועא דשמאלא, ותלת שבטין לירכא ימינא, ותלת שבטין לירכא שמאלא, וגופא דשכינתא עלייהו, הדא הוא דכתיב והים עליהם.

מאי טעמא תלת שבטין לדרועא, ותלת שבטין לירכא, וכן לכלא, אלא רזא דמלה, תלת קשרין אינון בדרועא ימינא, ותלת בשמאלא, ותלת בירכא ימינא, ותלת קשרין בירכא שמאלא, אשתכחו תריסר קשרין לארבע סטרין, וגופא עלייהו, אשתכחו תליסר עם גופא, כגוונא דלעילא, מנא לן, דכתיב כל אלה שבטי ישראל שנים עשר, וזאת, בגין דבה אשתלים חושבנא, כמה דאתמר והים עליהם מלמעלה. שבעה עיני יהו״ה (זכריה ד י), אינון שבעה עיני העדה, שבעין סנהדרין, שערהא כמה דכתיב, (במדבר ב ט) כל הפקודים למחנה יהודה מאת אלף וגו׳, כל הפקודים למחנה ראובן, וכן לכלהו. ואי תימא במצרים בסליקו דיעקב מעלמא, דאשתכח שלימו בההיא שעתא, כולי האי אן הוא, ודאי שבעין נפשין הוו, וכל אינון דאולידו בשבע עשרה שנין דלית לון חושבנא, כמה דכתיב (שמות א ו) בני ישראל פרו וישרצו וירבו ויעצמו במאד מאד, וכתיב (תהלים מ יג) עצמו משערות ראשי, זכאה חולקיה דיעקב שלימא, דהוא אשתלים לעילא ותתא.

אמר רבי אלעזר, ודאי הכי הוא, אבל בתקונא עלאה דיובלא, היך אשתכח כולי האי, אמר ליה, אריא כיון דסדר רגלוי למיעאל בכרמא, מאן איהו דעייל בהדיה.

פתח רבי אלעזר ואמר, (איוב כג יג) **והוא באחד ומי ישיבנו ונפשו אותה ויעש** -- האי תקונא עלאה הוא כלא חד, לא הוי ביה פרודא כהאי תתאה, דהא כתיב (בראשית ב י) ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים, ואף על גב דאית ביה פרודא, כד יסתכלון מלי כלא סלקא לחד, אבל האי תקונא עלאה דיובלא קיימא על תריסר, כהאי תתאה. ואף על גב דאיהו חד, האי חד אשלים לכל סטר, בהאי סטר ובהאי סטר, אינון שית סטרין עלאין תריסר הוו, דכל חד אוזיף לחבריה ואתכליל מניה, ואשתכחו תריסר, וגופא וכלא קיימא על תריסר, מאן גופא, דא יעקב והא אתמר, אלא רישא וגופא בחד קיימי. תו תריסר, תלת קשרין דדרועא ימינא חס״ד חסדים, תלת קשרין דדרועא שמאלא גבור״ה גבורות, תלת קשרין בירכא ימינא נצ״ח נצחים, תלת קשרין בירכא שמאלא הו״ד והודות, הא תריסר, וגופא קיימא עלייהו, הא תליסר. תו, בתליסר מכילן אורייתא אתפרש, וכלא חד מעילא לתתא ביחודא, עד ההוא אתר דקיימא על פרודא. שבעה עינין עלאין, אלין דכתיב (זכריה ד י) עיני יהו״ה המה משוטטים, דכורין, דהא אתר דדכורא איהו הכא, (דה״ב טז ט) עיני יהו״ה משוטטות, בתקוני שכינתא לתתא, אתר דנוקבא (ז״ח ל״ג קיימא), שבעא עינין עילאין, לקביל הא דכתיב (דה״א כט יא) לך יהו״ה

דף רמא עמוד ב

הגדולה והגבורה וגו׳, האי אתר אשלים לכל סטר. תו שערא, כמה דכתיב (תהלים קו ב) מי ימלל גבורות יהו״ה, הדא הוא דכתיב (שם מ יג) עצמו משערות ראשי, וכתיב (איכה ג כב) חסדי יהו״ה כי לא תמנו וגו׳. ותקונין אלין אסתלקו (מאתר) לאתר אחרא, ואף על גב דהכא אתמר טפי, ואסתליק במתקלא עלאה ותתאה, ושלמה מלכא אמרן, ואצטריכנא לפרשדיא לון, זכאה חולקיהון דצדיקיא יתיר, דידעין ארחא דקב״ה, והכא כלא אתגלייא לידעי מדין.

אמר רבי יהודה, זבולן וישששכר תנאי עבדו, חד יתיב ולעי באורייתא, וחד נפיק ועביד פרקמטיא ותמיך לישששכר, דכתיב (משלי ג יח) ותומכיה מאושר, והוה פריש בימי למעבד פרקמטיא, וחולקיה הכי הוה, דהא ימא הוה אחסנתיה, ובגיני כך קרי ליה ירך, דדרכיה דירך לנפקא ולמיעל, הדא הוא דכתיב (דברים לג יח) שמח זבולון בצאתך וישששכר באהלך.

לחוף ימים ישכון -- באינון פרישי ימים למעבד פרקמטיא, לחוף ימים, אף על גב דחד ימא הוה ליה באחסנתיה, בתרין ימין שרייא, רבי יוסי אמר, כל שאר ימין הוו מהדרן קרפולין בימא דיליה, והוא לחוף אניות, אתר דכל ארבין משתכחין למעבד סחורתא.

וירכתו -- אמר רבי חזקיה, ירכתיה דיליה מטי על ספר צידון, ותחומא פריש להההוא אתר, ופרקמטיא דכל מארי סחורתא סחרין ותייבין בסחורתיהו להההוא אתר.

רבי אחא אמר, כתיב (ויקרא ב יג) **ולא תשבית מלח ברית אלהיך מעל מנחתך, על כל קרבנך תקריב מלח** -- וכי אמאי מלח? אלא בגין דאיהו ממרק ומבשם מרירא לאטעמא, ואי לאו הוי מלחא, לא יכיל עלמא למסבל מרירא, הדא הוא דכתיב (ישעיה כו ט) כי כאשר משפטיך לארץ, צדק למדו יושבי תבל, וכתיב (תהלים פט טו) צדק ומשפט מכון כסאך, ומלח איהו ברית דעלמא קיימא ביה, דכתיב (ירמיה לג כה) אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי, בגין כך אקרי ברית אלהיך, ואקרי ים המלח, וימא אקרי על שמיה.

רבי חייא אמר, כתיב (תהלים יא ז) **כי צדיק יהו"ה צדקות אהב**-- דא מלחא בימא (ס"א במייא), ומאן דפריש לון גרים לגרמיה מיתה, בגין כך כתיב לא תשבית מלח, דהא דא בלא דא לא אזלא. אמר רבי אחא, ים חד הוא, ואקרי ימים, אלא אתר אית בימא דאיהו מיין צלילן, ואתר דאית ביה מיין מתיקן, ואתר דאית ביה מיין מרירן, בגין כך ימים קרינן, ועל דא לחוף ימים. אמר רבי אבא, כל שבטא ושבטא, וכל חד וחד, קשרא חד מאינון קשרין דמתחברן בגופא.

רבי אבא הוה יתיב ליליא חד וקם למלעי באורייתא, עד דהוה יתיב אתא רבי יוסי ובטש אפתחא, אמר סיפטא בטופסרא קפטלאי שכיחי, יתבו ולעו באורייתא, אדהכי קם בריה דאושפיזא ויתיב קמייהו, אמר לון מאי דכתיב (יהושע ב יג) והחייתם את אבי ואת אמי וגו', וכתיב ונתתם לי אות אמת, מאי קא בעאת מנייהו, אמר רבי אבא יאות שאלת, אבל אי שמעת מידי אימא ברי.

אמר תו שאלתא, דהא אינון יהבו לה מה דלא בעאת מנייהו, דכתיב את תקות חוט השני הזה תקשרי בחלון וגו', אלא הכי אוליפנא, היא בעאת סימנא דחיי, דכתיב והחייתם את אבי וגו', ואמרה סימנא דחיי לא שרייא אלא באות אמת, ומאי איהו אות אמת, דא את ו', בגין דביה שריין חיין, הכי אוליפנא סימנא דמשה קא בעאת. ואינון אמאי יהבו לה תקות חוט השני, אלא אינון אמרי משה הא אסתלק מעלמא, דהא אתכניש שמשא, והא מטא זמנא דסיהרא למשלט, סימנא דסיהרא אית לן למיהב לך, ומאי איהו תקות חוט השני הזה, כמה דאת אמר (שיר ד ג) כחוט השני שפתותיך, סימנא דיהושע יהא גבך, בגין דשולטנותא דסיהרא השתא, קמו רבי אבא ורבי יוסי

דף רמב עמוד א

ונשקוהו, אמרו ודאי זמין אנת למהוי ריש מתיבתא או גברא רבא בישראל, ומנו רבי בון.

תו שאיל ואמר, בנוי דיעקב כלהו תריסר שבטין, אתסדרו לתתא כגוונא דלעילא, אמאי אקדים בברכאן זבולון ליששכר תדיר, והא ישששכר אשתדלותיה באורייתא, ואורייתא אקדים בכל אתר, אמאי אקדים ליה זבולון בברכאן, אבוי אקדים ליה, משה אקדים ליה.

אלא זבולן זכה על דאפיק פתא מפומיה ויהב לפומיה דיששכר, בגיני כך אקדים ליה בברכאן, מהכא אוליפנא, מאן דסעיד למריה דאורייתא, נטיל ברכאן מעילא ותתא, ולא עוד אלא דזכי לתרי פתורי, מה דלא זכי בר נש אחרא, זכי לעותרא דיתברך בהאי עלמא, וזכי למהוי ליה חולקא בעלמא דאתי, הדא הוא דכתיב זבולון לחוף ימים ישכון, והוא לחוף אניות, כיון דכתיב לחוף ימים, אמאי והוא לחוף אניות, אלא לחוף ימים בעלמא דין, לחוף אניות בעלמא דאתי, כמה דאת אמר (תהלים קד כו) שם אניות יהלכון וגו', דתמן הוא נגידו דעלמא דאתי.

פתח ואמר, (שיר ג ה) **השבעתי אתכם בנות ירושלם אם תמצאו את דודי מה תגידו לו שחולת אהבה אני** -- וכי מאן קריב למלכא ככנסת ישראל, דאיהי אמרת אם תמצאו את דודי מה תגידו לו, אלא בנות ירושלם, אלין אינון נשמתהון דצדיקייא, דאינון קריבין למלכא תדיר, ומודעין למלכא בכל יומא עסקוי דמטרוניתא. דהכי אוליפנא, בשעתא דנשמתא נחתת לעלמא, כנסת ישראל עאלת עלה בקיומא דאומאה, דיחוי למלכא ויודע ליה רחימותא דילה לגביה, בגין לאתפייסא בהדיה, ובמה, בגין דחיובא על בר נש ליחדא שמא קדישא, בפומא בלבא בנפשא, ולקשרא כלא כשלהובא דאתקשרא בטיפסא, ובההוא יחודא דעביד גרים לאתפייסא מלכא במטרוניתא, ואודע ליה למלכא רחימותא דילה לגביה.

דבר אחר: **בנות ירושלם**-- אלין תריסר שבטין, דתנינן ירושלם על תריסר טורין קיימא, ומאן דאמר על שבעה לא קאמר לאשלמא שלימו, ואף על גב דכלא חד, דאית שבעה, ואית ארבעה, ואית תריסר, וכלא חד, ודאי על תריסר טורין קיימא, תלת טורין לסטרא דא, ותלת טורין לסטרא דא, וכן לארבע זוויין, וכדין אתקרי חיה, כמה דאת אמר (יחזקאל י טו) היא החיה אשר ראיתי תחת אלה"י ישראל. ואלין אקרון בנות ירושלים, בגין דקיימא עלייהו, ואינון סהדי סהדותא למלכא על כנסת ישראל, הדא הוא דכתיב (תהלים קכב ד) שבטי יה עדות לישראל להודות לשם יהו"ה, אמר רבי יהודה, זכאה חולקיהון דישראל דידעי אורחוי דקב"ה, עלייהו כתיב (דברים יד ב) כי עם קדוש אתה ליהו"ה אלהי"ך ובך בחר יהו"ה וגו':

יששכר חמור גרם רובץ בין המשפתים -- אמר רבי אלעזר, וכי יששכר חמור אקרי, אי בגין דאשתדל באורייתא נקרייה ליה סוס, או אריה, או נמר, אמאי חמור. אלא אמרו, בגין דחמור נטיל מטולא ולא בעיט במאריה כשאר בעירי, ולא אית ביה גסות הרוח, ולא חייש למשכב באתר מתתקן, אוף הכי יששכר דאשתדלותיה באורייתא, נטיל מטולא דאורייתא, ולא בעיט ביה בקב״ה, ולא אית ביה גסות הרוח, כחמור דלא חייש ליקרא דיליה, אלא ליקרא דמריה (ס״א דרביה), רובץ בין המשפתים, כדאמרינן ועל הארץ תישן וחיי צער תחיה ובתורה אתה עמל:

דבר אחר: **יששכר חמור גרם רובץ וגו׳**. פתח ואמר (תהלים כז א) **לדוד יהו״ה אורי וישעי ממי אירא, יהו״ה מעוז חיי ממי אפחד** -- כמה חביבין אינון מלין דאורייתא, כמה חביבין אינון דמשתדלי באורייתא קמי קב״ה, דכל מאן דאשתדל באורייתא לא דחיל מפגעי עלמא, נטיר הוא לעילא, נטיר הוא לתתא, ולא עוד אלא

דף רמב עמוד ב

דכפית לכל פגעי דעלמא, ואחית לון לעומקי דתהומא רבא.

תא חזי, בשעתא דעאל ליליא, פתחין סתימין, וכלבי וחמרי שריין ושאטן בעלמא, ואתייהיבת רשו לחבלא, וכל בני עלמא ניימי בערסייהו, ונשמתהון דצדיקייא סלקין לאתענגא לעילא. כד אתער רוח צפון ואתפליג ליליא, אתערותא קדישא אתער בעלמא, ואתמר בכמה דוכתי, זכאה חולקיה דההוא בר נש דאיהו קאים בההיא שעתא ואשתדל באורייתא, כיון דאיהו פתח באורייתא, כל אינון זינין בישין אעיל לון בנוקבי דתהומא רבה, וכפית ליה לחמור, ונחית ליה בטפסרי דתחות עפרא, דזוהמי קסרא. בגיני כך יששכר דאשתדלותיה באורייתא, כפית ליה לחמור, ונחית ליה מההוא גרם המעלות דאיהו סליק לנזקא עלמא, ושוי מדוריה בין המשפתים, בין זוהמי דטפסרי דעפרא:

תא חזי מה כתיב, **וירא מנוחה כי טוב ואת הארץ כי נעמה ויט שכמו לסבול ויהי למס עובד**. ״וירא מנוחה כי טוב״-- דא תורה שבכתב, ״ואת הארץ כי נעמה״-- דא תורה שבעל פה, ״ויט שכמו לסבול״-- למסבל עולא דאורייתא, ולדבקא בה יומי ולילי, ״ויהי למס עובד״-- למהוי פלח לקב״ה ולאתדבקא ביה, ולאתשא גרמיה בה.

רבי שמעון ורבי יוסי ורבי חייא הוו קא אזלי מגלילא עלאה לטבריה, אמר רבי שמעון, ניהך ונשתדל באורייתא, דכל מאן דידע לאשתדלא באורייתא ולא אשתדל, אתחייב בנפשיה, ולא עוד אלא דיהבין ליה עולא דארעא ושעבודא בישא, דכתיב ביששכר ויט שכמו לסבול, מהו ויט, סטא, כמה דאת אמר (ש״א ח ג) ויטו אחרי הבצע, מאן דסטא ארחיה וגרמיה דלא למסבל עולא דאורייתא, מיד ויהי למס עובד.

פתח רבי שמעון ואמר, (משלי ח כא) **להנחיל אוהבי יש ואוצרותיהם אמלא** -- זכאין אינון בני עלמא אינון דמשתדלי באורייתא, דכל מאן דאשתדל באורייתא אתרחים לעילא ואתרחים לתתא, ואחסין בכל יומא ירותא דעלמא דאתי, הדא הוא דכתיב להנחיל אוהבי יש, מאי יש, דא עלמא דאתי, דלא פסק מימוי לעלמין, ונטל אגר טב עלאה דלא זכי ביה בר נש אחרא, ומאי איהו, י״ש, ובגיני כך רמיז לן שמא דיששכר דאשתדל באורייתא, יש שכר, דא הוא אגרא דאינון דמשתדלי באורייתא, י״ש.

כתיב (דניאל ז ט) חזה הוית עד די כרסוון רמיו, ועתיק יומין יתיב וגו׳, חזה הוית עד די כרסוון רמיו, כד אתחרב בי מקדשא תרי כרסוון נפלו, תרי לעילא תרי לתתא, תרי לעילא, בגין דאתרחיקת תתאה מעלאה, כורסייא דיעקב אתרחיקת מכורסייא דדוד, וכורסייא דדוד נפלת, הדא הוא דכתיב (איכה ב א) השליך משמים ארץ. תרי כורסוון לתתא, ירושלם ואינון מארי דאורייתא, וכורסוון דלתתא כגוונא דכרסוון דלעילא, מריהון דאורייתא היינו כרסייא דיעקב, ירושלם היינו כורסייא דדוד, ועל דא כתיב עד די כרסוון ולא כרסייא, כורסוון סגיאין נפלו, וכלהו לא נפלו אלא מעלבונה דאורייתא.

תא חזי, כד אינון זכאי קשוט משתדלי באורייתא, כל אינון תוקפין דשאר עמין דשאר חילין, וכל חילין דלהון אתכפיין, ולא שלטי בעלמא, וישראל (נ״א וי״ש) אזדמן עלייהו, לסלקא לון על כלא, ואי לא חמור גרמא לון לישראל למיהך בגלותא, ולמנפל ביני עממיא ולמשלט עלייהו, וכל דא אמאי, בגין וירא מנוחה כי טוב ומתקנא קמיה, ויכיל למרווח בגינה כמה טבין וכמה כסופין, וסטא אורחיה דלא למסבל עולא דאורייתא, בגין כך ויהי למס עובד.

כתיב (שיר ז יד) **הדודאים נתנו ריח ועל פתחינו כל מגדים חדשים גם ישנים וגו׳** -- ״הדודאים נתנו ריח״-- אלין אינון דאשכח ראובן, כמה דאת אמר (בראשית ל יד) **וימצא דודאים בשדה**,

דף רמג עמוד א

ולא אתחדשן מלי דאורייתא אלא על ידוי בישראל, כמה דאת אמר (דה״א יב לג) ומבני ישששכר יודעי בינה לעתים וגו׳. **ועל פתחינו כל מגדים**-- אינון גרמו למהוי על פתחינו, על פתחי בתי כנסיות ובתי מדרשות, כל מגדים. **חדשים גם ישנים** כמה מלי חדתאן ועתיקין דאורייתא דאתגליין על ידייהו, לקרבא לישראל לאבוהון דלעילא, הדא הוא דכתיב (שם) לדעת מה יעשה ישראל. **דודי צפנתי לך** (שיר ז יד)-- מהכא אוליפנא, כל מאן דאשתדל באורייתא כדקא יאות, וידע למחדי מלין, ולחדתותי מלין כדקא יאות, אינון מלין סלקין עד כורסייא דמלכא, וכנסת ישראל פתח לון תרעין וגניז לון, ובשעתא דעאל קב״ה לאשתעשע עם צדיקייא בגנתא דעדן, אפיקת לון קמיה וקב״ה מסתכל בהו וחדי, כדין קב״ה מתעטר בעטרין עלאין וחדי במטרוניתא, הדא הוא דכתיב חדשים גם ישנים דודי צפנתי לך, ומההיא שעתא מלוי כתיבין בספרא, הדא הוא דכתיב (מלאכי ג יז) ויכתב ספר זכרון לפניו, זכאה חולקיה מאן דאשתדל באורייתא כדקא יאות, זכאה הוא בהאי עלמא וזכאה הוא בעלמא דאתי.

עד הכא שולטנותא דיהודה, דרועא דאתכליל בכלא, בחילא דכל סטרין, תלת קשרין דדרועא לאתגברא על כלא:

דן ידין עמו כאחד שבטי ישראל -- רבי חייא אמר, האי קרא הכי אית ליה למימר, דן ידין לשבטי ישראל, או דן ידין לשבטי ישראל כאחד, מהו דן ידין עמו, ולבתר כאחד שבטי ישראל, אלא דן הוא דכתיב ביה (במדבר י כה) מאסף לכל המחנות, דהוא ירכא שמאלא ואזיל לבתרייתא.

תא חזי כיון דיהודה וראובן נטלין, ליואי וארונא פרשין דגלין, ונטיל דגלא דאפרים דאיהו למערב, ירכא ימינא נטיל בקפסירי קסטא. ואי תימא זבולן דאיהו עאל ונפיק, דכתיב ביה (דברים לג יז) שמח זבולן בצאתך, וכתיב וירכתו וגו׳, אלא ודאי יהודה אתכליל מכלא, תא חזי מלכו דלעילא אתכליל מכלא, ויהודה איהו מלכו תתאה, כמה דמלכו עלאה אתכליל מכלא, הכי נמי מלכו תתאה אתכליל מכלא, מגופא ומירכא, בגין לאתגברא בתוקפיה.

כתיב (שם ב) **מימינו אש דת למו** - אורייתא מסטרא דגבורה אתייהיב, וגבורה אתכליל בימינא ובגופא ובירכא ובכלא, הכי נמי סדרא קדמאה יהודה איהו מלכו דאתי מסטרא גבורה, ואתכליל בימינא בגופא ובירכא, בכלא אתכליל כמה דמלכו דלעילא אתכליל מכלא. סדרא תניינא ראובן דאיהו לסטר דרום, ודרום איהו ימינא, וכל חילא דימינא יהודה נטיל ליה, בגין דראובן אתאביד מניה מלכו, כמה דאת אמר פחז כמים אל תותר, ונטיל ליה יהודה ואתגבר בתוקפא דימינא דהוה מראובן, וכן כתיב בדוד (תהלים קי א) נאם יהו״ה לאדנ״י שב לימיני, בגין דשמאלא אתכליל בימינא ואתתקיף בחיליה, הדא הוא דכתיב (שם קיח טו) ימין יהו״ה עושה חיל וגו׳, יהודה וראובן תרין דרועין הוו. סדרא תליתאה אפרים דאיהו ירכא ימינא, ונטלא קמי שמאלא תדיר, ודן (דא) דאיהו ירכא שמאלא נטיל לבתרייתא, ועל דא הוא המאסף לכל המחנות לצבאותם, ואזיל לבתרייתא, יהודה נטיל חילא בתרין דרועין, בגין דראובן דאיהו ימינא אתאביד מניה בכירותא כהונתא ומלכותא, ועל דא כתיב ביהודה (דברים לג ז) ידיו רב לו ועזר מצריו תהיה.

תא חזי, כתיב (מ״א י יח) **ויעש המלך שלמה כסא שן גדול**, כרסייא דשלמה עבד ליה כגוונא דלעילא, וכל דיוקנין (דהכא) דלעילא עבד הכא, ועל דא כתיב (דה״א כט כג) וישב שלמה על כסא יהו״ה למלך, מלך מלה סתימא הוא, וכן (מ״א ב יב) ושלמה ישב על כסא דוד אביו, ותכון מלכותו מאד, דקיימא סיהרא באשלמותא. דן ידין עמו בקדמיתא, ולבתר שבטי ישראל, כאחד כיחודו של עולם,

דף רמג עמוד ב

כמה דהוה בשמשון, דאיהו יחידאי עביד דינא בעלמא, ודאין וקטיל כחדא, ולא אצטריך סמך.

דן ידין עמו -- רבי יצחק אמר, דן היינו חויא, כמין על אורחין ושבילין, ואי תימא דעל שמשון בלחודוי הוא, אוף הכי נמי לעילא, דא הוא נחש אחרא (ס״א נחש זוטא, מאסף לכל המחנות, וכמין לאורחין ושבילין, לבתר חילין ומשיריין, מהכא נפקי אינון דכמאן לבני נשא על חובין דרמין להו לאחורא בתר כתפייהו.

אמר רבי חייא, נחש הקדמוני לעילא, עד דלא יתבסם בחמרא דחידו. נחש עלי דרך, תא חזי, כמה דאית דרך לעילא, הכי נמי אית דרך לתתא, ומתפרשא ימא לכמה אורחין בכל סטר, ואית אורחא חד דאתי ואסגי ימא, ורבי נונין בישין לזנייהו, כמה דאפיקו מיין לתתא נונין טבין נונין בישין נוני עורדעניא, כגוונא דא נונין בישין לזנייהו. וכד משתמטי מארחא דימא, אתחזון רכבין על סוסייהו, ואלמלא דהאי חויא דאיהו כניש לכל משיריין, כמין לסוף ארחין ובדר לון לאחורא, הוו מטשטשי עלמא. מסטרא דהני נפקין חרשין לעלמא, תא חזי בבלעם כתיב, (במדבר כד א) ולא הלך כפעם בפעם לקראת נחשים, בגין דאינון קיימין ללחשא בחרשי עלמא. חמי מה כתיב, יהי דן נחש עלי דרך, מאי עלי דרך, אלא נחש מאן דאשתדל אבתריה אכחיש פמליא דלעילא, ומאי איהו, ההוא דרך עלאה דנפיק מלעילא, כמה דאת אמר (ישעיה מג טז) הנותן בים דרך וגו׳, נחש מאן דאשתדל אבתריה כאילו אזיל על

ההוא דרך עלאה לאכחשא ליה, בגין דמההוא דרך אתזנו עלמין עלאי. ואי תימא דן אמאי איהו בדרגא דא, אלא כדכתיב (בראשית ג כד) ואת להט החרב המתהפכת לשמור את דרך עץ החיים, הכי נמי הנושך עקבי סוס וגו׳, בגין לנטרא ליה לכל משריין.

אמר רבי אלעזר, תקונא דכורסייא איהו, תא חזי, כרסייא דשלמא מלכא חד חויא מרפרף בקטורי שרביטא לעילא מאריותא. כתיב (שופטים יג כה) ותחל רוח יהו״ה לפעמו במחנה דן וגו׳, תא חזי, שמשון נזיר עולם הוה, ופריש עלמא איהו, ואתגבר ביה חילא תקיפא, והוא הוה חויא בהאי עלמא לקבל עמין עכו״ם, דהא אחסנת חולקא דברכתא דדן אבוהי ירית, דכתיב יהי דן נחש עלי דרך וגו׳.

אמר רבי חייא, נחש ידיעא, שפיפון מאי ניהו, אמר ליה רזא דתקונא דחרשין דנחש איהו, שפיפון הכי נמי, ההוא רשע דבלעם בכלא הוה ידע, תא חזי, כתיב (במדבר כג ג) וילך שפי, לזמנין בהאי ולזמנין בהאי. ואי תימא דן לאו דרגיה בהאי, הכי הוא ודאי, אלא אתמנא על דרגא דא, (להההוא) למהוי סטרא בתרייתא, ושבחא איהו דיליה, ממנן דמלכא בהאי וממנן על האי, ויקרא איהו לכל אינון ממנין, וכרסייא דמלכא בכל אינון ממנן אתתקן. בכל הני ממנן, תחותייהו מתפרשן אורחין ודרגין הן לטב הן לביש, וכלהו אתאחדן בהני תקוני דכרסייא, ובגיני כך דן לסטר צפון, בנוקבא דתהומא רבא, דסטר צפון כמה חבילי טריקין אזדמנן תמן, וכלהו טפסירא דקסטרא לאבאשא עלמא, בגיני כך צלי יעקב, ואמר **לישועתך קויתי יהו״ה**. בכל שבטין לא קאמר ״לישועתך״ אלא בהאי, בגין דחמא ליה תוקפא תקיפא דחויא, מרחשא דדינא לאתגברא.

רבי יוסי ורבי חזקיה הוו אזלי, למחמי לרבי שמעון בקפוטקיא, אמר רבי חזקיה, האי דאמרינן לעולם יסדר בר נש שבחא דמריה ולבתר יצלי צלותיה, האי מאן דלביה טריד ובעי לצלאה צלותיה, ואיהו בעקו ולא יכיל לסדרא שבחא דמריה כדקא יאות, מאי הוא.

אמר ליה אף על גב דלא יכיל לכוונא לבא ורעותא, סדורא ושבחא דמריה אמאי גרע, אלא יסדר שבחיה דמאריה אף על גב

דף רמד עמוד א

דלא יכיל לכוונא, ויצלי צלותיה, הדא הוא דכתיב (תהלים יז א) תפלה לדוד שמעה יהו״ה צדק הקשיבה רנתי, שמעה יהו״ה צדק בקדמיתא, בגין דאיהו סדורא דשבחא דמריה, ולבתר הקשיבה רנתי האזינה תפלתי, מאן דיכיל לסדרא שבחא דמריה ולא עביד, עליה כתיב (ישעיה א טו) גם כי תרבו תפלה אינני שומע ידיכם וגו׳.

כתיב (שמות כט לט) **את הכבש האחד תעשה בבקר ואת הכבש השני תעשה בין הערבים**. תפלות כנגד תמידין תקנום, תא חזי, באתערותא דלתתא אתער הכי נמי לעילא, ובאתערותא דלעילא הכי נמי לעילא מניה, עד דמטי אתערותא לאתר דבעיא בוצינא לאדלקא ואדליק, ובאתערותא דתננא דלתתא אדליק בוצינא לעילא, וכד האי אדליק, (בוצינין) כלהו בוצינין אחרנין נדלקין, ומתברכאן מניה כלהו עלמין, אשתכח דאתערותא דקרבנא תקונא דעלמא, וברכאן דעלמין כלהו. הא כיצד, שארי תננא לסלקא, אינון דיוקנין קדישין דממנן על עלמא אתהנון (ס״א אתתקנן) לאתערא, ומתערין לדרגין בכסופא דלעילא, כמה דאת אמר (תהלים קד כא) הכפירים שואגים לטרף וגו׳, אלין מתערין לדרגין עלאין דעלייהו, עד דמטי אתערותא, עד דבעי מלכא לאתחברא במטרוניתא. ובכסופא דלתתא, נבעין מיין תתאין לקבלא מיין עלאין, דהא לא נבעין מיין עלאין, אלא באתערותא דכסופא דלתתא, וכדין תיאובתא אתדבק, ונבעין מיין תתאין לקבל מיין עלאין, ועלמין מתברכאן, ובוצינין כלהו דליקן, ועלאין ותתאין משתכחי בברכאן.

תא חזי, כהני וליואי מתערין לאתחברא שמאלא בימינא, אמר רבי חזקיה, כלא הכי הוא ודאי, אבל הכי שמענא, כהני וליואי, דא אתער שמאלא ודא אתער ימינא, בגין דאתחברותא דדכורא לגבי נוקבא לאו איהו אלא בשמאלא וימינא, כמה דאת אמר, (שיר ב ו) שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני, וכדין אתחבר דכר בנוקבא, ותיאובתא אשתכח, ועלמין מתברכין, ועלאי ותתאי בחידו. ועל דא כהני וליואי מתערי מלה לתתא, לאתערא כסופא וחביבותא לעילא, דכלא תליא בימינא ושמאלא, אשתכח דקרבנא יסודא דעלמא, תקונא דעלמא, חידו דעלאין ותתאין, אמר רבי יוסי, ודאי שפיר קא אמרת, והכי הוא, והכי שמענא מלה ואנשינא לה, ואנא שמענא הא, וכלא בחד סלקא.

השתא צלותא באתר דקרבנא, ובעי בר נש לסדרא שבחא דמריה כדקא יאות, ואי לא יסדר צלותיה, לאו צלותיה צלותא. תא חזי סדורא שלים דשבחא דקב״ה, מאן דידע ליחדא שמא קדישא כדקא יאות, דבהאי מתערין עלאין ותתאין, ונגדי ברכאן לכלהו עלמין. אמר רבי חזקיה, לא אשרי קב״ה לישראל בגלותא ביני עממיא, אלא בגין דיתברכון שאר עמין בגיניהון, דהא אינון נגדין ברכאן מלעילא לתתא כל יומא.

אזלו, עד דהוו אזלו, חמו חד חויא דהוה קמסחר (אסטר) בארחא, סטו מארחא אתא בר נש אחרא לגבייהו, קטיל ליה חויא, אהדרו רישייהו וחמו ליה להההוא בר נש דמית, אמרו ודאי ההוא נחש שליחותא דמריה קא עביד, בריך רחמנא דשזביננא. פתח רבי יוסי ואמר, **יהי דן נחש עלי דרך** - אימתי הוה

דן נחש? ביומוי דירבעם, דכתיב (מ״א יב כט) ואת האחד נתן בדן. אמאי אתייהיב תמן? **עלי דרך**-- על ההוא ארח דיתמנע, (ההוא דרך דסלקין), דלא יסלקון לירושלם, (ולא יסלקון תמן), ודא דן הוה לון נחש לישראל, עלי דרך, עלי דרך ודאי, כמה דאת אמר (שם כח) ויועץ המלך וגו׳, שפיפון עלי ארח, דעקיץ לון לישראל, וכלא לא הוה אלא עלי דרך ועלי אורחא, לאתמנעא מישראל דלא יסלקון לירושלם, למיחג חגייהו ולקרבא קרבנין ועלוון למפלח תמן.

דף רמד עמוד ב

תא חזי, בשעתא דמטו ברכאן לידא דמשה לברכא לכלהו שבטים, חמא לדן דהוה קטיר בחויא, אהדר קטר ליה באריה, הדא הוא דכתיב (דברים לג כב) ולדן אמר דן גור אריה יזנק מן הבשן, מאי טעמא, בגין (דאיהו) דיהא שירותא וסופא דד׳ דגלין קטיר ביהודה דאיהו מלכא, כמה דאת אמר, גור אריה יהודה, והוא שירותא דדגלין, וסופא דדגלין דן, דכתיב דן גור אריה וגו׳, למהוי שירותא וסופא קטיר בחד אתר:

לישועתך קויתי יהו״ה. רבי חייא אמר, (כדכתיב) כמה דאת אמר (שופטים יג ה) **והוא יחל להושיע את ישראל מיד פלשתים**. אמר רבי אחא, וכי אמאי קויתי, והא סליק הוה יעקב מעלמא בההוא זמנא מכמה שנין, אמאי אמר דאיהו מחכה להההוא ישועה, (ס״א אלא ודאי) אמר ליה, ודאי רזא דמלה, כדכתיב (שמות יז יא) והיה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל, ישראל סתם, אוף הכא והוא יחל להושיע את ישראל, ישראל סתם, בגיני כך אמר לישועתך קויתי יהו״ה, אמר רבי חייא ודאי הכי הוא ושפיר, זכאה חולקהון דצדיקייא דידעי לאשתדלא באורייתא, למזכי בה לחיין דלעילא, כמה דאת אמר, (דברים ל ב) כי היא חייך ואורך ימיך לשבת על האדמה וגו׳:

גד גדוד יגודנו והוא יגוד עקב -- רבי ייסא אמר, מגד אשתמע דהא חילין יפקון לאגחא קרבא, משמע דכתיב גד, בכל אתר גימ״ל דל״ת חילין ומשריין נפקי מנייהו, דהא גימ״ל יהיב ודל״ת לקיט, ומהכא (נ״א ומשכא) כמה חילין וכמה משיריין תליין בהו.

תא חזי, ההוא נהר דנגיד ונפיק מעדן, לא פסקין מימוי לעלמין, והוא אשלים למסכני, ועל דא קיימי כמה חילין וכמה משיריין ואתזנו מהכא, ועל דא גד, דא אפיק ויהיב, ודא לקיט ונקיט, ואתזן ביתא וכל אנשי ביתא.

אמר רבי יצחק, אלמלא דהוי גד מבני שפחות, שעתא קיימא ליה לאשלמא יתיר מכלא, הדא הוא דכתיב (בראשית ל יא) בא גד קרי, וכתיב בגד חסר אל״ף, דהא שעתא קיימא בשלימו, ואסתלק מניה, הדא הוא דכתיב (איוב ו טו) אחי בגדו כמו נחל, בגין דההוא נהר דנגיד אסתלק בההיא שעתא, וכתיב בגד חסר אל״ף, ועל דא לא זכה בארעא קדישא ואסתלק מינה.

רבי יהודה אמר, מנין לראובן דהוה כהאי גוונא, כדכתיב פחז כמים אל תותר, דאסתלקו מיין ולא נגידו, והא אתמר במה אפגים, ותרווייהו לא זכו בארעא קדישא, וחילין ומשריין אפיקו לאחסנא להו לישראל ארעא. תא חזי מה דאתפגים בגד אשתלים באשר, הדא הוא דכתיב, מאשר שמנה לחמו והוא יתן מעדני מלך, השתא אשלים גימ״ל לדל״ת.

רבי אלעזר ורבי אבא אשתמיטו במערתא דלוד, דעאלו קמי תוקפא דשמשא דהוו אזלי בארחא, אמר רבי אבא נסחר האי מערתא במלי דאורייתא, פתח רבי אלעזר ואמר (שיר ח ו) **שימני כחותם על לבך כחותם על זרועך וגו׳, רשפיה רשפי אש שלהבת יה** -- האי קרא אתערנא ביה, אבל ליליא חד הוה כד הוינא קאים קמי אבא, ושמענא מניה מלה, דלית שלימו ורעותא וכסופא דכנסת ישראל בקב״ה, אלא בנשמתהון דצדיקייא, דאינון מתערי נביעו דמיא תתאי לקבלי עלאי, ובההיא שעתא שלימו דרעותא וכסופא בדביקו חדא, למעבד פירין. תא חזי, בתר דאתדבקו דא בדא, והיא קבילת רעותא, היא אמרת ״שימני כחותם על לבך״. אמאי ״כחותם״? אלא ארחיה דחותם כיון דאתדבק באתר חד, אף על גב דאתעדי מיניה, הא אשתאר רשימו בההוא אתר ולא אעדי מניה, דכל רשימו וכל דיוקנא דיליה ביה אשתאר. כך אמרה כנסת ישראל, הא אתדבקנא בך, אף על גב דאתעדי מינך ואזיל

דף רמה עמוד א

בגלותא, שימני כחותם על לבך, בגין דישתאר כל דיוקני בך, כהאי חותם דישתאר כל דיוקניה בההוא אתר דאתדבק ביה.

כי עזה כמות אהבה -- תקיפא היא כפרישו דרוחא מן גופא, דתנינן בשעתא דבר נש מטי לאסתלקא מן עלמא, וחמי מה דחמי, רוחא אזלא בכל שייפי דגופא, וסליק גלגלוי, כמאן דאזיל בימא בלא שייטין, סליק ונחית ולא מהנייא ליה, אתא ואישתאיל מכל שייפי גופא, ולית (להון) תקיפו כיומא דפריש רוחא מן גופא, כך תקיפו דרחימו דכנסת ישראל לגבי קב״ה, כתקיפו דמותא בשעתא דבעי רוחא לאתפרשא מן גופא.

קשה כשאול קנאה -- כל מאן דרחים ולא קשיר עמיה קנאה, לאו רחימותיה רחימותא. כיון דקני - הא רחימותא אשתלים. מכאן אוליפנא דבעי בר נש לקנאה לאנתתיה, בגין דיתקשר עמה רחימותא שלים, דהא מגו כך לא יהיב עינוי באינתו אחרא. מהו **קשה כשאול**? אלא מה שאול קשיא בעינייהו דחייביא למיחת ביה, כך קנאה קשיא בעינייהו דמאן דרחים וקני לאתפרשא מרחימותא.

דבר אחר: **קשה כשאול קנאה** -- מה שאול בשעתא דנחתין לון לחייביא ביה, מודיעין לון חובייהו על מה נחתין ליה, וקשיא להו, כך מאן דקני הוא תבע על חוביה, וחשיב (נ״א וחשיד) כמה עובדין, וכדין קשורא דרחימותא אתקשר ביה.

רשפיה רשפי אש שלהבת יה -- מאן ״שלהבת יה״? דא שלהובא דאתוקדא ונפקא מגו שופר, דאיהו אתער ואוקיד, ומאן איהו שמאלא, הדא הוא דכתיב (שיר ב ו) שמאלו תחת לראשי, דא אוקיד שלהובא דרחימו דכנסת ישראל לגבי קב״ה. ובגיני כך (שם ח ו) **מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה**, דהא כד אתי ימינא דאיהו מים, אוסיף יקידו דרחימותא, ולא כבי שלהובא דשמאלא, כמה דאת אמר וימינו תחבקני, האי איהו מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה, וכן כלא כהאי גוונא.

עד דהוו יתבי, שמעו קליה דרבי שמעון דהוה אתי באורחא, הוא ורבי יהודה ורבי יצחק, קריב למערתא, נפקו רבי אלעזר ורבי אבא, אמר רבי שמעון, מכותלי דמערתא חמינא דשכינתא הכא, יתבו, אמר רבי שמעון במאי עסקיתו, אמר רבי אבא ברחימותא דכנסת ישראל לגבי קב״ה, ורבי אלעזר פריש האי קרא בכנסת ישראל, שימני כחותם על לבך וגו׳. אמר ליה, אלעזר, ברחימו עלאה וקשירו דחביבותא אסתכלת, אשתיק רבי שמעון שעתא, אמר בכל אתר בעייא שתיקו בר שתיקו דאורייתא, גנזא חדא אית לי גניזא, ולא בעינא דיתאביד מנייכו, והיא מלה עלאה, ואשכחנא לה בספרא דרב המנונא סבא.

תא חזי, בכל אתר דכורא רדיף בתר נוקבא, ואתער לגבה רחימותא, והכא אשכחנא דהיא אתערת רחימותא ורדפה אבתריה, ואורחיה דעלמא דלית שבחא דנוקבא למרדף בתריה דדכורא, אלא מלה סתימא היא, ומלה עלאה דבי גנזייא דמלכא.

תא חזי, תלת נשמתין אינון, ואינון סלקין בדרגין עלאין ידיען, ועל דאינון תלתא, ארבע אינון, חד נשמתא עלאה דלא אתפס, ולא אתער ביה, גזברא (ס״א גזעא) דקרטיטאה עלאה, כל שכן תתאה. והאי נשמתא דכל נשמתין, והוא סתים ולא אתגליא לעלמין, ולא אתיידע, וכלהו ביה תליין, והאי אתעטף בעטופא דזהרא דכרמלא (נ״א דבדולחא), בגו זהירותא, ונטיף טפין טפין מרגלאן, ואתקשרו כלהו כחד, כקשרין דשייפי דגופא חד, והוא אעיל בגווייהו, ואחזי בהו עבידתיה. הוא ואינון חד הוא, ולית בהו פרישו, האי נשמתא עלאה טמירו דכלא. נשמתא אחרא נוקבא, דמטמרא בגו חילהא, והיא נשמתא להו, ומנייהו אחידא

דף רמה עמוד ב

גופא, לאחזאה בהו עבידתא לכל עלמא, כגופא דאיהו מאנא לנשמתא למעבד ביה עבידתא, ואלין כגוונא דאינון קשירין טמירין דלעילא. נשמתא אחרא, היא נשמתהון דצדיקיא לתתא, נשמתהון דצדיקייא אתיין מאינון נשמתין עלאין, מנשמתא דנוקבא ומנשמתא דדכורא, ובגין כך נשמתין דצדיקייא עלאין על כל אינון חילין ומשריין דלעילא.

ואי תימא הא עלאין אינון מתרין סטרין, אמאי נחתין להאי עלמא, ואמאי אסתלקו מניה? למלכא דאתיילד ליה בר, שדר ליה לחד כפר למרבי ליה ולגדלא ליה, עד דיתרבי (ליה) ויולפון ליה ארחי דהיכלא דמלכא, שמע מלכא דהא בריה רב ואתרבי, מה עבד, ברחימו דבריה משדר לה למטרוניתא אמיה בגיניה, ואעיל ליה להיכליה וחדי עמיה כל יומא. כך קב״ה אוליד בר במטרוניתא, ומאי איהו נשמתא עלאה קדישא, שדר ליה לכפר להאי עלמא, דיתרבי ביה ויולפון ליה אורחי דהיכלא דמלכא, כיון דידע מלכא דהא בריה אתרבי בהאי כפר, ועידן הוא למייתי ליה להיכליה, מה עבד, ברחימו דבריה משדר למטרוניתא בגיניה, ואעיל ליה להיכליה, נשמתא לא סלקא מהאי עלמא עד דאתת מטרוניתא בגינה, ואעילת לה בהיכלא דמלכא, ויתיבת תמן לעלמין.

ועם כל דא אורחא דעלמא דאינון בני כפר בכאן על פרישו דבריה דמלכא מנייהו, חד פקח הוה תמן, אמר לון על מה אתון בכאן, וכי לאו בריה דמלכא איהו, ולא אתחזי למידר יתיר בינייכו אלא בהיכלא דאבוי, כך משה דהוה פקח, חמא בני כפר דהוו בכאן, על דא אמר (דברים יד א) בנים אתם ליהו״ה אלהיכ״ם לא תתגודדו. תא חזי, אילו הוו ידעין כלהו צדיקייא האי, הוו חדאן ההוא יומא דמטי לון לאסתלקא מהאי עלמא, וכי לאו יקרא עלאה הוא דמטרוניתא אתת בגינייהו, ולאובלא לון להיכלא למלכא, למחדי בהו מלכא כל יומא, דהא קב״ה לא אשתעשע אלא בנשמתהון דצדיקיא.

תא חזי, אתערותא דרחימו דכנסת ישראל לגבי קב״ה נשמתהון דצדיקיא לתתא מתערין לה, בגין דאינון אתיין מסטרא דמלכא מסטרא דדכורא, ואתערותא דא מטי לנוקבא מסטרא דדכורא, ואתער רחימותא, אשתכח דדכורא אתער חביבו ורחימותא לנוקבא, וכדין נוקבא אתקשרת ברחימותא לגבי דכורא. כהאי גוונא תיאובתא דנוקבא למשדי מיין תתאין לקבל מיין עלאין, לאו איהו אלא בנשמתהון דצדיקיא, זכאין אינון צדיקיא בהאי עלמא ובעלמא דאתי, דעלייהו קיימין עלאין ותתאין, ועל דא (משלי י כה) וצדיק יסוד עולם כתיב סתם.

ורזא דכלא, צדיק איהו יסודא דלעילא, ואיהו יסודא לתתא, וכנסת ישראל אתכלילת מצדיק מלעילא ומתתא, צדיק מהאי סטרא וצדיק מהאי סטרא ירתין לה, הדא הוא דכתיב (תהלים לז כט) צדיקים ירשו ארץ, וישו ארץ ודאי. תא חזי, צדיק אחסין לה להאי ארץ ואריק עלה ברכאן בכל יומא, ויהיב לה תפנוקין ועדונין בנגידו עלאה דנגיד עלה, והא אוקימנא מלה, ורזא דכתיב (בראשית מט כ) מאשר שמנה לחמו והוא יתן מעדני מלך. ועם כל דא מלה אחרא, כמה דכתיב (שיר ו ט) ראוה בנות ויאשרוה, ועל דא אמרה לאה, (בראשית ל יג) באשרי כי אשרוני בנות וכלא שפיר. ותא חזי, מעלמא דאתי אתמשיך ונגיד להאי צדיק, למיהב תפנוקין ועדונין להאי ארץ, דאיהו לחם עוני, ואתעביד להם פנג, הדא הוא דכתיב מאשר שמנה לחמו והוא יתן מעדני מלך ודאי, והא אוקימנא:

דף רמו עמוד א

תא חזי **מאשר שמנה לחמו**-- דא הוא אתר דכלא מאשרין ליה, ומאי איהו, עלמא דאתי, דעלאי ותתאי מאשרין ליה ומכספין ליה. שמנה לחמו, מאן, עד כאן לא פריש מאן הוא אתר, אלא אית לחם ואית לחם, כמה דאית אילנא ואית אילנא, אית אילנא דחיי, ואית אילנא דתלייא ביה מותא, אית לחם דאיקרי לחם עוני, ואית לחם דאקרי לחם פנג, ומאן איהו (לחם) דא ו׳, ודא הוא לחמ״ו לח״ם ו׳, ועל דא כתיב (שמות טז ד) הנני ממטיר לכם לחם מן השמים, מן השמים ודאי. ועל דא מאשר שמנה לחמו, לחם ו׳, דהא מניה אתזן האי אילנא, והוא מעטרא ליה, כדכתיב (שיר ג יא) בעטרה שעטרה לו אמו, וכד איהו נקיט, ודאי הוא יתן מעדני מלך, ומאן מלך דא כנסת ישראל, דהא מניה אתזנת, והוא יהיב לה על ידא דצדיק, דרגא קדישא את קיימא, ומהכא לשאר דרגין דלתתא, וכלהו כגוונא דלעילא.

בספרא דרב המנונא סבא אמר הכי: **מאשר שמנה לחמו**-- דא לחם שבת, דאיהו פנג על חד תרין, כדכתיב (שמות טז כב) לקטו לחם משנה, מאי לחם משנה, אלא תרי לחם, לחם מן השמים, ולחם מן הארץ, דא הוא לחם פנג, ודא הוא לחם דמסכנא, ובשבת אתכליל לחם תתאה בלחם עלאה, ואתברך האי בגיני האי, ואיהו לחם משנה. ותו הוה אמר, לחם משנה דשבת, נקיט משבת עלאה, דאיהו נגיד ואנהיר לכלא, ואתחבר לחם בלחם, ואיהו משנה. ובכל אתר רזא דלחם נוקבא היא, בגין כך שמנה כתיב, ולא שמן, וכתיב (בראשית לט ו) כי אם הלחם אשר הוא אוכל, דא אנתתיה. ואי תימא (ש״א ט ז) כי הלחם אזל מכלינו, ולא כתיב אזלת, שאר מזונא לחם קרינן ליה, ואשתמודען מלין מאן הוא שאר מזונא, ומאן הוא לחם ממש, לחם דלעילא בכל אתר דכר, לחם תתאה בכל אתר נוקבא, ואנן אשכחינן דזמנין כתיב דכר, ולזמנין נוקבא, וכלא חד מלה האי כהאי, ושפיר כלא.

תא חזי, אשר רשים לעילא, ורשים לתתא בתקוני כלה, וכלהו תריסר שבטין ימא קאים עלייהו ואתתקן בהו, הדא הוא דכתיב (מ״א ז כה) והים עליהם מלמעלה, ורזא דמלה אתתקן לעילא ואתתקן לתתא בארעא, אתתקן לעילא בתקונין ידיען כגוונא דעלמא עלאה, ואתתקן לתתא בהני תריסר שבטין כגוונא דלעילא, ועל דא שכינתא לעילא ושכינתא לתתא, בגינייהו (ס״א בגווייהו) דישראל ובתריסר שבטין (נ״א ובתרין שבטין), (נ״א ובתרין סטרין) אתכלילת ואתתקנת. אשר בתקונהא קיימא כשאר שבטין, ואי לאו דגלי משה לא אתיידע, דכתיב (דברים לג כד) וטובל בשמן רגלו, לאחזאה אן הוא קשרא דיליה, באתריה דאיהו נגיד ההוא משח רבות מלעילא, בגיני כך כתיב ברוך מבנים אשר וגו׳:

רבי שמעון פתח ואמר, **נפתלי אילה שלוחה הנותן אמרי שפר** -- הא אתמר דעלמא עלאה עלמא דדכורא איהו, כיון דסלקא מלה מכנסת ישראל ולעילא כלא הוא דכר. מנלן מעולה, אמאי אתקרי עולה, בגין דסלקא לעילא מן נוקבא, ובגיני כך (ויקרא א ג) **עולה זכר תמים יקריבנו וגו׳**. אמאי ״תמים״? וכי פיסקי פיסקי בעינן ליה דאמר ״תמים״? מהו ״תמים״? אלא כדכתיב (בראשית יז א) **התהלך לפני והיה תמים** - אימתי תמים? בשעתא (ס״א באתר) דאתגזר, דהא דכורא לא הוי ולא אשתמודע אלא בההוא אתר דאקרי תמים, ומאן איהו, דא את קיימא, דביה אשתמודע דכורא מן נוקבא, כדכתיב (שם ו ט) איש צדיק תמים היה, בגיני כך זכר תמים, דאשתמודע ביה האי שייפא ולא יסרסון ליה.

ואי תימא הא כתיב (ויקרא ד לב) **נקבה תמימה**!? הכי הוא ודאי, כמה דאקרי צדיק תמים, כך אקרי צדק תמימה, בגין דכלא נטלא מיניה, בגיני כך עולה, דסלקא מן נוקבא לדכורא, ומהאי אתר ולעילא כלא הוא דכורא, ומן נוקבא

דף רמו עמוד ב

ולתתא כלא הוא נוקבא והא אוקימנא.

ואי תימא הכי נמי נוקבא דלעילא, אלא סיומא דגופא אחזי על כל גופא דאיהו דכר, רישא דגופא נוקבא, עד דנחית לסיומא, וכד סיומא אתחזי, הא עביד כלא דכר, אבל הכא רישא וסופא נוקבא, דהא כל תקון גופא נוקבא.

תא חזי חד רזא עלאה אית במלה דא, דהא חמינן דיעקב בריך ליוסף בגו אחוהי, כיון דמני קב״ה ארבע דגלים בשכינתא, בתריסר שבטין לאתתקנא בהו, גרע מנייהו ליוסף, ושוי לאפרים באתריה, מאי טעמא אסתלק יוסף מנייהו, אי תימא בגין חובוי, לאו הכי, דהא זכאה איהו. אלא רזא דמלה, יוסף רשימא דדכורא הוה, דכתיב בן פורת יוסף בן פורת עלי עין, וכתיב משם רועה אבן ישראל, מתמן אתזן האי אבן ישראל, אבן דא כנסת ישראל, ועלה אמר דוד (תהלים קיח כב) אבן מאסו הבונים היתה לראש פנה, ובגין דיוסף איהו רשימו דדכורא, אקרי יוסף הצדיק, דהא איהו צדיק ודאי, משם רועה אבן ישראל. ובגין דכל תקוני שכינתא אינון נוקבן, אסתלק יוסף מתמן, ואתמני תחותיה אפרים, ואיהו נוקבא לתקונהא, ובגין דאיהו הכי, אתמני לסטר מערב אתר דנוקבא שריא, וההוא רשימו דאיהו דכורא אסתלק מתקונהא, בגין דאיהי עלמא דנוקבא ולא עלמא דדכורא, וכל תקונהא בעיין נוקבי, ובגין כך יוסף דאיהו צדיק אסתלק מתקונהא, ואתמני אפרים תחותיה, ועל דא כלהו תריסר שבטין תקוני שכינתא אינון, וכלהו בעיין כגוונא דלעילא, בר דרגא דצדיק דאיהו עביד כל שייפין דכר, ולא בעי לאכחשא לה (נ״א ליה).

נפתלי אילה שלוחה הנותן אמרי שפר -- היינו דכתיב (שיר ד ג) **ומדברך נאוה** בגין דקול מדבר ליה לדבור, ולית קול בלא דבור, וההוא קול אשתלח מאתר עמיקא דלעילא, ושליח מקמיה לאנהגא לדבור, דהא לית קול בלא דבור, ולא דבור בלא קול, ודא כלל דצריך לפרט, ופרט דצריך לכלל. ודא קול נפקא מדרום ומדבר למערב, ירית לתרין סטרין, ודא הוא דכתיב (דברים לג כג) ולנפתלי אמר וגו׳, ים ודרום ירשה, לעילא דכר, לתתא נוקבא, בגין כך נפתלי אילה שלוחה נוקבא לתתא, כגוונא דא דכר לעילא, דכתיב הנותן אמרי שפר, הנותן כתיב ולא הנותנת.

תא חזי מחשבה ראשיתא דכלא, ובגין דאיהי מחשבה איהי לגו סתימא ולא אתיידע, כד אתפשט האי מחשבה יתיר אתיא לאתר דרוחא שריא, וכד מטי להההוא אתר אקרי בינה, והא לאו סתים כדקדמיתא, ואף על גב דאיהו סתים, האי רוחא אתפשט ואפיק קלא, כליל מאשא ומיא ורוחא, דאינון צפון ודרום ומזרח, והאי קלא כללא דכל שאר חילין. וקלא דא מדבר לדבור, ודא יהיב מלה בתקונא, בגין דקול אשתלח מאתר דרוחא, ואתי לדברא מלה, לאפקא מלין תריצין, וכד תסתכל בדרגין, הוא מחשבה, הוא בינה, הוא קול, הוא דבור, וכלא חד, והיא היא מחשבה ראשיתא דכלא, ולא הוי פרוד, אלא כלא חד וקשורא חד, דאיהו מחשבה ממש אתקשר באין, ולא אתפרש לעלמין, ודא הוא (זכריה יד ט) יהו״ה אחד ושמו אחד.

ועל דא ״הנותן אמרי שפר״ כתיב, דא גופא, סיומא דגופא דא דכתיב בן פורת יוסף בן פורת עלי עין, אמאי תרי זמני, אלא בן פורת לעילא, בן פורת לתתא, ואמאי לאו איהו בן פורת לתתא בתקוני מטרוניתא, בגין דבנות צעדה למהוי עלי שור, דבעיין בנות לתקונהא ולא בנים, כמה דאת אמר (משלי לא כט) רבות בנות עשו חיל וגו׳, רבות בנות עשו חיל, אלין תריסר שבטין.

תא חזי, מלכותא קדישא לא קביל מלכותא קדישא שלימתא עד דאתחבר באבהן, וכד אתחבר באבהן אתבני בבניינא שלימא, מעלמא

דף רמז עמוד א

עלאה דאיהו עלמא דדכורא, ועלמא עלאה אקרי שבע שנין, בגין דכלהו שבע שנין ביה. וסימניך (מ״א ו לח) ויבנהו שבע שנים, דא עלמא עלאה, ולא כתיב בשבע שנים, כמה דאת אמר (שמות לא יז) כי ששת ימים עשה יהו״ה את השמים ואת הארץ, ולא כתיב בששת, וכתיב (בראשית ב ד) אלה תולדות השמים והארץ בהבראם, באברה״ם, ואברהם ששת ימים אקרי, וביה אתבני עלמא עלאה, כגוונא דא ויבנהו שבע שנים, ואלין אקרון עלמא דדכורא, וביה אתבני עלמא.

כגוונא דא לתתא אית שבע שנין, רזא דעלמא תתאה, ורזא דא דכתיב (מ״א ח סה) שבעת ימים ושבעת ימים ארבעה עשר יום, דכיון דאמר שבעת ימים ושבעת ימים, לא ידענא דארביסר אינון, אלא לאחזאה עלמא עלאה ועלמא תתאה, ואינון שבעה ימים ושבעה ימים, אלין דכורין ואלין נוקבין.

אלין נוקבי האי עלמא עלייהו, דכתיב (משלי לא כט) **רבות בנות עשו חיל**, אלין תריסר שבטין דאינון עשו חיל, כדכתיב (במדבר ב ט) כל הפקודים למחנה יהודה וגו׳, וכן כלהו. ואי תימא רבות, והא תריסר אינון ולא יתיר, בר ההוא חיל דעבדו, מאי רבות, אלא כמה דכתיב (בראשית יח כ) זעקת סדום ועמורה כי רבה, כמו גדלה, וכן רבות, גדולות, עלאין ורברבין על כלא, ואלין אקרון חיות גדולות, עשו חיל, ההוא חיל דעבדו דסמיכין עלייהו

אקרון חיות קטנות עם גדולות, לאתחברא כחדא, לאתתקנא בהו מטרוניתא, למחדי בהו עלאין ותתאין, כמה דאת אמר (תהלים קד כו) לויתן זה יצרת לשחק בו, בגיני כך רבות בנות עשו חיל (ס״א ואת עלית על כלנה, וכמה דאת אמר (מ״א ז כה) עומד על שני עשר בקר, שלשה פונים צפונה ושלשה וגו׳, וכתיב והים עליה מלמעלה, היינו ואת עלית על כלנה).

ועל דא **בנות צעדה עלי שור** - ״בנות צעדה״, ״צעדות״ מבעי ליה. אלא ההוא עין דכתיב לעילא, ומאן איהו עין משפט, ואיהו קאים עלי עין, ואיהו עין צעדה ופסעת למיטל בנות לתקונהא, והיינו בנות צעדה ולא בנים, בנות צעדה, אסתכלת לתקונהא ולא בנים.

וימררוהו ורבו -- באסתכלותא דרחימו לגביה, כדכתיב (שיר ו ה) הסבי עיניך מנגדי שהם הרהיבוני, ועל דא **וישטמוהו בעלי חצים. ותשב באיתן קשתו**-- דא קשת, מה קשת, דא בת זוגו, באיתן, תוקפא אלבישת עלוי, דלא אחלשת חילא, דהא ידעת דיוסף לא יסטי בההוא דרגא דאת קיימא דיליה לימינא ולשמאלא. **ויפזו** - מאי ״ויפזו״? אלא כדכתיב (תהלים יט יא) הנחמדים מזהב ומפז רב, וכתיב (איוב כח יז) ותמורתה כלי פז, אתייקרו דרועוי במרגליתא עלאה, מידי אביר יעקב, מאינון תרין סטרין דאתקיף בהו יעקב, משם רועה אבן ישראל, מתמן אתזן ההוא אבן יקרה כדקאמרן, תו מאינון תריסר סטרין אתזן ההוא אבן יקרה, דאינון צפון ודרום, והיא אתייהבת בינייהו ואתברכא מנייהו ואתזנא מנהון על (דרגא) ידא דצדיק.

תא חזי, ליוסף אתוסף ליה ברכה אחרא, כמה דאת אמר **מאל אביך ויעזרך וגו׳**. האי קרא קשיא, ״מאל אביך״, ״אל אביך יעזרך״ מבעי ליה? מאי ״מאל אביך״, ולבתר יעזרך? **ואת שדי**, ״ואל שד״י״ מבעי ליה, כמה דכתיב (בראשית מג יד) ״ואל שד״י יתן לכם רחמים לפני האיש״? **ויברכך**, ״יברכך״ מבעי ליה?

אלא אחסין ליה לעילא ותתא, אחסין ליה לעילא, מאל אביך, דאיהו אחסנא עלאה אתר דאקרי שמים, ויעזרך, בגין דלא יחליף האי אתר לאתר אחרא, וסיועא דיליה ליהוי מאתר דא ולא מאחרא. **ואת שדי** - מהו ואת שדי? אלא איהו דרגא אחרא תתאה, דהא תנינן, בכל אתר את יהו״ה דא שכינתא, כמו (ישעיה ו א) וארא את יהו״ה, את לרבות, ואת, לאכללא יום בלילה ולילה ביום, כדכתיב ואת שד״י, דהא מתמן נפקין ברכאן לברכא עלמין. תו אמאי לא קאמר ואל שדי, דהא הכי נמי משמע כדקאמרינן, דכתיב ואל שדי יתן לכם רחמים, כלא אתר חד הוא, אמאי שבק ל׳ וכתב ת׳.

אלא רזא איהו, דכד אינון שבילין נפקין מעילא,

דף רמז עמוד ב

כללא דאורייתא אחסין שמים, כמה דאת אמר את השמים, כללא דכ״ב אתוון, ומהכא נפקי לתורה שבעל פה דאקרי ארץ, כדקאמרינן ואת הארץ, כללא דכ״ב אתוון, ושמים כליל כלא כחדא, וכדין מתעטרא סיהרא בכלא ויתבא באשלמותא, וברכאן נגדין כדין מתמן. ועל דא ואת שד״י ויברכך, בגין דיהא ליה קיום תדיר ויתיר, דהא בכל אתר דאית ביה וא״ו תוספת אית ליה וקיומא, עד כאן כלל, ולבתר עביד פרט דכתיב ברכות שמים וגו׳:

ברכות אביך גברו על ברכות הורי -- ברכות אביך גברו ודאי, דהא יעקב אחסין שבחא דכלא יתיר מאבהן, דהא הוא שלים הוה בכלא. וכלא יהב ליה ליוסף, מאי טעמא, בגין דהכי אתחזי, דהא צדיק כלא נטיל ואחסין כלא כחדא, וכל ברכאן ביה שריין, הוא אריק ברכאן מרישא לעילא, וכל שייפי גופא כלהו אתתקנן לארקא ביה ברכאן, וכדין אתעביד נהר דנפיק מעדן, מאי מעדן, אלא בכל שעתא דכל שייפין יתבין בקשורא חדא, ואינון בעדונא דתיאובתא מרישא לעילא ולתתא, וכלהו מעדונא ותיאבותא דלהון מריקין ביה, ואתעביד נהר דנגיד ונפיק מעדן ודאי. תו מעדן, מחכמה עלאה נגיד כלא לאתמשכא, ועביד נהרא, ואתמשכא עד דמטי להאי דרגא, וכדין כלא בברכאן וכלא חד.

עד תאות גבעות עולם -- תיאובתא דאינון גבעות עולם, ומאי נינהו, תרי נוקבי חד לעילא וחד לתתא, דכל חד אקרי עולם, ותיאובתא דכל שייפי גופא באינון תרין אמהן, תיאובתא לינקא מאימא עלאה, תיאובתא לאתקשרא באימא תתאה, ותיאובתא דכלא חד, בגין כך כלהו כדקא חזי, תהיינה לראש יוסף וגו׳, לאתברכא ההוא דרגא דצדיק, ולנטלא כלא כדקא חזי, זכאין אינון דאקרון צדיקים, דהא צדיק לא אקרי אלא מאן דנטיר האי דרגא דהאי את קיימא קדישא, זכאין אינון בעלמא דין ובעלמא דאתי.

נפקו מן מערתא, אמר רבי שמעון כל חד וחד לימא מלה, וניהך בארחא. פתח רבי אלעזר קרא אבתריה, **בנימין זאב יטרף וגו׳** -- ״בנימין זאב יטרף״, זאב אמאי? אלא בגין דהכי אתרשים בכורסייא, דהא כל חיוון רברבין זעירין רשימין תמן, כמה דכתיב (תהלים קד כה) חיות קטנות עם גדולות, וכרסייא דעבד שלמה הכי אתרשים כגוונא דלעילא. תו זאב יטרף, דהא מזבח בחולקיה הוה, ומזבח איהו זאב, דאי תימא בנימין איהו זאב, לאו הכי,

אלא מזבח דהוה בחולקיה הוא זאב, דהוה אכיל בשרא כל יומא, ובנימין הוה זן ליה, בגין דהא בחולקיה הוה, כביכול איהו מפרנס וזן להאי זאב. תו זאב יטרף, זאב יזון, ומאן איהו, אלין מארי דבבו דאינון קיימי לעילא לקטרגא, וכלהו מתהנו ומתתקנן מקרבנא, ומתערי אתערותא לעילא.

בבקר יאכל עד ולערב יחלק שלל -- מאי "בבקר יאכל עד"? אלא בצפרא דאברהם אתער בעלמא ושעתא דרעוא אשתכח, קרבנא עביד אתערותא ונייחא, וסלקא עד ע"ד, ההוא אתר דכתיב (דברים ל ב) ושבת עד ה' אלהיך. תו בבקר, מאי בבקר, דא אברהם כדקאמרן, דכתיב (בראשית כב ג) וישכם אברהם בבקר, בזמנא דרעוא אשתכח, בההיא שעתא לא הוה אכיל קרבנא אחרא ומאן הוה אכיל ההוא אתר דאקרי ע"ד, ואיהו כרסייא עלאה דאיהו עדי עד, כדכתיב עד עד וגו', וזמן אכילה בצפרא דע"ד הוא, והאי עד (הכי נמי) לעילא (הכי אתקרי), דכתיב (ישעיה כו ד) בטחו ביהו"ה עדי עד, ובבקר היינו קרבן ליהו"ה ודאי, יאכל עד, ולא אחרא.

תננא סליק, ואתערותא דרחימו קשיר, ואתער לעילא, וקיימא דא לקבל דא

דף רמח עמוד א

ונורא (נ"א ושרגא) דליק ואנהיר, בהאי אתערותא דלתתא, וכהנא אתער, וליואי משבחן ואחזיין חידו, וכדין חמרא אתנסך, לאתקשרא במיא, וחמרא נהיר ואחזי חידו, בגיני כך חמרא טב לתתא, לאחזאה חידו לחמרא אחרא דלעילא, וכלא אתער לאתקשרא שמאלא בימינא. ולחם דאיהו סלת, מלכותא דאתער אתערותא, נקטין לה שמאלא וימינא, ומקשרי לה בגופא, וכדין נגיד משחא עלאה, ולקטא ליה על ידא דצדיק, ועל דא בעי למעבד אתערותא דסלת במשחא, ואתקשר כלא כחדא, וכדין עדונא ונייחא דיחודא חד, ולקטין עדונא ונייחא דיחודא כל אינון כתרין, ואתקשר דא בדא, ואתנהיר סיהרא, ואתקשרא בשמשא, ויתיב כלא בעדונא, וכדין קרבן ליהו"ה ולא לאחרא. ועל דא **בבקר יאכל עד** ולא לאחרא, (עד) יאכל עד ויתעדן ויתקשר בקשוריה בקדמיתא, אימתי בבקר, דבעי לאתברכא שמא קדישא בקדמיתא, ולבתר יתברכון אחרנין, ועל דא אסיר ליה לבר נש לברכא לחבריה בצפרא, עד דיברך לקב"ה, דאיהו בעי לאתברכא ברישא, והיינו בבקר יאכל עד, ולבתר יתברכון אחרנין.

ולערב יחלק שלל, דהא קרבנא דהוה ברמשא כלא אתקרב לקב"ה, ואתערותא סלקא תמן, ובגין דהא הוא אתברך, הוה מקשר קשרין לכל שאר חילין עלאין, ופליג לון ברכאן לכל חד וחד כדקא חזי ויאות ליה, ומתבסמן עלמין, ואתברכאן עלאין ותתאין. והיינו רזא דכתיב (שיר ה א) אכלתי יערי עם דבשי וגו' בקדמיתא, לבתר פליג לכלהו, ואמר אכלו רעים שתו ושכרו דודים, אריק ברכאן לכלהו, ופליג לון לכל חד וחד כדקא חזי ליה, ועל דא ולערב יחלק שלל, דהא שמא קדישא יתברך בקדמיתא, והשתא פליג ברכאן לכלהו עלמין. דלא תימא דקרבנא מתקריב לון, ולא לשום חילא אחרא, אלא כלא מתקרב לקב"ה, והוא אריק ברכאן ופליג ברכאן לכלהו עלמין, ובגין כך קרבן ליהו"ה ולא לאחרא, אמר רבי שמעון ברי שפיר קא אמרת. תו אתערותא אחרא דקרבנא, כלא בגין לאמשכא ברכאן, ולאתערא ברכאן דיתברכון כלהו עלמין, בקדמיתא קרבן ליהו"ה ולא לאחרא, השתא תקריבו את קרבנכם, דיתקשרון כלהו עלמין כחדא, ויתחברן ויתברכון עלאי ותתאי.

פתח רבי אבא ואמר קרא אבתריה, **כל אלה שבטי ישראל שנים עשר וגו'**. "כל אלה שבטי ישראל", "אלה שבטי ישראל" מבעי ליה? מאי "כל אלה"? אלא לאחברא (ס"א למחתם) לון באתר דכל ברכאן מריקין תמן, שנים עשר, שנים עשר ודאי, קשרין דתקוני מטרוניתא, ואיהי אתחברת בהדייהו, הדא הוא דכתיב שנים עשר, וזאת אשר דבר להם אביהם ויברך אותם, דהא באתר דא דבור שריא. תו אשר דבר, הכא קשרא חד לאתחברא מתתא לעילא ומעילא לתתא, מתתא באלין תריסר שבטין, וזאת אתחברת בהדייהו, אשר דבר, הא חבורא דכר ונוקבא, קשורא לתרין סטרין מלתתא ומלעילא, לסוף קשר לון באתר דלעילא דכר ונוקבא כחדא, הדא הוא דכתיב איש אשר כברכתו וגו', מאי כברכתו, אלא כברכתו בת זוגו, איש אשר כברכתו, תרווייהו כחדא.

פתח ואמר, (תהלים קלד ג) **יברכך יהו"ה מציון וראה בטוב ירושלם וגו'** -- "יברכך יהו"ה מציון" דמניה נפקין ברכאן לאשקאה לגנתא, והוא כליל כל ברכאן ויהיב לה, ולבתר "וראה בטוב ירושלם" לאחזאה דכל ברכאן אתיין מדכר ונוקבא, כגוונא דא (במדבר ז כד) **יברכך יהו"ה וישמרך**-- "יברכך יהו"ה" מדכורא, "וישמרך" מנוקבא. "יברכך יהו"ה" מזכור, "וישמרך" משמור. וכלא חד מלה, בגין דמתרווייהו נפקין ברכאן לעלמין, ועל דא,

דף רמח עמוד ב

איש אשר כברכתו ברך אותם.

רבי יהודה פתח קרא ואמר, **ויכל יעקב לצוות את בניו וגו׳. ויכל יעקב לצוות את בניו** - ״לצוות״? ״לברך״ מבעי ליה? אלא דפקיד לון לגבי שכינתא, לאתקשרא בהדה, תו דפקיד לון על עסקי מערתא, דהיא קריבא לגן עדן דתמן הוא אדם הראשון קבור. תא חזי, ההוא אתר אקרי קרית ארבע, מאי טעמא, בגין דתמן אתקברו ארבע זוגות, אדם וחוה, אברהם ושרה, יצחק ורבקה, יעקב ולאה, הא קושיא הכא, דתנינן אבהן אינון רתיכא קדישא, ורתיכא לאו פחות מארבע, ותנינן קב״ה אחבר למלכא דוד בהדייהו, ואתעבידו רתיכא שלימתא, הדא הוא דכתיב (תהלים קיח כב) אבן מאסו הבונים וגו׳, דדוד מלכא אתחבר למהוי רתיכא שלימתא בהדייהו, אי הכי דוד בעיא (נ״א לאתקשרא) לאתקברא בגו אבהן, ויהוי קרית ארבע בהדיה, מאי טעמא לא אתקבר בהדייהו.

אלא דוד מלכא אתר מתתקן הוה ליה כדקא יאות, ומאן הוא ציון, לאתחברא ליה כחדא, ואדם דאתקבר בגו אבהן, הא אינון אתקברו בהדיה, בגין דאיהו מלך קדמאה הוה, ואתעבר מניה מלכו, ואתיהב לדוד מלכא, ומיומוי דאדם אתקיים דוד מלכא, דאדם אלף שנין אתגזר עלוי, ואתעברו מניה שבעין שנין, יומוי דדוד מלכא, והוא יהיב לון. ואבהן היך יקומון עד דייתי דוד מלכא, אלא זכה לאתריה כדקא חזי ליה, בגיני כך לא אתקבר לגבי אבהן. תו אבהן באתר דדכורא שריין, ודוד באתר דנוקבא, ואבהן נוקבן אתקברו בהדייהו, ודוד אתקבר ואתחבר באתר דדכורא, מלה כדקא חזי ליה. **ויאסוף רגליו אל המטה** -- בגין דהא איהו באתר דחיין יתיב, כד בעא לאסתלקא מעלמא, נחית רגלוי לגבי מטה, ואתכניש ואסתלק מעלמא, הדא הוא דכתיב ויגוע ויאסף אל עמיו.

פתח ואמר, (שם פד ג) **נכספה וגם כלתה נפשי לחצרות יהו״ה** -- מלה דא הא אוקמוה חברייא, אבל תא חזי, אית מדורין תתאין ואית מדורין עלאין, בעלאין לאו (מדורין) שריין תמן, ומאן אינון, אינון בתי גואי, ובתי בראי אינון אקרון חצרות יהו״ה, בגין דאינון קיימי ברחימו ותיאובתא לגבי נוקבא. תא חזי, כד נשמתא סלקא, אתער כלא לגבי נוקבא, דהא איהי אתאחדת בתיאובתא שלימתא ואתקשרת ביה. יעקב לא מית, בגין כך לא אתמר ביה מותא, אלא ויגוע ויאסף אל עמיו, חמי מה כתיב, ויאסוף רגליו אל המטה, דאתכניש שמשא לגבי סיהרא, שמשא לא מית, אלא אתכניש מעלמא ואזיל לגבי סיהרא, תא חזי, בשעתא דאתכניש יעקב אתנהיר סיהרא, ותיאובתא דשמשא עלאה אתער לגבה, בגין דשמשא כד סליק אתער שמשא אחרא, ואתדבק דא בדא, ואתנהיר סיהרא. אמר רבי שמעון, שפיר קא אמרת, אבל הא אתמר, דעלאה עלמא דדכורא אתקשר בתתאה דאיהו עלמא דנוקבא, ותתאה אתקשר בעלאה, וכלא דא כגוונא דא.

והא אתמר תרין עלמין נינהו, כדכתיב (דה״א טז לג) מן העולם ועד העולם, ואף על גב דתרין נוקבי נינהו, חד מתתקן בדכורא, וחד בנוקבא, דא שבע (ס״א שבת) ודא בת שבע, דא אם ודא אם, דא אקרי אם הבנים, ודא אקרי אם שלמה, כדכתיב (שיר ג׳) צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה וגו׳, במלך שלמה, במלך דכל שלמא דיליה, דא אם שלמה, כדכתיב (מ״א א יא) בת שבע אם שלמה, וכתיב (שם ה ל) ותרב חכמת שלמה, חכמת שלמה דא אם שלמה.

כתיב (משלי לא א) **דברי למואל מלך, משא אשר יסרתו אמו** -- ״דברי למואל מלך״, האי קרא לאו אתיידע מהו סתימא דיליה, אלא דברי למואל מלך, דברים דאתמר בגין אל

דף רמט עמוד א

דאיהו מלך, ומאן איהו דא (תהלים ז יב) אל זועם בכל יום, ואל שדי, כמה דאתמר, למואל, כמה דאת אמר (איוב מ ה) למו פי, למואל מלך, דאיהו בת שבע, משא אשר יסרתו אמו, כד אתגלי עלוי בגבעון בחלמא דליליא.

תא חזי, יעקב אתכניש לגבי סיהרא, ועביד בה פירין לעלמא, ולית לך דרא בעלמא דלא אית ביה איבא דיעקב, בגין דהא איהו אתער אתערותא לעילא, בגין דכתיב ויאסוף רגליו אל המטה, דאיהו מטתיה דיעקב ודאי, זכאה חולקיה דיעקב, דהא אשתלים לעילא ותתא, דכתיב (ירמיה ל י) ואתה אל תירא עבדי יעקב נאם יהו״ה וגו׳, כי אתך אני, כי אתי אתה לא אתמר, אלא כי אתך אני, והא אתמר.

רבי יצחק פתח ואמר, **ויבאו עד גרן האטד וגו׳**, וכתיב **וירא יושב הארץ הכנעני את האבל בגרן האטד וגו׳**. הני קראי אית לאסתכלא בהו, מאי איכפת לן דאינון אתו עד גרן האטד, ומאי טעמא אתכנת אבלותא דא למצרים, דהא אבל ישראל מבעי ליה, מאי טעמא למצרים, אלא הכי אמרו, כל ההוא זמנא דהוה יעקב במצרים אתברך ארעא בגיניה, ונילוס הוה נפיק ואשקי ארעא, ועוד דפסק כפנא בגיניה דיעקב, ועל דא מצראי עבדו אבלותא ואתכני עלייהו.

פתח ואמר (תהלים קו ב) **מי ימלל גבורות יהו״ה ישמיע כל תהלתו**. האי קרא אוקמוה, אבל מהו ימלל ידבר מבעי ליה, ואי תימא דארחיה דקרא הכי הוא, דהא קראי אינון הכי, לא, דכלהו לאחזאה מלה קא אתיין, אוף הכא לאחזאה מלה קא אתיא מי ימלל (גבורות יהו״ה) כדכתיב (דברים כג כו) וקטפת מלילות, גבורות יהו״ה, בגין דסגיאין אינון, דהא כל גזרא דדינא מתמן קא אתיא, ועל דא מאן איהו דיסלק ויעבר גזרה חדא מאינון גבוראן דעביד קב״ה.

תו מי ימלל וידבר כלא חד, ידבר, דהא כמה וכמה גבוראן אינון דלית לון חושבנא, כמה מארי דדינין, כמה מארי תריסין, כמה גרדיני נמוסין, ומלולא לא יכיל למללא לון, ובמה ידיען כלהו, בהגדה, דאית ביה רזא דחכמתא, דהא במלולא ובאמירה לא יכיל למללא לון למנדע לון, אבל בהגדה ידיען, כמה דכתיב (תהלים קמה ד) דור לדור ישבח מעשיך וגבורתך יגידו, ברזא דא ידעין, אבל גבורתך דהיא גבורה תתאה, ידברו, דכתיב וגבורתך ידברו. ישמיע כל תהלתו, דסגיאין אינון (נ״א דרגין) דינין דאשתמודען ומתחברן בתהלה, וכמה חילין משריין דמתחברן בה, כדכתיב (איוב כה ג) היש מספר לגדודיו, ועל דא מאן יכיל לאשתמע כל תהלתו.

תא חזי, מצראי כלהו חכימין הוו, ומסטרא דגבורה קא נפקי כמה חילין וכמה משריין, וכמה דרגין על דרגין, עד דמטו לגבי דרגין תתאין, ומצראי הוו חרשין וחכימין בהו, וידעין סתימין דעלמא, ואסתכלו הא, דבזמנא דיעקב קיים בעלמא לא אית עמא דשלטא על בנוי, וידעו דהא ישתעבדו בהו בישראל זמנין סגיאין, כיון דמית יעקב חדו, אסתכלו מה יהא בסופא, עד דמטו לגורן האטד, דאיהו גזרא דדינא שליטא, אט״ד בגי׳ יד, כמה דאת אמר (שמות יד לא) וירא ישראל את היד הגדולה וגו׳, כיון דמטו לאתר דא, חמו גבוראן דנפקי מהאי אטד. אמאי אקרי אטד, אלא מה אטד נפקי כובין להאי סטרא ולהאי סטרא, הכי נמי י״ד נפקי מינה אצבעאן להאי סטרא ולהאי סטרא, וכל אצבעא ואצבעא סליק בכמה גבוראן בכמה דינין ובכמה נמוסין, כדין ויספדו שם מספר גדול וכבד מאד, על כן קרא שמה אבל מצרים, ודאי אבל כבד זה למצרים, ולא לאחרא.

רבי שמעון פריש פרשתא, יתבו לגו מערתא, אמר חמינא דיומא דין ינפול ביתא במתא, ויעדרון תרי בי רומאי מקטרגין, אי אנא במתא לא ינפול ביתא, אהדרו לגו מערתא ויתבו.

פתח רבי שמעון ואמר, (ישעיה י ל) **צהלי קולך בת גלים וגו׳** --

דף רמט עמוד ב

״צהלי קולך״ - האי קרא לכנסת ישראל אתמר, בגין דאיהי משבחת ליה לקב״ה בקלא משבחא, ועל דא צהלי קולך, מהכא אוליפנא, כל מאן דבעי לשבחא לקב״ה בקלא, בעיא ליה קלא נעימותא, דיערב לאחרנין דשמעין ליה, ואי לאו, לא יקום לארמא קלא.

תא חזי ליואי דאתיין מסטרא דא, דכתיב (במדבר ח כה) ומבן חמשים שנה ישוב מצבא העבודה וגו׳, מאי טעמא, בגין דקליה (דרגיה, ואי) נמיך, ולא יערב לאודנין כשאר חברוי, כדין מעברין ליה מהאי צבא העבודה (מחיילין) דלעילא, דקיימין לנגנא לגבי האי עבודה, וליקרא שמא קדישא כדקא חזי. חילין לעילא חילין ומשריין לגבי תתאי, לשבחא שמא קדישא ולזמרא לון, ובגיני כך ישוב מצבא העבודה, ובגין דכנסת ישראל קא משבחא ליה לקב״ה, אמר קרא צהלי קולך.

בת גלים-- בת אבהן. תו **בת גלים**-- עלמא דאתי אקרי ״גלים״, בגין דכלא קיימא ביה ואתכליל ביה תלי תלים, ונפקא מניה לכלא. תו **בת גלים** כדכתיב (שיר ד יב) גל נעול, וכל אינון גלים ומבועין כלהו נפקי מעלמא דאתי, וכנסת ישראל איהי בת גלים.

תא חזי האי קרא קשיא, בקדמיתא כתיב צהלי קולך, דהוא בגין לזמרא ולארמא קלא, ולבתר כתיב הקשיבי, אי הכי אמאי צהלי קולך כיון דכתיב הקשיבי, אלא צהלי, בגין לשבחא ולזמרא, תא חזי אי ישראל שראן לשבחא ולזמרא לקב״ה, כדין כתיב הקשיבי, מאי טעמא, בגין דישראל אינון משבחן ומזמרין בגינה לקב״ה, ועל דא כתיב צהלי קולך. וכתיב הקשיבי לישה, בגין דאתיא מסטרא דגבורה, כמה דאת אמר (משלי ל ל) ליש גבור בבהמה, והאי לישה גבורה לתברא חילין ותוקפין, עניה ענתות, בגין דאיהי אספקלריא דלא נהרא, (עלה) עניה ודאי, לית לה נהורא לסיהרא מגרמה, אלא מה דיהיב לה שמשא. ענתות איהו חקל כפר חד, ושריין ביה כהני מסכני דאהדרן על פתחין (דליואי), ולית מאן דישגח בהו, בגין דכל אינון בני ההוא כפרא קלישין הוו בענייהו דעמא, וביתייהו ריקניין יתיר מכל עמא, בר מה דיהבין לון, כמסכני (ס״א קלישין) קליסין דעמא, בגין כך סיהרא לית לה נהורא מגרמה, אלא בשעתא דאתחבר עמה שמשא אתנהירת.

תא חזי, דכתיב (מ״א ב כו) ולאביתר הכהן אמר המלך ענתות לך על שדך, כי איש מות אתה, וכי על דזמין ליה אדוניהו איש מות אקרי, אלא בגין דהוה מאתר מסכנא, דאידבק ביה סיהרא, דאיהי עניה ענתות. ואי תימא (שם) וכי התענית בכל אשר התענה אבי, בגיני כך זכה דלא קטיל ליה, אלא אביתר בגין דהוה מאתר מסכנא זכה ביה דוד עד לא סליק למלכו, כד הוה מכמאן ליה שאול, והוי ארחוי כמסכנא, (לבתר) אביתר כגוונא דא. ולזמנא דשלט שלמה, דסיהרא קיימא באשלמותא, והוה בחדוותא, דעתירו דכלא הוה ליה, לא זכה ביה אביתר, ודאי שדה ענתות רזא דמלה הוה, וירמיה דקני ליה כלא הוה בגין לאחסנא רזא עלאה.

תא חזי, כד שלטא סיהרא שדה תפוחים אקרי, כד איהו במסכנו שדה ענתות, בגיני כך תושבחתא דלתתא עביד ליה עתירו ושלימותא, כמה דדוד כל יומוי אשתדל למעבד שלימו לה, ולנגנא זמרי, לזמרא ולשבחא לתתא. וכד דוד אסתליק מעלמא שביק לה בשלימו, ושלמה נטל לה בעותרא בשלימותא, דהא סיהרא נפקא ממסכנו ועאלת לעותרא, דבהך עותרא שלט על כל מלכי ארעא, ועל דא (דה״ב ט כ) אין כסף נחשב בימי שלמה, אלא כלא דהב, דאתרבי דהב, ובההוא זמנא כתיב, (איוב כח ו) ועפרות זהב לו, דהא עפר דלעילא הוה מסתכל ביה שמשא, ובאסתכלותא דשמשא ותוקפיה עפרא עביד ואסגי דהב. תא חזי מטורי דנהירו דתוקפא דשמשא תמן, עפרא

דף רנ עמוד א

דארעא ביני טורי כלהו עבדי דהב, ואלמלא חיוון בישין דרביאו תמן, בני נשא לא הוו מסכני, בגין דתוקפא דשמשא אסגי דהב.

בגין כך ביומוי דשלמה אין כסף נחשב למאומה, דהא תקיפא דשמשא אסתכל בעפרא ואסגי ליה דהב, ועוד דההוא עפרא סטרא דדינא איהו, כד אסתכל ביה שמשא נטל תוקפא ואתרבי דהבא. כיון דאסתכל שלמה בה, שבח, ואכריז ואמר (קהלת ג כ) הכל היה מן העפר וגו׳, ועל דא שלמה לא אצטריך לנגנא כדוד, אלא שירתא דאיהו רחימו דעותרא, דהוא נהירו ורחימו דכל תושבחן דעלמא ביה הוו, תושבחתא דמטרוניתא, כד יתבא בכרסייא לקבליה דמלכא, קאמר. כתיב (מ״א י כז) ויתן המלך את הכסף בירושלם כאבנים, בגין דכלא הוה דהב, ועפרא אתקשר בשמאלא בסטרא דרחימו, כמה דאת אמר (שיר ב ו) שמאלו תחת לראשי, ושמשא אתדבק בהדה, ולא אתעדי מינה.

שלמה טעה בהאי, דהא חמא דאתקריב סיהרא בשמשא, וימינא מחבקא ושמאלא תחות רישא, כיון דאתקריבו דא בדא, אמר הא אתקריבו כחדא, ימינא למה הכא, דהא ימינא לאו איהו אלא בגין לקרבא, כיון דאתקריבו דא בדא למאי אצטריך, מיד (דה״ב ט כ) אין כסף נחשב בימי שלמה, אמר ליה קב״ה, אנת דחית ימינא, חייך אנת תצטרך לחסד בני נשא ולא תשכח. מיד סטא שמשא מלקבל סיהרא, וסיהרא שריא לאתחשכא, והוה שלמה מהדר על פתחין ואמר (קהלת א יב) אני קהלת, ולא הוה מאן דיעבד עמיה חסד, מאי טעמא בגין דדחה ימינא ולא חשיב ליה, הדא הוא דכתיב (דה״ב ט כ) אין כסף נחשב בימי שלמה למאומה.

ועל דא כל דאסגי תושבחן לגבי קב״ה, אסגי שלמא לעילא, בגיני כך הקשיבי לישה. כתיב (איוב ד יא) ליש אובד מבלי טרף וגו׳, ליש היינו לישה, כדכתיב חק חקה, אובד, כדכתיב (ישעיה כז יג) ובאו האובדים, מבלי טרף, בגין דאיהי תבעה (ס״א עילה) עלה למיהב, כדכתיב (משלי לא טו) ותקם בעוד לילה ותתן טרף לביתה.

ובני לביא יתפרדו בגין דכלהו חיילין כד איהי יהיבת להון טרף, כלהו מתחברן כחד וינקין כחד, וכד איהי יתבא מבלי טרף דגרם גלותא, ודאי בני לביא יתפרדו, מתפרשן כלהו לכמה סטרין וארחין, בגין לאשכחא למעבד דינא. ועל דא בזמנא דקרבנא אתעביד, כלא מתתקנן ומתקרבין כחדא כדאמרן, השתא דקרבנא לא אתעביד, ודאי בני לביא יתפרדו, ובגיני כך לית לן יום דלא אשתכח ביה דינא, דהא לא מתערין עלאין ותתאין בשלימו עלאה כדקאמרן.

תא חזי, השתא צלותא דבר נש אתער שלימו לעילא ותתא, ובברכתא דבריך לקב״ה מתברכין עלאין ותתאין, ועל דא בצלותא דישראל מתברכין עלמין, מאן דמברך ליה לקב״ה יתברך, מאן דלא בריך לקב״ה לא יתברך, הדא הוא דכתיב (ש״א ב ל) כי מכבדי אכבד ובוזי יקלו.

רב המנונא סבא, כסא דברכתא לא יהיב ליה לבר נש אחרא לברכא, (דבעי לאתנטלא) אלא איהו אקדים ונטיל ליה (בימינא ובשמאלא) בתרי ידוי ומברך, והא אמרן דבעי לנטלא ליה בימינא (ס״א ולא בשמאלא) ובשמאלא. ואף על גב דכלא אתערו ביה, שפיר הוא, אבל כסא דברכה הכי אצטריך כוס, דכתיב (תהלים קטז יג) כוס ישועות אשא, דהא בהאי כוס אתנגידו ברכאן מאינון ישועות דלעילא, והוא נטיל לון וכניש לון לגביה, ותמן אתנטיר

(לון) חמרא עלאה ואתכניש בההוא כוס. ובעינן לברכא ליה בימינא (ס״א ובשמאלא) ולא בשמאלא, וחמרא דאיהו בהאי כוס כניש דיתברכון כחדא, ובעינן לברכא פתורא דלא תהא ריקניא מנהמא וחמרא כלא (חד) כחדא.

תא חזי, כנסת ישראל כוס של ברכה אקרי, וכיון דאיהו כוס של ברכה, בעינן ימינא ושמאלא (ובעי) לנטלא ליה, וההוא כוס אתייהיב בין ימינא

דף רנ עמוד ב

ושמאלא, ובעי דאתמליא חמרא, בגין חמרא דאורייתא דאיהו נפיק מעלמא דאתי. ותא חזי, כוס של ברכה, (הכא) בהאי אתגליין מלין עלאין, הכא דאנן במערתא, אימא הכא אתגלייא רזא דרתיכא קדישא, כוס של ברכה בעי לקבלא ליה בימינא ושמאלא, דא צפון ודרום, וכוס של ברכה דיהא נטיל ברכא מנייהו, מאן כוס של ברכה, דא מטתו שלשלמה, דבעינן דאתייהיב בין צפון לדרום, ובעי לאנחא לה בימינא, וגופא דיתתקן בהדייהו. וישגח ביה בההוא כוס לברכא ליה בארבע ברכאן, בגין דכתיב (דברים יא יב) תמיד עיני יהו״ה אלקיך בה וגו׳, אשתכח בכוס של ברכה רזא דמהימנותא, צפון ודרום ומזרח ומערב, הא רתיכא קדישא כדקא חזי ליה.

ופתורא בנהמא, בגין דיתברך ההוא לחם דלתתא, ויתברך לחם עוני ויהא לחם פנג והא אוקימנא, וישתכח דכנסת ישראל מתברכא בארבע סטרי עלמא לעילא ותתא, לעילא בההוא (נהמא של ברכה) כוס של ברכה, לאתחברא דוד מלכא באבהן, ויתברך לתתא, דיתברך (נ״א ופתורא בנהמא, בגין דיתברך מכל סטרין מעילא ומתתא, לעילא ברזא דכוס של ברכה, לאתחברא דוד מלכא באבהן, ויתברך לתתא, דיתברך לחם עוני ויהא לחם פנג והא אוקמוה, ויתברך) פתורא דבר נש לאשתכחא ביה מזונא תדיר. קמו כלהו ונשקו ידוי, אמרו בריך רחמנא דאעילנא הכא, ושמענא מלין אלין, נפקו מן מערתא ואזלו, כד עאלו במתא, חמו עיטרא דבני נשא דמיתו, דנפל ביתא עלייהו, יתבו וחמו דקא ספדי לאינון דמיתו עם אינון רומאי:

פתח רבי שמעון ואמר, **ויבאו עד גרן האטד** -- מאן גרן האטד? אלא הכא אתרמיז שלטנותא דמצראי דאתעדי, גרן האטד, דא ממנא שולטנא דמצראי, דאתעדי מקמי שולטנותא דישראל, דהא חמו גורן, כמה דאת אמר (מ״א כב י) מלובשים בגדים בגרן, ועל דא ויספדו שם מספד גדול וכבד מאד וגו׳, על כן קרא שמה אבל מצרים עד היום הזה, דודאי ממצרים הוה, אוף הכא לאו דיודאי נינהו אלין בכיין, אף על גב דמיתו ביה יודאי, ואלין יודאי אלמלא הוו יודאי לא מיתו, וכיון דמיתו קב״ה מכפר חובייהו.

אמר רבי שמעון, תא חזי דיעקב אף על גב דנפקת נשמתיה במצרים, לאו ברשותא אחרא נפקת, מאי טעמא, כמה דאתמר דלא הוה מיומא דאתברי עלמא ערסא שלימתא כההוא ערסא דיעקב, בשעתא דהוה סליק מעלמא, נשמתיה מיד אתקשר באתריה והא אוקימנא. תא חזי, כד הוה עאל יעקב במערתא, כל ריחין דגנתא דעדן אשתכח במערתא, ומערתא סלקא נהורא, ושרגא חד דליק, וכד עאלו אבהן לגבי דיעקב למצרים לאשתכחא עמיה, אסתלק נהורא דשרגא, כיון דעאל יעקב במערתא הדרא שרגא לאתריה, כדין אשתלים מערתא מכל מה דאצטריך. ועד יומא עלמא לא קבילת מערתא בר נש אחרא ולא תקבל, ונשמתין דזכאן אעברן מקמייהו בבי מערתא, בגין דיתערון ויחמין זרעא דשבקו בעלמא ויחדו קמי קב״ה.

אמר רבי אבא, חניטא דיעקב מאי איהו, אמר ליה זיל שאיל לאסיא, תא חזי, כתיב ויצו יוסף את עבדיו את הרופאים לחנוט את אביו, ויחנטו הרופאים את ישראל, סלקא דעתך כשאר בני נשא הוה חניטא דא, אי תימא בגין אורחא הוא דעבדו, הא כתיב וימת יוסף בן וגו׳ ויישם בארן במצרים, הא לא אזלו עמיה בארחא, דהא תמן אתקבר, וכתיב ויחנטו אותו. אלא ארחא דמלכין איהו, בגין לקיימא גופייהו חנטי לון במשח רבות עלאה על כל משחין מעורב בבוסמין, ושאיב ליה בגופא יומא בתר יומא בההוא משחא טבא ארבעין יומין, דכתיב וימלאו לו ארבעים יום, כי כן ימלאו ימי החנוטים, בתר דאשתלים דא, קיימא גופא שלים זמנין סגיאין, בגין דכל ההוא ארעא דכנען וארעא דמצרים מכלה גופא ומרקב ליה

דף רנא עמוד א

לזמן זעיר מכל שאר ארעא, ובגין לקיימא גופא עבדי דא, ועבדי חניטא דא מגו ומברא, מגו דשוין ההוא משחא על טבורא, והוא עאל בטבורא לגו ואשתאיב במעוי, וקאים ליה לגופא מגו ומברא לזמנין סגיאין. ויעקב הכי הוה בקיומא דגופא, והכי אצטריך דגופא דאבהן איהו, והוה בקיומא בגופא ונפשא.

כגוונא דא ליוסף דאיהו דוגמא דגופא, ובקיומא דגופא, דכתיב ויחנטו אותו, בקיומא דנפשא, דכתיב ויישם בארון במצרים, ותנינן תרי יודי״ן אמאי, אלא יוסף נטר ליה ברית לתתא, ונטיר ליה ברית דלעילא, אסתלק מעלמא אתשוי בתרי ארוני, (אתר) בארון לתתא ובארון לעילא, ארון דלעילא מאן

איהו, אלא כמה דאת אמר (יהושע ג יב) הנה ארון הברית אדון כל הארץ, דארון דלעילא ארון הברית אקרי, דהא לא ירית ליה אלא מאן דנטר ברית, ובגין דיוסף נטר ליה לברית אתשוי בתרי ארוני.

ויישם בארון במצרים הכי הוא ודאי, וקרא אוכח רזא אחרא, דאף על גב דנפקת נשמתיה ברשו אחרא, אתקשר בשכינתא, הדא הוא דכתיב, ויישם בארון, לעילא ולתתא, בגין דהוה צדיק, דכל צדיק ירית ארעא קדישא עלאה, כמה דאת אמר (ישעיה ס כא) ועמך כלם צדיקים לעולם יירשו ארץ, נצר מטעי, מעשה ידי להתפאר:

ברוך יהו״ה לעולם אמן ואמן:

תם ונשלם ספר בראשית, תהלה לבורא עולם ביומי שית:

ירומון יקומון אמירי אמרי ושירי ישורון לקושר קשרים:

יגונן יחונן עבדיו ידידיו להשלים מאורים חמשה ספרים: